

En rapport från skatteekonomiska enheten i Finansdepartementet

Beräknings- konventioner 2009

ISBN 91-973175-7-8
ISSN 1650-0741

Förord

Konventionerna för redovisning och beräkning av budgeteffekter vid förändrade skatte- och avgiftsregler har under en följd av år utvecklats vid skatteekonomiska enheten i Finansdepartementet. De har sin bakgrund i arbetet med 1990–91 års skattereform. Det stora antalet regelförändringar i reformen aktualiserade behovet av en enhetlig metodik för beräkning och redovisning av budgeteffekter. Allt sedan dess har konventionerna successivt vidareutvecklats och preciserats.

Syftet med konventionerna är att åstadkomma en öppen och konsistent beräkning och redovisning av olika budgeteffekter. Eftersom resultatet av beräkningarna utgör en väsentlig del av underlaget för beslut om olika åtgärder är det av vikt att de metoder och antaganden som ligger till grund för beräkningarna redovisas offentligt. Därför ges i denna publikation, alltsedan 1997, en beskrivning av gällande konventioner. Rapporten publiceras varje år i nära anslutning till överlämnandet av budgetpropositionen.

Rapporten vänder sig till ett flertal olika intressenter. I första hand är den avsedd som en handbok för tjänstemän inom Regeringskansliet, riksdagen och utredningsväsendet. Andra intressenter kan exempelvis vara de politiska partiernas utredningskanslier, enskilda riksdagsledamöter, olika intresseorganisationer samt massmedia. Beskrivningen av skatte- och avgiftssystemet har gjorts med syfte att ge läsaren en inblick i gällande regler. Rapporten ska dock inte användas som referensskälla när det gäller skatte- och avgiftssystemets mer exakta juridiska innebörd.

Det skattestatistiska grundmaterialet, de olika räkneexemplen och nyckeltalen har uppdaterats så att de avser budgetåret 2009. Jämförelsenormen för de förändringar som exemplifieras i rapporten är de skatte- och avgiftsregler som gäller för 2009, under förutsättning att de förslag och bedömningar som lämnas i budgetpropositionen för 2009 antas av riksdagen. I en bilaga i Beräkningskonventioner 2009 finns en sammanställning av aktuella skattebaser och skattesatser.

Beräkningskonventioner 2009 har skrivits av handläggarna vid skatteekonomiska enheten i Finansdepartementet. Vi tar tacksamt emot synpunkter på rapporten. Dessa lämnas till ansvarig handläggare enligt förteckningen på kontaktpersoner. Redigeringen av Beräkningskonventioner 2009 har utförts av Christina Hedenborg.

Stockholm den 6 oktober 2008

Bo Stoltz

/Mats-Olof Hansson

Kontaktpersoner

Direkt skatt på arbete	Iida Häkkinen Skans ...	08-405 17 07
	Rickard Eriksson	08-405 17 68
Skatt på kapital.....	Johan Sandberg.....	08-405 18 08
	Helena Bångman	08-405 15 31
Företagsbeskattning.....	Anna Brink	08-405 46 27
Socialavgifter och löneskatter	Iida Häkkinen Skans ...	08-405 17 07
	Rickard Eriksson	08-405 17 68
Mervärdesskatt	Raisa Svensson.....	08-405 15 17
Punktskatter		
<i>Alkohol- och tobaksskatt.....</i>	Raisa Svensson.....	08-405 29 67
<i>Energirelaterade skatter .....</i>	Åsa Leander	08-405 80 39
	Mats-Olof Hansson	08-405 29 77
<i>Miljö- och fordonsrelaterade skatter .....</i>	Henrik Hammar.....	08-405 13 54
Finansdepartementet, växel.....		08-405 10 00

Innehåll

1	Principer bakom beräkningskonventionerna.....	15
1.1	Offentlig sektor och dess olika delar.....	16
1.2	Centrala ekonomiska utgångspunkter.....	16
1.3	Brutto- och nettoeffekter.....	18
1.4	Varaktig nettoeffekt	19
1.5	Val av diskonteringsränta	21
1.6	Att använda och tolka beräkningskonventionerna	22
2	Fundament vid beräkning av indirekta effekter av ändrade skatteregler .	25
2.1	Övervärlring	25
2.2	Antaganden om prisövervärlring vid förändrade punktskatter och mervärdesskatt	28
2.3	KPI-effekten: offentligfinansiella effekter av en höjd prisnivå.....	29
2.4	Allmänt om olika mått på skatteuttag.....	34
2.5	Genomsnittliga marginalskattesatser för 2009.....	36
3	Direkt skatt på arbete.....	39
3.1	Fysiska personers inkomstskatt.....	40
3.2	Skattereduktion för arbetsinkomster – jobbskatteavdraget.....	45
3.3	Den allmänna pensionsavgiften	48
3.4	Avdrag för resor mellan bostad och arbete	49
4	Skatt på kapital.....	51
4.1	Beskattning av kapitalinkomst	51
4.2	Inkomster från fåmansföretag	55
4.3	Investeringsfonder och investmentföretag	56
4.4	Avkastningsskatt.....	57
4.5	Fastighetsavgift och fastighetsskatt.....	61
5	Företagsbeskattning	67
5.1	Kort beskrivning av databasen FRIDA (FöretagsRegister och IndividDAtabasen)	67
5.2	Allmänna principer	68
5.3	Aktiebolag	69
5.4	Fåmansföretag.....	73
5.5	Ekonomiska föreningar	74
5.6	Bostadsrättsförening och andra privatbostadsföretag.....	75
5.7	Enskild näringsverksamhet	76

5.8	Handelsbolag och kommanditbolag	79
5.9	EEIG, europabolag och europeiska kooperativa föreningar	82
5.10	Enkelt bolag och partrederi.....	83
5.11	Koncerner	83
5.12	Investmentföretag och investeringsfonder	84
5.13	Internationell företagsbeskattning	85
6	Socialavgifter och löneskatter	87
6.1	Arbetsgivaravgifter	88
6.2	Egenavgifter	94
6.3	Särskild löneskatt.....	96
7	Mervärdesskatt.....	101
8	Punktskatter.....	111
8.1	Alkoholskatt	112
8.2	Tobaksskatt	117
8.3	Energi-, miljö- och fordonsrelaterade skatter	120
	Bilaga: Översikt över skattebaser och skattesatser för inkomståret 2009.....	131

Tabeller

Tabell 1.1	Mall för redovisning av periodiserade offentligfinansiella effekter av regeländringar	24
Tabell 2.1	Övervältringsantaganden vid en sänkning av arbetsgivaravgifterna.....	28
Tabell 2.2	KPI-effekter av en ökning av konsumentpriserna med en procent	31
Tabell 2.3	Vägda genomsnittliga marginalskatter för olika inkomstslag för 2009	37
Tabell 3.1	Skiktgränser (beskattningsbar inkomst) och brytpunkter (taxerad inkomst)	41
Tabell 3.2	Grundavdragets konstruktion	42
Tabell 3.3	Grundavdragstillägg för personer som har fyllt 65 år	43
Tabell 3.4	Grundavdraget för personer som inte har fyllt 65 år uttryckt i kronor	43
Tabell 3.5	Det totala grundavdraget inklusive tillägg för personer som har fyllt 65 år uttryckt i kronor	43
Tabell 3.6	Skatteunderlag för och intäkter från skatt på förvärvsinkomster för fysiska personer inkomståren 2005–2009	44
Tabell 3.7	Beräkning av jobbskatteavdraget för personer som inte har fyllt 65 år.	46
Tabell 3.8	Beräkning av jobbskatteavdraget för personer som har fyllt 65 år.	47
Tabell 3.9	Periodiserad redovisning av en höjning av jobbskatteavdraget.....	48
Tabell 3.10	Avgiftsunderlag för och intäkter från den allmänna pensionsavgiften	49
Tabell 4.1	Intäkter från kapitalinkomstskatten och dess sammansättning.....	54
Tabell 4.2	Investmentföretags och investeringsfonders ingående innehav av aktier	57
Tabell 4.3	Underlag för avkastningsskatt och skatteintäkter.....	58
Tabell 4.4	Övervältring på lönesumma, vinster och priser som andel av bruttoeffekten vid en ändring av avkastningsskatten.....	59

Tabell 4.5	Periodiserad redovisning av en höjning av avkastningsskatten på pensionssparandet med en procentenhet – privat pensionssparande.....	60
Tabell 4.6	Periodiserad redovisning av en höjning av avkastningsskatten på pensionssparandet med en procentenhet – tjänstepensioner	61
Tabell 4.7	Fastighetsavgift och fastighetsskatt: Avgiftssats, skattesats och baser	64
Tabell 5.1	Inkomst av näringsverksamhet och betald skatt för aktiebolag 2003–2006	72
Tabell 5.2	Inkomst av näringsverksamhet och inkomstskatt från ekonomiska föreningar (exkl. bostadsrättsföreningar) 2003–2006	74
Tabell 5.3	Inkomst av näringsverksamhet och inkomstskatt från bostadsrättsföreningar och andra privatbostadsföretag 2003–2006	76
Tabell 5.4	Inkomst m.m. av aktiv och passiv näringsverksamhet 2003–2006	78
Tabell 5.5	Inkomst m.m. av aktiv och passiv näringsverksamhet i handelsbolag för åren 2003–2006	81
Tabell 6.1	Avgiftsnivåer för socialavgifter och allmän löneavgift 2009	88
Tabell 6.2	Avgiftssats, avgiftsunderlag och intäkter från arbetsgivaravgifter inklusive allmän löneavgift.....	89
Tabell 6.3	Periodiserad redovisning av en sänkning av den allmänna löneavgiften med en procentenhet – arbetsgivaravgifter. Ingen övervältring.	92
Tabell 6.4	Periodiserad redovisning av en sänkning av den allmänna löneavgiften med en procentenhet – arbetsgivaravgifter. Övervältring enligt profil.	93
Tabell 6.5	Avgiftssats, avgiftsunderlag och intäkter från egenavgifter inklusive allmän löneavgift.....	95
Tabell 6.6	Periodiserad redovisning av en sänkning av den allmänna löneavgiften med en procentenhet – egenavgifter	96
Tabell 6.7	Skattesats och skattebaser, särskild löneskatt fördelade på juridiska och fysiska personer.....	97
Tabell 6.8	Periodiserad redovisning av en sänkning av den särskilda löneskatten med en procentenhet – juridiska personer	99
Tabell 6.9	Periodiserad redovisning av en sänkning av den särskilda löneskatten med en procentenhet – fysiska personer	100
Tabell 7.1	Baser för mervärdesskatt 2005–2009 ¹	103

Tabell 7.2	Periodiserad redovisning av en höjning av mervärdesskatt på livsmedel med en procentenhet	107
Tabell 7.3	Periodiserad redovisning av mervärdesskattebeläggning av ett tidigare inte mervärdebeskattat område	109
Tabell 8.1	Skattesatser för beskattning av alkohol 2005–2009.....	113
Tabell 8.2	Intäkter från alkoholbeskattningen och förbrukade kvantiteter, periodiserade utfall 2005–2009	113
Tabell 8.3	Periodiserad redovisning av höjd punktskatt på öl från 1,66 kronor till 1,83 kronor per volymprocent alkohol och liter.	117
Tabell 8.4	Skattesatser för beskattning av tobak 2005–2009.....	118
Tabell 8.5	Intäkter från tobaksskatten och förbrukade kvantiteter, periodiserade utfall 2005–2009	119
Tabell 8.6	Punktskattesatser på energiområdet 2005–2009	122
Tabell 8.7	Intäkter från energi-, miljö- och fordonsrelaterade skatter, periodiserade utfall 2005–2009	124
Tabell 8.8	Vissa skattebaser på energiområdet 2005–2009.....	124
Tabell 8.9	Energi- och miljörelaterade skatters beräknade fördelning mellan hushåll, företag och den offentliga sektorn som slutanvändare 2009	125
Tabell 8.10	Övervältring på lönesumma, vinster och priser som andel av bruttoeffekten vid en ändring av en energi- eller miljöskatt.....	126
Tabell 8.11	Periodiserad redovisning av effekter som följer av att energiskatten på bensin höjs med en krona per liter.....	129

Exempel

Exempel 3.1	Beräkning av jobbskatteavdraget för personer som inte har fyllt 65 år.....	46
Exempel 3.2	Beräkning av jobbskatteavdraget för personer som har fyllt 65 år.....	47
Exempel 3.3	Jobbskatteavdraget höjs med 1 000 kronor per år för alla.....	47
Exempel 4.1	Avkastningsskatten på pensionsmedel höjs med en procentenhet.....	60
Exempel 5.1	En sänkning av bolagsskattesatsen med 1,7 procentenheter	73
Exempel 6.1	En sänkning av den allmänna löneavgiften med en procentenhet – arbetsgivaravgifter.....	91
Exempel 6.2	En sänkning av den allmänna löneavgiften med en procentenhet – egenavgifter	95
Exempel 6.3	En sänkning av den särskilda löneskatten med en procentenhet – juridiska personer.....	97
Exempel 6.4	En sänkning av den särskilda löneskatten med en procentenhet – fysiska personer.....	98
Exempel 7.1	Höjning av mervärdesskatten på livsmedel med en procentenhet.....	106
Exempel 7.2	Mervärdesskattebeläggning av ett tidigare inte mervärdebeskattat område	108
Exempel 8.1	Höjd skatt på öl med 10 procent, från 1,66 kronor till 1,83 kronor per volymprocent alkohol och liter.....	116
Exempel 8.2	Energiskatten på bensin höjs med en krona per liter	128

1 Principer bakom beräkningskonventionerna

I denna rapport beskrivs ett antal konventioner för beräkning och redovisning av offentligfinansiella effekter vid förändrade skatte- och avgiftsregler. Rapporten innehåller också kortfattade beskrivningar av de mest centrala delarna i regelverken för olika skatter och avgifter samt uppgifter om skattebasernas storlek¹. För tjänstemän inom Regeringskansliet kan rapporten betraktas som en handbok för hur olika typer av offentligfinansiella effekter av ändrade skatte- och avgiftsregler ska beräknas och hur beräkningarna redovisas. Syftet med rapporten är att skapa förutsättningar för konsistenta och konsekventa beräkningar över tiden.

De konventioner som redovisas här gäller i första hand beräkningar av offentligfinansiella effekter av generella regelförändringar och de indirekta effekter som regelförändringen antas ge upphov till. Vid selektiva åtgärder kan det i vissa fall vara motiverat att utgå från andra antaganden än de som redovisas här. Då andra antaganden görs än de som redovisas i beräkningskonventionerna är det särskilt viktigt att man redogör för dem.

I tidigare års versioner av beräkningskonventionerna redovisades i vissa fall den inkomsttitel i statsbudgeten som en skatt bokförs på. I föreliggande version ges ingen sådan redovisning. I stället hänvisas till Inkomstloggaren som årligen publiceras av Ekonomistyrningsverket.² Inkomstloggaren redovisar samtliga inkomsttitlar på statsbudgeten.

I kapitel 1 redovisas centrala ekonomiska utgångspunkter och redovisningsbegrepp. Kapitel 2 preciserar hur förändrade arbetsgivaravgifter antas övervältras på lönesumma och priser. Vidare beskrivs den så kallade KPI-effekten, dvs. hur regeländringar påverkar den allmänna prisnivån, som i nästa led via exempelvis transfereringssystemen påverkar de offentliga finanserna. I kapitlet redovisas också olika mått på skatteuttag och de marginalskatter för 2009 som användas vid olika budgetberäkningar. I de därpå följande kapitlen tillämpas konventionerna på enskilda skatter och avgifter. Tillämpningen syftar till att konkretisera sambanden mellan olika begrepp.

---

¹ För mer detaljerade statistiska uppgifter avseende de totala skatteintäkternas storlek och fördelning, se Skatteverkets Skattestatistiska årsbok *Skatter i Sverige*, www.skatteverket.se.

² www.esv.se

1.1 Offentlig sektor och dess olika delar

Den offentliga sektorn kan delas in i tre delar: stat, kommun och ålderspensionssystemet. I allmänekonomiskt avseende – exempelvis vad gäller effekter på samhällsekonomisk balans och resursfördelning mellan den offentliga och den privata sektorn – är den samlade effekten för de tre delarna, den *konsoliderade offentliga sektorn*, av störst betydelse. Men effekterna på de olika delarna av den offentliga sektorn är också av intresse. Effekterna för *staten* är av intresse för riksdagen. Redovisningen av budgeteffekten för *kommunsektorn* är av vikt för relationen mellan stat och kommun och ger bl.a. underlag för beslut om eventuell reglering mellan dessa. *Ålderspensionssystemet* är av betydelse främst av finansiella skäl, dvs. i hur stor utsträckning den ska finansieras vid sidan av statsbudgeten. Genom olika regleringar är det i princip alltid möjligt att göra överföringar mellan de tre delarna av den offentliga sektorn. Sådana överföringar påverkar dock inte den konsoliderade offentliga sektorns finansiella sparande.

Även om en aktuell regelförändring i ett första steg endast berör en del av den offentliga sektorn kan de andra delsektorerna påverkas genom indirekta effekter. Exempelvis ger en förändring i mervärdesskatten, som är en statlig skatt, även upphov till indirekta effekter på offentliga finanserna via förändringar av prisbasbeloppet, som påverkar bl.a. skatteskalor, statliga transfereeringar och vissa punktskatter.

1.2 Centrala ekonomiska utgångspunkter

Vid beräkningar av de offentligfinansiella effekterna av förändrade skatteregler är en central utgångspunkt i konventionerna att ekonomin befinner sig i ett allmänt jämviktsläge. Resurserna i ekonomin antas vara fullt utnyttjade. Vidare utgår vi från att varje åtgärd motsvaras av andra åtgärder på budgetens utgifts- eller intäktssida som uppväger den aktuella åtgärdens effekt på den aggregerade efterfrågan i ekonomin. Utgångspunkten för beräkningen är således att efterfrågade och erbjudna kvantiteter inte påverkas av förändrade skatteförhållanden. Vidare innebär det att effekter på det totala sparandet och aktivitetsnivån i ekonomin inte beaktas i beräkningarna. De offentligfinansiella effekterna beräknas separat för varje enskild åtgärd, analyserna är alltså partiella. Eventuella förändringar på aggregerad efterfrågan och aktivitetsnivån i ekonomin uppmärksammas i Finansdepartementets makroekonomiska analyser och prognoser. I dessa analyser och prognoser görs en samlad bedömning av den aktuella skattepolitikens inverkan på ekonomin.

Vid beräkningen av de offentligfinansiella effekterna av en skatte- eller avgiftsförändring bör hänsyn även tas till regelförändringens effekter på andra skattebaser än de som direkt berörs av en skatteförändring. Det kan nämligen finnas en avvikelse mellan skattesubjektet, dvs. den som är skattskyldig och har

att betala skatten, och skatteobjektet, dvs. den som faktiskt bär kostnaden för skatten. Priskänsligheten i utbud och efterfrågan avgör i vilken utsträckning skatten vältras över – via pris- och lönejusteringar – från skattesubjektet till skatteobjektet. Direkta skatter (statlig och kommunal inkomstskatt, kapitalinkomstskatt, allmän pensionsavgift m.fl.) brukar definieras som skatter som ”stannar” hos skattesubjektet, medan indirekta skatter (arbetsgivaravgifter, mervärdesskatt, punktskatt m.fl.) är skatter som kan övervältras. Hur olika skatter övervältras är dock i grunden empiriska frågor som handlar om priskänsligheten på olika marknader. Därför finns det ett visst mått av godtycke i denna typ av gränsdragning mellan direkta och indirekta skatter. I kapitel 2 återkommer vi till de ställningstaganden som görs i beräkningskonventionerna avseende övervältringsmekanismer.

Den svenska ekonomins öppenhet gentemot omvärlden innebär att varor och tjänster kan röra sig över gränserna. Det gäller även kapitalet. Följaktligen antas räntan och det avkastningskrav som gäller för investeringar i Sverige bestämmas på den internationella kapitalmarknaden. Även för varor och tjänster antas de reala producentpriserna (de reala priserna före mervärdesskatt och eventuella punktskatter) vara givna utifrån. Förändringar i de nominella producentpriserna är dock möjliga i och med att Sverige har rörlig växelkurs.³ Beträffande varor och tjänster som är föremål för internationell handel motiverar den svenska ekonomins öppenhet och storlek antagandet att producentpriserna är givna utifrån. På andra områden är det snarare bristen på mer detaljerad empirisk kunskap om hur skatter övervältras som motiverar det förenklande antagandet om givna reala producentpriser. Den praktiska innebörden av detta antagande är att beräkningarna av de offentligfinansiella effekterna utgår från att förändringar i mervärdesskatten och i punktskatter på varor och tjänster som används för slutlig konsumtion övervältras helt och hållet på konsumentpriserna.

På producentsidan innebär givna insatspriser och fria kapitalrörelser att förändrade företagsskatter och skatter och avgifter på övriga produktionsfaktorer, exempelvis arbete och energi, på lång sikt inte bärs av företagskapitalet. Direkta skatter på produktionsfaktorn arbete antas på lång sikt bäras av arbetskraften genom sänkta nominella löner. Det gäller även skatter på övriga insatsfaktorer som används i produktionen av varor och tjänster som är föremål för internationell handel. Skatter på övriga insatsfaktorer fungerar därmed som implicita skatter på arbete. Anpassningstiderna kan vara långa. För effekter på kort- och medelfristig sikt, såsom det treårsperspektiv som redovisningen av budgeteffekter i allmänhet avser, blir det därför nödvändigt att precisera hur snabbt anpassningen sker och på vilket sätt, t.ex. vilka andra skattebaser som påverkas. I kapitel 2.1 redogörs för de övervältringsantaganden som används vid beräkningar avseende ändrade arbetsgivaravgifter. I huvudsak innebär antagandena att avgiftsförändringar initialt övervältras med 50 procent på lönesumman och

---

³ En fast växelkurs skulle däremot innebära att de nominella producentpriserna är givna.

resterande 50 procent fördelas lika mellan vinster och priser. På lång sikt övervältras dock avgiftsförändringen i sin helhet på lönesumman.

Oavsett om en skatteförändring bärs av skattesubjektet eller om övervältring antas förekomma bortser vi generellt sett i beräkningar av en åtgärds offentligfinansiella effekter från eventuella beteendeeffekter av förändringen i fråga. Skälet till att vi inte beaktar beteendeeffekter är den osäkerhet som råder på många områden om hur omfattande dessa effekter är och hur tidsprofilen för beteendeförändringar ser ut. Konsekvensen är att vi tenderar att något överskatta de offentligfinansiella effekterna av olika regeländringar. I den mån beteendeeffekterna motsvaras av substitution mellan varor och tjänster som är beskattade torde dock denna överskattning vara begränsad. Två undantag finns dock. Det gäller effekterna av förändringar i punktskatterna på alkohol och tobak. Vid beräkningen av förändringar i alkoholskatterna tas hänsyn till beteendeförändringar i form av substitution mellan privatinförsel och inhemsk försäljning samtidigt som den totala konsumtionen hålls konstant. Vid beräkningen av förändringar i tobaksskatten tar vi istället hänsyn till beteendeförändringar i form av förändringar i konsumtion till följd av förändrat pris. Dock antar vi att den generella efterfrågan i övrigt inte påverkas. Det bör vidare sägas att även om beteendeeffekter generellt sett inte beaktas i budgetberäkningarna så uppmärksammas de i den allmänna ekonomiska konsekvensanalys som genomförs som en del av beredningen av olika skatteåtgärder. Vissa bedömningar av beteendeeffekter av ändrade skatteregler görs inom ramen för Finansdepartementets prognoser.

Det bör avslutningsvis påpekas att det i enstaka fall, beroende på frågeställning och tillgänglig information, kan finnas skäl att göra avsteg från konventionerna om hur skatte- och avgiftsförändringar bör analyseras. Det är då särskilt viktigt att avstegen motiveras och beskrivs på ett tydligt sätt.

1.3 Brutto- och nettoeffekter

Redovisningen av de offentligfinansiella effekterna av en viss åtgärd tar sin utgångspunkt i åtgärdens direkta effekt på intäkterna från skatten ifråga. Den direkta effekten beräknas med utgångspunkt från en ekonomi med fasta priser och volymer. Denna effekt betecknas åtgärdens *bruttoeffekt*. Utöver den direkta effekten på intäkterna från skatten eller avgiften ifråga kan en regeländring ge upphov till indirekta effekter av olika slag. Ett exempel på en indirekt effekt är att basen, som utgör underlag för en viss skatt eller avgift, kan förändras genom den tänkta åtgärden. Om t.ex. arbetsgivaravgifterna sänks så förväntas sänkningen övervältras på lönerna så att den totala lönesumman ökar. Den totala lönesumman utgör i sin tur underlaget vid beräkning av arbetsgivaravgifterna. En annan indirekt effekt är att inkomsttransfereringar ändras när den allmänna prisnivån påverkas (KPI-effekten). Då t.ex. olika punktskatter förändras påverkar det den allmänna prisnivån. Detta genererar förändringar i skatte- och

transfereringssystemen vilket påverkar de offentliga finanserna. En tredje indirekt effekt är då andra skattebaser påverkas och därmed förändrar skatteintäkterna. En sänkning av arbetsgivaravgiften ger kortsiktigt upphov till större vinster för företagen och därmed ökade skatteintäkter från bolagsskatten. Indirekta effekter kan även uppstå som en följd av reglerna i skatte- och finansieringssystemen. Det gäller t.ex. vid en förändring av den allmänna pensionsavgiften som sedan 2006 är fullt ut kompenserad genom en skattereduktion.

När dessa indirekta effekter beaktas erhålls åtgärdens *nettoeffekt*. Att enbart redovisa bruttoeffekten kan således innebära en felbedömning av åtgärdens inverkan på de offentliga finanserna. Åtgärdens nettoeffekt speglar mer korrekt hur de offentliga finanserna förändras. Beräkningen av de indirekta effekterna utgår dels från olika övervältringsantaganden, dels från olika nyckeltal, t.ex. KPI-effekten och olika marginalsattesatser. Nyckeltalen uppdateras regelbundet och bygger dels på aggregerade data, dels på beräkningar baserade på mikrodata (se kapitel 2).

Bruttoeffekten redovisas endast för ikraftträdandeåret medan nettoeffekten redovisas för ikraftträdandeåret och två år framåt.

1.4 Varaktig nettoeffekt

Den offentligfinansiella effekten av en regelförändring kan förändras över tiden. Det har flera förklaringar, bland annat att övervältring av skatter och avgifter kan ske successivt, att KPI-effekten slår igenom först efter ett år, att regelförändringen ger upphov till beteendeförändringar som i sin tur påverkar skattebasen eller att regelförändringen är temporär. Det finns därför skäl att även redovisa en *varaktig nettoeffekt*, utöver de budgetmässiga nettoeffekter som har redogjorts för i avsnitt 1.3. För att språkligt hålla isär de olika nettoeffekterna – dvs. budgetmässiga nettoeffekter och den varaktiga nettoeffekten – benämns den förra *nettobudgeteffekten* i det följande.

Den varaktiga nettoeffekten ger ett mått på den bestående faktiska kostnaden av åtgärden utan koppling till de offentliga finanserna ett visst givet år. Redovisningen av de två måtten fyller därmed två olika syften: nettobudgeteffekten visar hur offentlig sektor påverkas budgetmässigt under de kommande tre åren medan den varaktiga nettoeffekten möjliggör jämförelser mellan regelförändringar med offentligfinansiella effekter som förändras över tiden.

Beräkningen av den varaktiga nettoeffekten utgår från antagandet att skattesänkningar finansieras med statlig upplåning medan skattehöjningar finansierar minskad statlig upplåning (eller ökad utlåning). Den årliga förändringen i upplåning motsvaras av den årliga nettobudgeteffekten av skatteförändringen. En skattesänkning som år 2009 försvagar de offentliga finanserna med 100 miljoner kronor (dvs. har en nettobudgeteffekt på minus 100 miljoner kronor år 2009) antas lånefinansieras med 100 miljoner kronor år 2009.

Den varaktiga nettoeffekten utgörs av räntan på nuvärdet av förändringen i upplåning, dvs. nuvärdet av räntan multiplicerat med nettobudgeteffekten, och kan uttryckas som

$$(1) \quad \text{Varaktig nettoeffekt} = r \sum_{t=0}^{\infty} \frac{S_t}{(1+r)^t},$$

där S_t är nettobudgeteffekten år t , och r är den reala ränta som staten betalar på statsskulden och som sammanfaller med statens diskonteringsränta.

Hur S_t förändras över tid skiljer sig åt mellan olika typer av regelförändringar. Effekterna av en permanent förändring, dvs. en regelförändring som gäller tills vidare, genomgår två faser: inledningsvis förändras S_t från år till år till följd av indirekta effekter men rör sig mot en ny jämvikt. Så småningom nås den nya jämvikten och S_t är därefter konstant. Den nya jämvikten nås i vissa fall redan under året för regelförändringens ikraftträdande medan det tar längre tid för andra förändringar. Om en regelförändring inte är permanent, utan temporär, antas S_t vara noll under de år då åtgärden inte längre är ikraft.

Oavsett om regelförändringar är permanenta eller temporära har de varaktiga – eller bestående – offentligfinansiella effekter. Eftersom skatteförändringar antas förändra statens lånebehov ger temporära åtgärder upphov till en varaktig ränteeffekt. Den varaktiga nettoeffekten är i dessa fall mindre än ikraftträdande-årets nettoeffekt; exempelvis uppgår den varaktiga nettoeffekten av en temporär ettårig skattesänkning till rS_0 , där S_0 är nettobudgeteffekten under året för skattesänkningen. Den varaktiga nettoeffekten av den ettåriga skattesänkningen motsvaras alltså av statens årliga räntekostnad för att låna S_0 kronor.

Vid permanenta skatteförändringar där anpassning till en ny jämvikt sker omedelbart är den varaktiga nettoeffekten lika stor som nettobudgeteffekten. En sådan omedelbar anpassning antas gälla för förändringar av t.ex. inkomstskatter (skatt på förvärvsinkomst, kapitalinkomstskatt och bolagsskatt).

Vid permanenta skatteförändringar där anpassning till en ny jämvikt inte sker omedelbart, dvs. då indirekta effekter uppkommer, kan ekvation (1) med fördel skrivas om som

$$(2) \quad \text{Varaktig nettoeffekt} = r \sum_{t=0}^T \frac{S_t}{(1+r)^t} + \frac{S_{T+1}}{(1+r)^{T+1}},$$

där S_t förändras över tid fram till år $T+1$ då den nya jämvikten nås. Från och med denna tidpunkt är nettobudgeteffekten konstant och uppgår till S_{T+1} .

Ekvation (2) kan i praktiken vara problematisk att tillämpa. Anledningen är att kunskapen i vissa fall är bristfällig om hur anpassningen till den nya jämvikten går till och hur lång tid anpassningen tar. Vid permanenta regelförändringar där S_t antas förändras över tid och där kunskapen om anpassningen är liten redovisas den varaktiga nettoeffekten som S_{T+1} , vilket är nettobudgeteffekten på lång sikt. Denna förenklade redovisning används vid förändringar av t.ex. socialavgifter och punktskatter på insatsvaror i företag, där vi har bättre kunskap om den långsiktiga nettobudgeteffekten än om vägen dit. I båda fallen beror det på antagandet om övervältring. Det finns starkt stöd för antagandet att skatte- och avgiftsförändringar inom dessa områden på lång sikt fullständigt övervältras på lönerna. Hur lång tid anpassningen tar är dock mer osäkert.⁴

1.5 Val av diskonteringsränta

Vid nuvärdesberäkningar måste en diskonteringsränta fastställas. I beräkningskonventionerna för 2009 används de räntor som redovisas i budgetpropositionen för 2009. Dessa räntor är uppskattade årsgenomsnitt. I samband med vårpropositionen gör Finansdepartementet nya ränteprognoiser. Om prognosen har reviderats väsentligt jämfört med budgetpropositionen används därefter istället de räntor som redovisas i vårpropositionen. Finansdepartementets konventioner är enligt följande:

1. Om nuvärdesberäkningen ska beakta effekterna av en *temporär* förändring – i vilket fall diskonteringen endast kommer att omfatta ett fåtal år – ska den inflationsjusterade dagsnoterade räntan på femåriga statsobligationer användas som diskonteringsränta. Den prognostiserade femåriga räntan för 2009 är 4,33 procent.
2. Om nuvärdesberäkningen ska beakta effekterna av en *permanent* åtgärd – i vilket fall diskonteringen avser en mycket lång (egentligen evig) tidsperiod – ska den inflationsjusterade dagsnoterade räntan på tioåriga statsobligationer användas som diskonteringsränta. Den prognostiserade tioåriga räntan för 2009 är 4,35 procent.
3. Om betalningsströmmarna (de årliga effekterna) är uttryckta i ikraftträdandeårets volym, ska en real diskonteringsränta användas. Om betalningsströmmarna är uttryckta i löpande priser, ska en nominell diskonteringsränta användas. Oavsett vilket av dessa två förfaranden som används blir resultatet detsamma.
4. Den inflationsjusterade räntan, dvs. realräntan, fås genom att korrigera den nominella räntan med en förväntad inflation på 2 procent vilket är liktydigt med Riksbankens inflationsmål. Att använda Riksbankens inflationsmål

---

⁴ I avsnitt 2.1 diskuteras övervältring mer ingående.

istället för en prognostiserad inflation vid beräkningen av realräntan kan motiveras med följande argument: Om den faktiska inflationen tenderar att ligga över eller under inflationsmålet på 2 procent förväntas Riksbanken föra en sådan penningpolitik att den faktiska inflationen åtminstone i genomsnitt över tiden överensstämmer med inflationsmålet. Följande ekvation används för att korrigera den nominella räntan till realräntan:

$$(3) \quad r = \frac{1+i}{1+p} - 1,$$

där r är realräntan, p förväntad inflation och i är den nominella räntan. Om exempelvis räntan på femåriga statsobligationer är 4,33 procent ska en real diskonteringsränta på 2,28 procent användas om nuvärdesberäkningen sträcker sig över ett fåtal år.

5. Ska förstaårseffekten diskonteras? Om beslutet fattas i början av ett år alternativt om ett tidigare fattat beslut ska gälla från början av ett speciellt år, ska förstaårseffekten diskonteras. Om beslutet fattas i slutet av ett år alternativt om ett tidigare fattat beslut ska gälla från slutet av ett speciellt år, ska inte förstaårseffekten diskonteras.

1.6 Att använda och tolka beräkningskonventionerna

Som framkommit i avsnitt 1.3 kan en åtgärds långsiktiga budgeteffekt avvika från den kortsiktiga effekten till följd av de indirekta effekter som kan uppkomma med tidsfördröjning. Även det förhållandet att vissa åtgärder fasas in successivt medför att effekterna kan variera över tiden. Redovisningen görs därför normalt för tre år. Effekterna redovisas i *periodiserade* termer⁵. Beräkningarna tar sin utgångspunkt i den beräknade bruttoeffekten, som anger den omedelbara effekten på intäkterna från den aktuella skatten eller avgiften i periodiserade termer, utan hänsyn tagen till indirekta effekter. Därefter beräknas dels nettoeffekten i periodiserade termer för tre år från och med ikraftträdandeåret, dels den varaktiga nettoeffekten. Referensalternativet vid tolkning av budgeteffekterna utgörs av förväntade offentliga inkomster och utgifter under ikraftträdandeåret i frånvaro av regeländringar.

I de följande avsnitten som beskriver hur konventionerna tillämpas på enskilda skatter och avgifter ges vissa exempel på hur beräkningarna av de offentligfinansiella effekterna går till. I vissa fall kan relationerna i exemplen användas som nyckeltal vid beräkning av alternativa åtgärder förutsatt att det handlar om enkla upp- eller nedskalningar i förhållande till de presenterade exemplen.

---

⁵ Periodisering innebär att intäkter och kostnader redovisas vid den tid de uppkommer genom justeringar för uppbörd och betalningsförskjutningar samt anstånd.

Nyckeltal bör dock användas med försiktighet, eftersom komplexiteten i regelsystemet kan medföra olika effekter för relativt likartade åtgärder. Vi vill också påminna om att de konventioner som redovisas här har utformats utifrån förutsättningen att det rör sig om regelförändringar av generell natur. I den mån analyser av selektiva åtgärder ska göras kan alternativa antaganden vara motiverade. Om avsteg görs från konventionerna ska det motiveras och beskrivas på ett tydligt sätt.

Redovisningen följer huvudsakligen strukturen i statsbudgeten. Effekter redovisas för staten, kommunsektorn och ålderspensionssystemet. Däremot särredovisas inte effekterna för kommunsektorn, dvs. för primärkommuner och landstingskommuner. Effekterna för de olika delarna av den offentliga sektorn ger sammantaget åtgärdens nettoeffekt. Redovisningen sker i miljarder kronor (mdkr) avrundat till två decimaler.

För att effekterna av olika åtgärder ska kunna jämföras är det viktigt att beräkningarna har sin utgångspunkt i fasta priser och fasta volymer. I normalfallet innebär detta att man använder ikraftträdandeårets priser och volymer för samtliga år och för den varaktiga nettoeffekten. Jämförelsenormen för de förändringar som exemplifieras i rapporten är de skatte- och avgiftsregler som gäller för 2009, under förutsättning att de förslag och bedömningar som lämnas i budgetpropositionen för 2009 antas av riksdagen.

I boxen nedan sammanfattas de ovan redovisade principerna för beräkningar av de offentligfinansiella effekterna av ändringar i skatte- och avgiftsregler. En mall för hur beräkningarna redovisas återfinns i Tabell 1.1.

Redovisning av effekterna på de offentliga finanserna av ändringar i skatte- och avgiftsregler görs:

- med utgångspunkt från ett allmänt jämviktsperspektiv i en liten, öppen ekonomi med fri rörlighet av kapital, varor och tjänster,
- för stat, ålderspensionssystemet, kommun, dvs. hela den konsoliderade offentliga sektorn,
- för den initiala bruttoeffekten utan hänsyn tagen till indirekta effekter, för nettoeffekten under de tre första åren från och med ikraftträdandeåret, samt för den varaktiga nettoeffekten,
- i ikraftträdandeårets priser och volymer,
- periodiserat.

Tabell 1.1 Mall för redovisning av periodiserade offentligfinansiella effekter av regeländringar

Mdkr, fasta priser och volymer

Bruttoeffekt				
Nettoeffekter, År	2009	2010	2011	Varaktigt
<i>Konsoliderad offentlig sektor</i>				
Kommunsektorn				
Summa intäkter				
Summa kostnader				
Ålderspensionssystemet				
Summa intäkter				
Summa kostnader				
Staten				
Direkta skatter på arbete				
Indirekta skatter på arbete				
Skatt på kapital				
Skatt på konsumtion och insatsvaror				
Summa intäkter				
Utgiftsområde				
Summa kostnader				

2 Fundament vid beräkning av indirekta effekter av ändrade skatteregler

Skatter kan delas in i direkta och indirekta skatter. *Direkta* skatter utgörs i princip av skatter för vilka skattesubjektet kan antas sammanfalla med skatteobjektet, dvs. skatter som inte övervältras på andra aktörer än den skattskyldige⁶. Till de direkta skatterna hör inkomstskatter, antingen det är frågan om skatter på arbetsinkomster, kapitalinkomster eller näringsinkomster. *Indirekta* skatter utgörs av sådana skatter där skatteobjektet kan antas avvika från skattesubjektet. I allmänhet handlar det om skatter där företag är skattskyldiga men där skatten genom övervältring kommer att bäras av andra aktörer, såsom konsumenter, löntagare, pensionärer och företagens ägare. Till de indirekta skatterna hör socialavgifter, mervärdesskatt och punktskatter. Förekomsten av övervältring medför att beräkningskonventionerna för indirekta skatter blir förhållandevis komplicerade jämfört med dem som gäller för direkta skatter.

I det följande redovisas de generella antaganden som ligger till grund för beräkningar av de indirekta effekter som uppstår till följd av övervältring. Till denna redogörelse hör dels den övervältringsprofil som antas för arbetsgivaravgifter och andra skatter som utgår på insatsfaktorer, dels skatternas påverkan på den allmänna prisnivån. Det senare leder till förändringar i konsumentprisindex, KPI, vilket påverkar inkomstskatteskalen och ett flertal offentliga utgifter som är knutna till KPI. Kapitlet avslutas med en diskussion om olika mått på skatteuttag och en redovisning av de marginalskattesatser som används vid olika budgetberäkningar.

2.1 Övervältring

I detta avsnitt redovisas de antaganden som leder till den övervältringsprofil som används för beräkningar av budgeteffekter de fem första åren som följer av förändrade arbetsgivaravgifter. Samma profil används vid förändringar av vissa energi- och miljöskatter för företagen. En utgångspunkt i denna profil är att en avgiftsförändring långsiktigt helt och hållet övervältras på lönekostnaden.

---

⁶ Här bortses från uppbördsförfarandet, dvs. det förhållandet att stora delar av inkomstskatten på förvärsinkomster, men även skatten på personliga kapitalinkomster, uppbärs genom ett system med preliminärskatter vilket innebär att företag och banker tekniskt sett betalar in skatten för den skattskyldige. Förutom förenklingsvinster bidrar detta förfarande till att säkerställa uppbörden av debiterade skatter. För skattebördans fördelning i ekonomisk mening betyder emellertid inte detta någonting.

Vårt inledande antagande om fullt utnyttjande av resurserna i ekonomin kompletteras med ett antagande om fullständigt oelastiskt arbetsutbud. Antagandet om oelastiskt arbetsutbud leder till att sysselsättningsnivån inte förändras om arbetskraftskostnaden ökar eller minskar. Således leder höjda arbetsgivaravgifter till en ökad arbetskraftskostnad för företagen, vilket de kompenserar sig för genom att minska sin efterfrågan på arbetskraft. Detta leder till en lägre lönenivå då utbudet antas vara oelastiskt. Av dessa antaganden följer att en förändring av arbetskraftskostnaden för företagen, genom en förändrad arbetsgivaravgift, långsiktigt inte kan påverka företagets priser eller vinster. Till stöd för detta hänvisas till studier av Gruber och Krueger (1991) och Tyrväinen (1995)⁷. Dessa studier drar slutsatsen att avgiftsförändringar slutligen fullständigt övervältras på lönesumman, vilket även för stöd i Handbook of Public Economics av Fullerton och Metcalf (2002)⁸.

För beräkningen av budgeteffekterna för enskilda år krävs en profil över hur anpassningen av ekonomin från ett jämviktsläge till ett annat går till. I ett första steg behöver man beskriva hur den förändrade avgiften påverkar arbetskraftskostnader, vinster och intäkter. En enkel vinstfunktion för ett företag kan skrivas som:

$$(1) \quad \Pi = R - W - T,$$

där Π är företagets vinst, R företagets intäkter, W företagets lönekostnader och T arbetsgivaravgifterna som företaget betalar. Förändringen av denna funktion kan skrivas som

$$(2) \quad \Pi_1 - \Pi_0 = R_1 - R_0 - (W_1 - W_0) - (T_1 - T_0),$$

vilket med hjälp av symbolen Δ kan skrivas om till

$$(3) \quad \Delta\Pi = \Delta R - \Delta W - \Delta T.$$

Företagets betalningar av arbetsgivaravgifter T är en funktion av avgiftssatsen τ och lönesumman W , $T = \tau W$. Således blir förändringen av arbetsgivaravgifterna lika med

$$(4) \quad \Delta T = \tau_1 \Delta W + W_0 \Delta \tau.$$

---

⁷ Gruber and Krueger (1991), "The Incidence of Mandated Employer-Provided Insurance: Lessons for Workers Compensation Insurance", *Tax Policy and the Economy* vol 5; Tyrväinen (1995) "Real Wage Resistance and Unemployment: Multivariate Analysis of Cointegrating Relations in 10 OECD Countries", *OECD Jobs Study Working Papers* nr 10.

⁸ Fullerton and Metcalf (2002), "Tax Incidence", *Handbook of Public Economics* vol 4.

Om vi sätter in detta uttryck i (3) och förenklar så får vi följande funktion:

$$(5) \quad W_0 \Delta \tau = -(1 + \tau_1) \Delta W + \Delta R - \Delta \Pi.$$

Vänsterledet i uttryck (5) visar den ökade kostnad som höjda arbetsgivaravgifter medför för företaget om lönesumman inte förändras. Högerledet visar att den ökade kostnaden kan reduceras helt eller delvis genom att sänka lönesumman, eller kompenseras helt eller delvis av ökade intäkter. Om inte tillräckliga förändringar sker med lönesumma och intäkter resulterar den ökade kostnaden i lägre vinster. Divideras uttryck (5) med $W_0 \Delta \tau$ erhålls

$$(6) \quad 1 = \alpha_W + \alpha_R + \alpha_{\Pi},$$

$$\text{där } \alpha_W = -\frac{\frac{\Delta W}{W_0}}{\frac{\Delta \tau}{(1 + \tau_1)}}, \alpha_R = \frac{\Delta R}{W_0 \Delta \tau} \text{ och } \alpha_{\Pi} = -\frac{\Delta \Pi}{W_0 \Delta \tau}.$$

α_W är andelen av en förändrad arbetsgivaravgift som övervältras på arbetskraftskostnaden, α_R är andelen som övervältras på intäkterna, och α_{Π} är andelen som övervältras på vinsten. Frågan är då hur stora de olika andelarna är och hur de utvecklas över tiden.

I Tyrväinens studie från 1995 beräknas en förändring av arbetsgivaravgifterna i Sverige ske nästan omedelbart. Detta beror, enligt Tyrväinen, på den centraliserade lönebildningen. Dock har den svenska lönebildningen under senare år gått mot att bli mer decentraliserad. Holmlund (1983)⁹ estimerade α_W i sin studie med data från perioden 1955 till 1979. Resultaten från denna studie visar att α_W ligger runt 50 procent under det första året. Med utgångspunkt från detta antar vi en 50-procentig övervältring på lönekostnaden under det första året med en relativt snabb anpassning till fullständig övervältring.¹⁰

Den del av avgiftsförändringen som inte övervältras på lönesumman antas, i brist på relevanta empiriska studier, fördelas lika mellan intäkter och vinster. De andelar av arbetsgivaravgifterna som under ikraftträdandeåret för avgiftsför-

⁹ Holmlund (1983) "Payroll Taxes and Wage Inflation: The Swedish Experience", *Scandinavian Journal of Economics* vol 85.

¹⁰ Notera att det finns väldigt få undersökningar som försöker uppskatta hur övervältringsprofilen faktiskt ser ut de närmaste åren efter ikraftträdandet. Däremot finns det relativt många undersökningar som finner att en förändring av arbetsgivaravgifterna på lång sikt övervältras fullt ut på lönerna.

ändringen (år t) och fyra år framåt antas övervältras på lönesumma, intäkter och vinster redovisas i Tabell 2.1. Intäkterna definieras som priset multiplicerat med kvantiteten. Eftersom vi antar att kvantiteter inte påverkas av förändrade skatte-regler (se avsnitt 1.2) innebär övervältring på intäkterna att priserna förändras.

Tabell 2.1 Övervältringsantaganden vid en sänkning av arbetsgivaravgifterna

Procent

År		t	$t+1$	$t+2$	$t+3$	$t+4$	Lång sikt
Arbetskraftskostnad	α_W	50,00	75,00	87,50	93,75	96,88	100,00
Intäkter	$-\alpha_R$	-25,00	-12,50	-6,25	-3,13	-1,56	0,00
Vinster	α_{II}	25,00	12,50	6,25	3,13	1,56	0,00

Förändringar i vissa av de energi- och miljöskatter som påverkar företagens produktionskostnader antas övervältras på samma sätt som en förändring i arbetsgivaravgifterna. Exempelvis leder en höjning av en energiskatt till att kostnaden för den aktuella insatsfaktorn stiger. Den ökade kostnaden övervältras successivt enligt övervältringsprofilen i Tabell 2.1. På lång sikt sker övervältringen helt på lönesumman; löntagarna antas alltså till fullo bära kostnaden av den höjda energiskatten i form av lägre löner.

2.2 Antaganden om prisövervältring vid förändrade punktskatter och mervärdesskatt

I beräkningskonventionerna utgår vi från en ekonomi i jämvikt. Efterfrågan är fullständigt oelastisk då vi antar att förändrade skatter kompenseras genom förändrade transfereringar vilket gör att hushållen, på en aggregerad nivå, håller kvar sin efterfrågan vid samma kvantiteter. Detta innebär att en förändring av punktskatter på olika varor och tjänster och mervärdesskatt helt övervältras på priset. Eftersom utgångspunkten är en partiell analys antas implicit att konsumtion av andra varor och tjänster inte påverkas av förändringen. Således kommer exempelvis en höjning av en viss punktskatt eller mervärdesskatt att resultera i högre pris för varan eller varorna och därmed ökade skatteintäkter. Ett undantag från denna utgångspunkt är alkohol- och tobaksskatterna, se avsnitt 1.2.

Antagandet i beräkningskonventionen om oförändrad efterfrågan på varor och tjänster är en förenkling. För att mer korrekt kunna uppskatta effekterna av förändrade punktskatter och förändrad mervärdesskatt behövs långtgående uppgifter om beteendeförändringar i efterfrågan och utbud av varor och tjänster. Kravet på information om beteendeförändringar gäller inte bara den aktuella varan utan även hur konsumtionen av andra varor och tjänster förändras. Om sådan information fanns tillgänglig skulle den kunna användas i

en allmän jämviktsmodell som skulle ge en bättre beskrivning av hur förändringar i olika punktskatter eller mervärdesskatten resulterar i förändringar i priser och konsumtion.

2.3 KPI-effekten: offentligfinansiella effekter av en höjd prisnivå

Förändringar i den allmänna prisnivån mäts bl.a. med konsumentprisindex, KPI. I den mån skatter och avgifter tas ut på varor och tjänster som ingår i varukorgen som används för att beräkna KPI, kommer skatte- eller avgiftsförändringen påverka KPI. Till de skatter och avgifter som påverkar den allmänna prisnivån hör vissa indirekta skatter och fastighetsavgiften. Eftersom bland annat inkomstskatteskalen och ett flertal offentliga utgifter är knutna till KPI påverkas dessa indirekt av skatteförändringar via prisförändringar som fångas upp i KPI. För att få en mer rättvisande bild av en åtgärds faktiska inverkan på de offentliga finanserna bör dessa indirekta KPI-effekter beaktas. I annat fall kommer den offentligfinansiella effekten att överskattas. Då hänsyn tas till en skatteförändrings indirekta effekter i form av övervältring och KPI-effekt erhålls nettoeffekten, vilken generellt sett är mindre än bruttoeffekten.

Sambandet kan beskrivas genom följande exempel: En höjning av mervärdesskatten leder direkt till att mervärdesskatteintäkterna ökar. Denna direkta intäktsökning utgör åtgärdens bruttoeffekt. Skattehöjningen medför emellertid att prisnivån och därmed KPI höjs, vilket leder till att bl. a. sjukpenningutbetalningarna ökar eftersom taket i sjukförsäkringen är prisindexerat via prisbasbeloppet. Om vi skulle bortse från denna motverkande effekt skulle budgeteffekten komma att överskattas.

Beräkningen av KPI-effekten sker således i två led. I det första beräknas skatteförändringens inverkan på KPI, i det andra den offentligfinansiella effekten av denna KPI-förändring.

Effekter på prisnivån av ändrade skatteregler

Teoretiskt bygger beräkningarna av KPI-effekten på antagandet att efterfrågan är fullständigt oelastisk, vilket medför att skatteförändringen övervältras i sin helhet på konsumentpriserna. All anpassning sker således via priserna medan konsumtionsvolymen, den reala privata konsumtionen, är oförändrad. Förändringen i nominell konsumtion, dvs. den privata konsumtionen i löpande priser, sammanfaller under detta antagande med bruttoskatteförändringen, dvs. ett 1:1-förhållande råder mellan dessa storheter. Det innebär att den procentuella förändringen i prisnivån av en given skatteförändring kan beräknas som bruttoskatteförändringen dividerad med total nominell konsumtion.

Offentligfinansiella effekter av en given KPI-förändring

I Tabell 2.2 redovisas hur olika offentliga intäkter och kostnader påverkas vid en höjning av konsumentpriserna med en procent. Uppgifterna bygger på en simulering som baseras på mikrodata för 2006 framskrivna till 2009, där effekterna av en höjd prisnivå på olika skatter och utgifter registreras i den skatte- och utgiftsmiljö som skapats genom framskrivningen.

Beräkning av KPI-effekten sker med hjälp av mikrosimuleringsmodellen FASIT som körs mot SCB:s årliga inkomstfördelningsundersökning HEK. Programmet beräknar hur stora den offentliga sektorns intäkter och kostnader är för det aktuella året. Därefter görs en ny beräkning av den offentliga sektorns intäkter och kostnader när prisnivån har ökat med en procent, dvs. KPI har stigit med en procentenhet. Därmed fås information om hur prisindexerade offentliga intäkter och kostnader påverkas av prisförändringen. Exempelvis framgår att kostnaderna för utgiftsområde 12, ekonomisk trygghet för familjer och barn, ökar med 50 miljoner kronor. Detta beror på att taket i föräldraförsäkringen är kopplat till prisbasbeloppet som påverkas av förändringen i prisnivån. Det framgår också att denna förändring mätt som andel av förändringen i privat konsumtion (i löpande priser) uppgår till 0,30 procent. KPI-effekten inkluderar även effekterna av att punktskatterna på energiområdet följer KPI genom indexering, vilket reducerar KPI-effekten med 4,39 procent¹¹.

Totalt medför en ökning av prisnivån med en procent en försvagning av de offentliga finanserna med 2,65 miljarder kronor 2009 eller uttryckt som andel av förändringen i privat konsumtion, 16,90 procent. Nettoeffekten för den offentliga sektorn motsvarar därmed 83,1 (=1-0,1690) procent av bruttoeffekten.

---

¹¹ En höjning i KPI leder till höjd energiskatt, vilket i sin tur påverkar KPI. Denna effekt på KPI är emellertid så marginell att vi bortser från den.

Tabell 2.2 KPI-effekter av en ökning av konsumentpriserna med en procent

	Motverkande effekt	
	Mdkr	Andel av förändringen i privat konsumtion, %
<i>Konsoliderad offentlig sektor</i>	2,65	16,90
Kommunsektorn	-0,25	-1,59
Direkta skatter på arbete	-0,38	-2,41
Summa intäkter	-0,38	-2,41
Lönekostnad	0,14	0,88
Socialbidrag	-0,01	-0,06
Summa kostnader	0,13	0,82
Ålderspensionssystemet	1,16	7,38
Allmän pensionsavgift	-0,15	-0,97
Ålderspensionsavgift	-0,11	-0,71
Summa intäkter	-0,26	-1,68
Ålderspension	1,42	9,06
Summa kostnader	1,42	9,06
Staten	1,74	11,11
Direkta skatter på arbete	1,13	7,20
Skatt på konsumtion och insatsvaror	-0,69	-4,39
Summa intäkter	0,44	2,81
Ekonomisk trygghet vid sjukdom, handikapp och ålderdom	1,07	6,79
Ekonomisk trygghet för familjer och barn	0,05	0,30
Studiestöd	0,20	1,24
Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande	-0,01	-0,04
Summa kostnader	1,30	8,30

Anm.: Privat konsumtion beräknas uppgå till 1 567 miljarder kronor 2009

En genväg till den indirekta KPI-effekten

För att beräkna den indirekta offentligfinansiella effekten av en KPI-påverkande skatteförändring behöver effekten på KPI inte beräknas explicit utan vi kan använda oss direkt av den generellt beräknade KPI-effekten – uttryckt som andel av den initiala bruttoeffekten. För att se detta kan vi först notera att den procentuella förändringen i prisnivån av en given skatteförändring kan beräknas som bruttoskatteförändringen (B) dividerad med total nominell konsumtion (K):

$$(1) \quad \Delta_{\%}K = 100 \frac{B}{K}$$

Vidare gäller att den samlade offentligfinansiella effekten av en förändring i prisnivån med en procent uppgår till ett visst belopp, Z, (=2,65 mdkr för 2009). Den indirekta offentligfinansiella effekten av en given procentuell förändring i KPI (IE) uppgår alltså till:

$$(2) \quad IE = \Delta_{\%}K \times Z$$

Substitueras $\Delta_{\%}K$ mot $100 \frac{B}{K}$, enligt (1) ovan, får vi

$$(3) \quad IE = 100B \frac{Z}{K}$$

Den indirekta effekten kan alltså erhållas genom att bruttoeffekten multipliceras direkt med den offentligfinansiella effekten av en förändring i prisnivån med en procent uttryckt som andel av total nominell privat konsumtion, dvs. med 83,1 procent 2009 enligt Tabell 2.2.

Den indirekta KPI-effektens inverkan på den konsoliderade offentliga sektorns olika delar

De totala indirekta effekterna för den konsoliderade offentliga sektorn uppgår, i exemplet i Tabell 2.2, till 16,90 procent 2009. Den konsoliderade offentliga sektorn delas upp i de tre olika delarna kommunsektorn, ålderspensions-systemet och staten. I det följande redovisas effekterna på dessa delsektorer vid en förändring i KPI.

För kommunsektorn leder en höjd prisnivå till ökade lönekostnader till följd av att utgifterna för kommunal tjänstepension ökar och till minskade utgifter för socialbidrag. Den höjda prisnivån leder också till ökade transfereringsutgifter från statens sida. I och med att dessa transfereringar beskattas i mottagarens hemkommun får kommunerna en större skattebas. Denna förändring i skattebasen dominerar effekten av KPI-förändringens genomslag på grundavdragen, som bestäms utifrån prisbasbeloppet. Således stiger kommunal-skatteintäkterna. Intäktsökningen är dessutom större än utgiftsökningen, vilket innebär att de samlade indirekta effekterna i kommunsektorn förstärker brutto-

effekten och minskar den motverkande effekten med 1,59 procent. Nettoeffekten för kommunsektorn uppgår således till 101,59 procent ($=1-(-0,0159)$) av bruttoeffekten.

På kort sikt påverkar KPI-förändringen även pensionsutbetalningarna och den allmänna pensionsavgiften via inkomstindex¹² och inkomstbasbeloppet. Denna effekt är störst året efter införandeåret. Därefter klingar effekten av för att helt upphöra tredje året efter införandeåret. Det betyder att varken pågående pensionsutbetalningar eller framtida pensionsutbetalningar för redan intjänad pensionsrätt förändras på några års sikt. Däremot påverkas intjänad pensionsrätt under en tvåårsperiod och därmed i förlängningen också ålderspensionssystemets pensionsskuld, eftersom intjänandetaket för pensionsrättigheter påverkas av ett förändrat inkomstbasbelopp. I Tabell 2.2 framgår den indirekta KPI-effektens inverkan på ålderspensionssystemet året efter införandeåret¹³. Då utgifterna överstiger intäkterna vid en höjning av KPI med en procent förstärks den motverkande effekten med 7,38 procent, vilket ger en nettoeffekt på 92,62 procent ($=1-0,0738$).

För statens del innebär en höjd prisnivå att kostnaderna för de ekonomiska trygghetssystemen kommer att öka. Detsamma gäller kostnaderna för studie-stöd. Samtidigt kommer kostnaderna för samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande (bostadsbidrag) att minska. På inkomstsidan minskar intäkterna av den statliga skatten på förvärvsinkomster. Den redovisade effekten där är nettot av att skiktgränserna i skatteskalen räknas upp med KPI-förändringen och av att basen för den statliga skatten ökar som ett resultat av ökade skattepliktiga transfereringar. Dessutom påverkas skattereduktionen för arbetsinkomster och intäkterna från fastighetsavgiften. Sammantaget förstärks den motverkande effekten med 11,11 procent av bruttoeffekten. Nettoeffekten för staten uppgår således till 88,89 procent ($=1-0,1111$) av bruttoeffekten.

Fördröjt genomslag

Förändringar i prisbasbeloppet återspeglar förändringar i det allmänna prisläget från juni två år före till juni året närmast före det år KPI-indexet avser. Detta innebär att KPI-effekten blir fördröjd i tiden. Beräkningskonventionerna utgår ifrån att en skatteförändring slår igenom på priserna fullt ut omedelbart då den träder i kraft. Det innebär exempelvis att en mervärdesskattehöjning som träder i kraft den 1 januari 2009 påverkar prisbasbeloppet 2010. Således uppstår de indirekta effekterna i detta fall med ett års fördröjning. Förändringar som träder i kraft den 1 juli eller senare beräknas däremot inte medföra några indirekta

---

¹² Inkomstpensionen räknas om årligen med förändringen i inkomstindex minus den ränta på 1,6 procentenheter som tillgodoräknas i delningstalet, s.k. följsamhetsindexering.

¹³ I beräkningskonventioner 2009 används den indirekta KPI-effekten året efter införandeåret, även för kommande år. En översyn av den indirekta KPI-effekten har inletts. Inom ramen för denna översyn övervägs möjligheten att låta KPI-effekten variera över tid.

effekter under det närmast följande året, utan först två år efter ikraftträdande-året.

2.4 Allmänt om olika mått på skatteuttag

Information om hur olika skattesatser har förändrats över tiden och hur nivåer varierar mellan olika länder presenteras i många sammanhang. Förutom de formella skatternas nivåer förekommer det uppgifter om nivåer på effektiva, implicita och marginella skatter. De ekonomiska effekter som följer av beskattning beror i stor utsträckning på de effektiva skattesatserna, vilka bestäms av såväl de formella skattesatserna som de regler som definierar skattebasen. En hög formell skattesats kan likväl innebära en låg effektiv skattesats om det beskattningsbara underlaget är lägre än den i ekonomisk mening sanna inkomsten, konsumtionen eller förmögenheten.

Den stora floran av mått på skatternas nivå motiveras av den stora mängden användningsområden för sådana mått. Vilket mått man bör använda beror på sammanhanget. Vid beräkning av offentligfinansiella effekter vid förändrade skatteregler är vissa typer av mått tillämpliga medan andra mått är lämpliga vid bedömningar av hur skatterna påverkar individers och företags beteenden. Därtill finns det mått som främst lämpar sig för användning i makroekonomiska modeller.

I det följande är fokus på de mått som används vid beräkning av offentligfinansiella effekter vid förändrade skatteregler.

Två av de vanligast förekommande begreppen är marginalskatt och genomsnittlig skatt. Många av de snedvridande effekter där individers och företags konsumtions-, spar- och investeringsbeteende ändras och där individernas tidsanvändning blir annorlunda än i frånvaro av skatter beror på de marginella skattesatserna. Dessa definieras som den extra skatt som följer på en ytterligare enhet inkomst, konsumtion eller förmögenhet. Genomsnittliga skattesatser, vilka definieras som den sammanlagda skatten i förhållande till inkomsten, konsumtionen eller förmögenheten, påverkar inkomstfördelningen och den offentliga sektorns inkomster. Nedan följer en kortfattad beskrivning av några olika skattemått.

Formell skatt

I lagtext definieras den inkomst som utgör underlag för beskattningen. Genom formella skattesatser anges vidare den andel av det definierade underlaget som ska betalas in till skattemyndigheten.

Effektiv skatt

Om den beskattningsbara inkomsten skiljer sig från den s.k. sanna ekonomiska inkomsten ger den formella skattesatsen inte något rättvisande mått på den

faktiska skattebelastningen. För erhålla ett sådant mått behöver man beräkna den effektiva skattesatsen, dvs. det faktiska skatteuttaget i förhållande till den sanna ekonomiska inkomst som skatten avser.

Genomsnittlig skatt

Den genomsnittliga skatten anger hur stor andel av den totala inkomsten som betalas i skatt. Således inverkar den genomsnittliga skatten på fördelningen av nettointkomsterna i samhället. Därtill är den genomsnittliga skatten avgörande för den offentliga sektorns samlade skatteinkomster. Slutligen är den genomsnittliga skatten också av betydelse för aktörernas beteenden, såsom individernas arbetsmarknadsdeltagande och företagens etableringsbeslut. Beräkning av den genomsnittliga skatten på aggregerad nivå görs på motsvarande sätt som av den marginella skatten.

Marginell skatt

Ändrade skatteregler medför i många fall ändrade marginalsatser. Den marginella skatten definieras som den skatteförändring som följer på en inkomstförändring och är bl.a. av betydelse vid bedömningar av skattens beteendeffekter. Beräkningar av marginalsattesatsen måste i regel utgå från uppgifter om enskilda individers och företags ekonomiska förhållanden. För att få ett aggregerat mått används flera olika metoder. En metod är att beräkna det ovägda genomsnittet av individernas marginalsattesatser, alltså det vanliga medelvärdet. En annan metod är att väga genomsnittet, exempelvis med individens inkomst eller totala skatt. Valet mellan dessa två alternativ beror bland annat på om det är effekten på beteendet som studeras eller om det är de offentliga finansiella effekterna av en viss inkomstförändring som ska beräknas.

Implicit skatt

Den implicita skattesatsen är ett mått på den genomsnittliga skatten beräknad enligt en viss metod. Ibland omnämns den därför som den statistiska skattesatsen. Den implicita skatten beräknas på makrodata som de samlade skatteinkomster som är hänförliga till en viss typ av underlag dividerat med detta underlag.

Skattekvot

I samband med jämförelser av skatten mellan olika länder är skattekvoten ett vanligt förekommande mått. Skatten sätts här i relation till bruttonationalprodukten. Då olika länder har olika utformade skattesystem blir ofta jämförelserna svårtolkade. Ett vanligt förekommande exempel är att länder som beskattar transfereringar till hushållen får jämförelsevis höga skattekvoter.

Skattekil

Den köpkraft som följer på en ytterligare krona i lönekostnad beror på den så kallade skattekil. Skattekil påverkas därför av nivån på socialavgifterna, den allmänna löneavgiften, den kommunala och den statliga inkomstskatten, punkt- och mervärdesskatterna samt i vissa fall av den allmänna pensionsavgiften. Detta visas med följande exempel: Marginalskatten uppgår till 30 procent och arbetsgivaravgifterna till 31,42 procent. För att kunna tillgodogöra sig ett ökat konsumtionsutrymme på 100 kronor måste en löntagare, vid en mervärdesskatt på 25 procent, få en inkomstökning på 125 kronor efter det att skatter och avgifter är betalda. Löneökningen före skatter och avgifter måste därmed uppgå till 179 kronor ($179 \cdot (1 - 0,30) = 125$). En löneökning på 179 kronor förutsätter i sin tur en ökning av arbetsgivarens lönekostnad med 235 kronor ($179 \cdot (1 + 0,3142) = 235$). Därmed följer att av de 235 kronorna i ökad lönekostnad kommer 135 kronor att gå till skatter och avgifter och resterande 100 kronor till ökad köpkraft. Den totala skattekil är således 57 procent ($135/235 = 0,57$).¹⁴

2.5 Genomsnittliga marginalskattesatser för 2009

Vissa skattesatsförändringar leder genom övervältring till att underlagen för skatten på förvärvsinkomster påverkas. Detta ger upphov till indirekta budgeteffekter som måste beaktas vid beräkningar av den offentligfinansiella nettoeffekten av åtgärden. I det sammanhanget används vägda genomsnittliga marginalskatter.

I Tabell 2.3 redovisas vägda genomsnittliga marginalskattesatser för sju olika typer av inkomster. Marginalskatterna är beräknade för förändringar i fyra olika inkomstslag, nämligen för inkomst av tjänst, inkomst av aktiv respektive passiv näringsverksamhet samt för skattepliktiga pensioner. De vägda genomsnittliga marginalskatterna har beräknats som ett med individernas taxerade inkomst vägt medelvärde. När en sådan vägd marginalskatt multipliceras med den totala inkomstförändringen i ekonomin ges en approximation av en inkomstförändringseffekt på skatteintäkterna, dock under förutsättning att den relativa inkomstförändringen är lika stor.

---

¹⁴ *Skattetryck/skattebörd*: I olika sammanhang talas det ofta om nivån på skattetrycket och storleken på skattebördan. Förutom den värdeladdning som orden kan sägas innehålla ger dessa ord dessutom uttryck för en hög grad av generalitet såtillvida att det inte klart framgår vad som egentligen avses. Någon strikt ekonomisk definition av de aktuella begreppen förekommer inte.

Tabell 2.3 Vägda genomsnittliga marginalskatter för olika inkomstslag för 2009

Procent

Typ av inkomst	Kommunal skatt	Statlig skatt	Skattered. arb.ink.	Allmän pens.avg.	Skattered. pens.avg.	Summa
Taxerad förvärvsinkomst	32,88	7,38	-1,88	3,59	-3,59	38,38
Inkomst av tjänst och näringsverksamhet	32,88	7,39	-1,88	3,64	-3,64	38,39
Inkomst av tjänst	32,89	7,42	-1,85	3,61	-3,61	38,46
Inkomst av näringsverksamhet	32,60	6,02	-3,38	5,26	-5,26	35,24
Aktiv näringsverksamhet	32,63	5,44	-3,60	5,64	-5,64	34,47
Passiv näringsverksamhet	32,09	14,26	-0,30	0,00	0,00	46,04
Skattepliktiga pensioner	33,71	3,24	-0,09	0,00	0,00	36,86

Anm.: Allmän pensionsavgift tas ut med 7 procent på inkomster upp till 8,07 inkomstbasbelopp. Från och med 2006 kompenseras den enskilde individen för hela avgiften genom en skattereduktion.

Då sammansättningen av och nivån på den taxerade förvärvsinkomsten varierar mellan olika grupper av skattskyldiga kommer följaktligen marginalskatterna att skilja sig åt mellan grupperna. Generella förändringar av nivån på grundavdraget påverkar alla med förvärvsinkomster varför beräkning av indirekta effekter förutsätter information om den genomsnittliga marginalskattesatsen för alla med en taxerad förvärvsinkomst. Beräkning av de effekter som följer på en övervältring på lönesumman kräver tillgång till den genomsnittliga marginalskattesatsen för skattskyldiga med inkomst av tjänst.

3 Direkt skatt på arbete

Direkta skatter utgörs i princip av sådana skatter för vilka skattesubjektet kan antas sammanfalla med skatteobjektet, dvs. skatter som inte övervältras på andra aktörer utan bördan bärs av den som är formellt skattskyldig. Arbetsinkomster beskattas dels direkt genom skatt på fysiska personers förvärvsinkomster och uttag av allmän pensionsavgift¹⁵, dels indirekt genom socialavgifter, allmän löneavgift och särskild löneskatt. I detta kapitel redovisas konventioner för beräkning av effekter av ändrade regler för direkta skatter på arbete, dvs. kommunal och statlig inkomstskatt på förvärvsinkomster, allmän pensionsavgift samt skattefria förmåner som arbetsgivaren erbjuder den anställde. De direkta skatterna på arbete svarar för cirka 33 procent av offentliga sektorns totala skatteintäkter. Konventioner för beräkning av effekter vid ändrade nivåer för socialavgifter och löneskatter presenteras i kapitel 6.

Antagandet om att de direkta skatterna på arbete generellt sett inte övervältras på vinster, priser eller bruttolöner medför i allmänhet att inga indirekta effekter uppstår. Därför påverkas i regel inte heller andra delar av den offentliga sektorn än den del, dvs. stat, kommun eller ålderspensionssystemet, som debiterar skatten. Antagandet om att ingen övervältring sker av dessa skatter och avgifter är en förenkling. En höjd skatt på arbetsinkomster skulle t.ex. kunna leda till högre lönekrav. Ytterligare ett antagande, som används vid beräkningar av budgeteffekter av förändrade direkta skatter och avgifter, är att skatteförändringen inte leder till anpassningar i beteendet hos skattesubjektet, dvs. beräkningen är statisk. I praktiken gäller dock att exempelvis en höjd skatt på arbetsinkomster kan ge indirekta effekter med budgetkonsekvenser även i det fall då övervältring inte förekommer. Diskussionen om inkomstskattens effekter på arbetsutbudet handlar ju bl.a. om sådana effekter. Då de empiriska resultaten är tvetydiga är det svårt att formulera allmängiltiga konventioner. Att man av förenklingskäl bortser från effekter på bl.a. arbetsutbudet skapar ett behov av att komplettera beräkningarna av statistiska budgeteffekter med exempelvis effekter på olika skatteklår¹⁶ som kan ge upphov till långsiktiga, men inte försumbara, effekter. Sådana effekter beaktas i Finansdepartementets makroprognoser där en samlad bedömning av aktuella reformer görs.

---

¹⁵ Den allmänna pensionsavgiften är endast delvis att betrakta som skatt då den till stor del är direkt kopplad till en förmån. Se avsnitt 3.3 för en genomgång av allmän pensionsavgift.

¹⁶ Begreppet skatteklår beskrivs i kapitel 2.

3.1 Fysiska personers inkomstskatt

Underlaget för beräkningen av fysiska personers inkomstskatt på förvärvsinkomster, dvs. på inkomster i inkomstlagen tjänst och näringsverksamhet, utgörs av den beskattningsbara förvärvsinkomsten.

Skatterättsliga regler

Enligt 1 kap. 5 § inkomstskattelagen (1999:1229) beräknas den beskattningsbara förvärvsinkomsten på följande sätt. Summan av överskott i inkomstlagen tjänst och näringsverksamhet minskas med allmänna avdrag. Det återstående beloppet avrundas nedåt till helt hundratal kronor och utgör *den taxerade förvärvsinkomsten*. Från den taxerade förvärvsinkomsten dras grundavdrag och sjöinkomstavdrag. Avdragen ska göras i nu nämnd ordning. Det återstående beloppet utgör *den beskattningsbara förvärvsinkomsten*.

Allmänna avdrag beskrivs i 62 kap. inkomstskattelagen. Det vanligast förekommande allmänna avdraget är pensionssparavdrag vilket kan avse dels pensionsförsäkring, dels pensionssparkonto. Pensionssparavdrag får göras bara för premier för pensionsförsäkring som den skattskyldige äger och för inbetalningar på pensionsspararens eget pensionssparkonto. Pensionssparavdrag får inte göras för försäkring som ägs av arbetsgivare.

I rutan nedan redovisas beräkningen av förvärvsinkomst, taxerad förvärvsinkomst samt beskattningsbar förvärvsinkomst.

Löner, skattepliktiga förmåner, sjukpenning m.m. + kostnadsersättning + allmän pension, tjänstepension + privat pension, livränta + skattepliktiga ersättningar som ej är pensionsgrundande + ersättningar från fåmansföretag/handelsbolag + övrig inkomst – avdrag för resor till och från arbetet – avdrag för tjänsteresor – avdrag för tillfälligt arbete, dubbel bosättning och hemresor – avdrag för övriga kostnader = Sammanräknad förvärvsinkomst – allmänt avdrag för privat pensionssparande och pensionsförsäkringar = Taxerad förvärvsinkomst – grundavdrag – sjöinkomstavdrag = Beskattningsbar förvärvsinkomst
---

Den direkta beskattningen av fysiska personers förvärvsinkomster styrs i huvudsak av fyra komponenter: de kommunala och statliga inkomstskatterna,

grundavdraget samt eventuella skattereduktioner som dras från den slutliga skatten.

Kommunal inkomstskatt betalas av alla som har en positiv beskattningsbar inkomst. Den kommunala inkomstskatten är proportionell mot inkomsten men skattesatsen varierar mellan olika kommuner. Kommunalskattesatserna blir kända först i december året innan beskattningsåret. I beräkningarna för 2009 används därför de kommunalskattesatser som gällde för 2008. Under 2008 hade Dals–Ed kommun den högsta skattesatsen på 34,09 procent, medan Vellinge kommun hade den lägsta på 28,89 procent (båda angivna exklusive den obligatoriska begravningsavgiften). Den med skatteunderlaget i respektive kommun vägda medelskattesatsen i riket uppgår till 31,44 procent varav 10,79 procentenheter avser landstingens skatteuttag.¹⁷

Statlig inkomstskatt betalas av personer som har en beskattningsbar inkomst överstigande den nedre skiktgränsen. På beskattningsbara inkomster som överstiger den nedre skiktgränsen på 367 600 kronor tas statlig inkomstskatt ut med en skattesats om 20 procent. På inkomster som överstiger den övre skiktgränsen på 526 200 kronor tas ytterligare 5 procent ut i statlig skatt. Skiktgränsen avser den beskattningsbara inkomsten. För att erhålla motsvarande gräns i termer av taxerad inkomst, den så kallade brytpunkten, måste hänsyn tas till grundavdraget och sjöinkomstavdraget. Den nedre brytpunkten uppgår till 380 200 kronor och den övre brytpunkten till 538 800 kronor för dem som bara har grundavdrag. I Tabell 3.1 redovisas skiktgränser och brytpunkter för inkomst-åren 2005–2009.

Tabell 3.1 Skiktgränser (beskattningsbar inkomst) och brytpunkter (taxerad inkomst)

<i>Kr</i>					
År	2005	2006	2007	2008	2009
Skiktgränser					
Nedre skiktgräns	298 600	306 000	316 700	328 800	367 600
Övre skiktgräns	450 500	460 600	476 700	495 000	526 200
Brytpunkter					
Nedre brytpunkt	313 000	317 700	328 600	340 900	380 200
Övre brytpunkt	465 200	472 300	488 600	507 100	538 800

Den slutliga skatten reduceras genom skattereduktioner, främst den skattereduktion som kompenserar för den allmänna pensionsavgiften och skattereduktionen för arbetsinkomst. I nedanstående ruta redovisas en sammanställning

¹⁷ För personer som inte är medlemmar i svenska kyrkan och följaktligen inte betalar kyrkoavgift tillkommer en obligatorisk begravningsavgift på i genomsnitt 0,22 procentenheter. Personer som är medlemmar i svenska kyrkan betalar kyrkoavgift inklusive begravningsavgift på i genomsnitt 1,21 procentenheter.

av de olika komponenterna som styr den direkta beskattningen av fysiska personers förvärsinkomster.

- Grundavdrag: varierande
- Kommunal inkomstskatt: varierande, genomsnitt 31,44 procent
- Statlig inkomstskatt: 0, 20 eller 25 procent
- Skattereduktioner

Ändringar i skatteskalen kan ske antingen genom förändringar i skiktgränserna, av de statliga eller de kommunala skattesatserna, eller genom förändringar i grundavdraget. Det lägsta grundavdraget uppgår 2009 till 12 600 kronor. Avdraget påverkar basen för beskattningen, den beskattningsbara förvärsinkomsten, och därmed den genomsnittliga skatten. Genom sin konstruktion i de lägre inkomstskikten påverkar det även marginalskatten. Grundavdragets nivå påverkas av konsumentprisindex via prisbasbeloppet. 2009 uppgår prisbasbeloppet till 42 800 kronor. Grundavdragets konstruktion för personer som vid årets ingång inte har fyllt 65 år redovisas i Tabell 3.2. Personer som vid årets ingång har fyllt 65 år får utöver det vanliga grundavdraget ett tillägg för vissa inkomstlagen. Konstruktionen av grundavdragstillägget redovisas i Tabell 3.3.

Tabell 3.2 Grundavdragets konstruktion

Inkomstskikt	Grundavdrag
Taxerad inkomst	Regel
0,99 PBB	0,423 PBB
0,99 PBB – 2,72 PBB	$0,423 \text{ PBB} + 0,2 \cdot (\text{TI} - 0,99 \text{ PBB})$
2,72 PBB – 3,11 PBB	0,770 PBB
3,11 PBB – 7,88 PBB	$0,770 \text{ PBB} - 0,1 \cdot (\text{TI} - 3,11 \text{ PBB})$
7,88 PBB –	0,293 PBB

Anm.:TI=Taxerad inkomst, PBB=prisbasbelopp enligt lagen om försäkring.

Tabell 3.3 Grundavdragstillägg för personer som har fyllt 65 år

Inkomstskikt Taxerad inkomst	Grundavdragstillägg
0,423 PBB	0
0,423 PBB – 0,99 PBB	0,425 PBB
0,99 PBB – 2,72 PBB	0,623 PBB – 0,2*TI
2,72 PBB – 2,94 PBB	0,078 PBB
2,94 PBB – 3,11 PBB	0,372 PBB – 0,1*TI
3,11 PBB – 7,88 PBB	0,061 PBB
7,88 PBB – 8,49 PBB	0,849 PBB – 0,1*TI
8,49 PBB	0

Anm.: TI = Taxerad inkomst, PBB = prisbasbelopp enligt lagen om allmän försäkring.

I Tabell 3.4 redovisas grundavdragsnivåer i kronor för beskattningsår 2009 för personer som inte har fyllt 65 år. Tabell 3.5 visar det totala grundavdraget inklusive tillägg i kronor för beskattningsår 2009 för personer som har fyllt 65 år. Noteras bör att avrundningsreglerna medför att de formella gränserna inte kan översättas direkt till kronorna i tabellerna. Grundavdraget för 2009 illustreras i Figur 3.1.

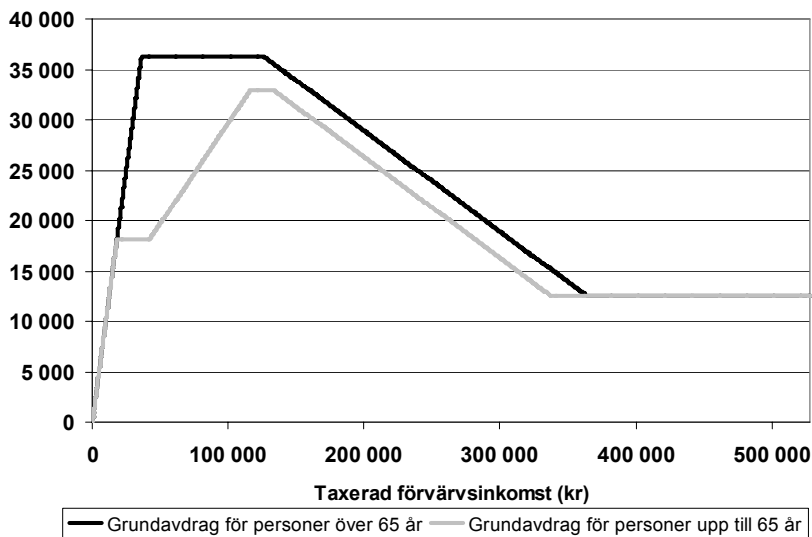
Tabell 3.4 Grundavdraget för personer som inte har fyllt 65 år uttryckt i kronor

Inkomstskikt – Taxerad inkomst	Grundavdrag
42 800	18 200
42 900 – 116 300	18 300 upp till 32 900
116 400 – 133 600	33 000
133 700 – 336 600	29 900 ner till 12 700
337 700 –	12 600

Tabell 3.5 Det totala grundavdraget inklusive tillägg för personer som har fyllt 65 år uttryckt i kronor

Inkomstskikt – Taxerad inkomst	Grundavdrag, inklusive tillägg
126 700	36 300
126 800 – 362 700	36 200 ner till 12 700
362 800 –	12 600

Figur 3.1 Grundavdraget i kronor 2009

Statistik

I Tabell 3.6 redovisas underlaget för inkomstskatten för 2005–2009. Underlaget för inkomstskatten beräknas 2009 uppgå till 1 673 miljarder kronor.

Tabell 3.6 Skatteunderlag för och intäkter från skatt på förvärvsinkomster för fysiska personer inkomståren 2005–2009

Mdkr, löpande priser

År	2005	2006	2007*	2008*	2009*
Beskattningsbar förvärvsinkomst	1 379	1 438	1 518	1 609	1 673
Kommunalskatt	436	454	479	506	526
Statlig inkomstskatt	38	41	44	49	44

Anm.: En * markerar att uppgiften är en prognos. För senare prognoser se vår budgetpropositionerna.

Beräkningskonvention

För att bedöma budgeteffekterna av olika förändringar i skatteskalen krävs i allmänhet beräkningar baserade på individdatamaterial, eftersom resultatet till stor del beror av inkomstfördelningen före skatt. För att utföra denna typ av beräkningar används FASIT-modellen. FASIT är en mikrosimuleringsmodell där man bl.a. har möjlighet att simulera effekter av regeländringar i skatte- och transfereringssystemen. Dataunderlaget som används vid beräkningar av budgeteffekter vid regeländringar i skattesystemet är det s.k. STAR-urvalet. STAR-urvalet bygger på registeruppgifter som kommer från Skattemyndigheten, Försäkringskassan m.fl. I det totala STAR-urvalet ingår cirka 1,6 miljoner indi-

vider. Beräkningar i FASIT-modellen är statiska, vilket innebär att modellen inte tar hänsyn till eventuella anpassningar som kan följa av förändringar i regelverket.¹⁸

3.2 Skattereduktion för arbetsinkomster – jobbskatteavdraget

En skattereduktion för aktiva arbetsinkomster, jobbskatteavdrag, infördes 2007 och förstärktes i ett andra steg 2008. I jobbskatteavdragets tredje steg, som träder i kraft den 1 januari 2009, höjs skattereduktionsnivåerna ytterligare och beräkningsmetoden för personer som vid årets ingång har fyllt 65 år förenklas. Skattereduktionen innebär att skatten på inkomst av anställning och aktiv näringsverksamhet (arbetsinkomst) är lägre än skatten på olika typer av transfereringsinkomster, till exempel a-kassa, föräldrapenning och pension. Beräkningen av skattereduktionen beror av personens ålder, där personer över 65 år erhåller en högre reduktion.

För att kunna beräkna skattereduktionen behövs information om arbetsinkomstens storlek. I rutan nedan visas en uppställning av hur arbetsinkomsten¹⁹ som ska ingå i beräkningen av underlaget för skattereduktionen tas fram.

Inkomster av anställning (se fotnot 19)
 + Inkomst av annat förvärvsarbete (se fotnot 19)
 = Arbetsinkomst före avdrag
 – kostnader som dragits av i inkomstslaget tjänst
 – sjukpenning hänförlig till inkomst av annat förvärvsarbete
 – allmänna avdrag
 – sjiinkomstavdrag
 = Arbetsinkomst i underlaget för beräkning av skattereduktion

I det följande beskrivs metodiken för att bestämma jobbskatteavdraget.

Jobbskatteavdraget för personer som inte har fyllt 65 år

Mycket översiktligt kan man säga att för personer som vid årets ingång inte har fyllt 65 år bestäms skattereduktionen genom att personens skattesats för kommunal inkomstskatt multipliceras med ett underlag. Detta underlag beror dels av personens arbetsinkomst, dels av befintligt grundavdrag.

För beräkningen av skattereduktionen för arbetsinkomster behövs information om taxerad inkomst, arbetsinkomstens storlek och skattesats för kommunal inkomstskatt. Vid beräkningen av skattereduktionen ingår även grundavdraget som en del. Beräkningen av grundavdraget utgår från den taxerade

¹⁸ För en utförligare beskrivning av FASIT-modellen se www.scb.se.

¹⁹ De inkomster som omfattas av jobbskatteavdraget framgår av 65 kap. 9 a § inkomstskattelagen (1999:1229).

inkomsten och görs enligt beskrivningen i avsnitt 3.1. Tabell 3.7 visar beräkningen av jobbskatteavdraget för personer som inte har fyllt 65 år.

Tabell 3.7 Beräkning av jobbskatteavdraget för personer som inte har fyllt 65 år.

Arbetsinkomsten (AI)	Skattereduktion
0,91 PBB	$(AI - GA) * KI$
0,91 PBB – 2,72 PBB	$(0,91 \text{ PBB} + 0,25 * (AI - 0,91 \text{ PBB}) - GA) * KI$
2,72 PBB – 7,00 PBB	$(1,363 \text{ PBB} + 0,065 * (AI - 2,72 \text{ PBB}) - GA) * KI$
7,00 PBB –	$(1,642 \text{ PBB} - GA) * KI$

Anm.: PBB = prisbasbelopp enligt lagen om allmän försäkring, AI = Arbetsinkomst, GA = Grundavdrag, KI = Skattesatsen för kommunal inkomstskatt.

Nedan visas ett exempel på beräkning av skattereduktion för arbetsinkomst för personer som inte har fyllt 65 år.

Exempel 3.1 Beräkning av jobbskatteavdraget för personer som inte har fyllt 65 år.

I detta exempel är den taxerade inkomsten 200 000 kronor, av vilken 100 000 kronor är arbetsinkomst och 100 000 kronor annan inkomst. Inkomsttagaren är under 65 år och bor i en kommun med en kommunalskattesats på 30 procent. Prisbasbeloppet för 2009 är 42 800 kronor. Grundavdraget för taxerad inkomst på 200 000 kronor uppgår till 26 300 kronor.

Eftersom arbetsinkomsten på 100 000 kronor motsvarar 2,34 prisbasbelopp ($100\,000 / 42\,800$), beräknas jobbskatteavdraget utifrån andra raden i Tabell 3.7. Skattereduktionen blir då 8 373 kronor

$$[=(0,91 * 42\,800 + 0,25 * (100\,000 - 0,91 * 42\,800) - 26\,300) * 0,30].$$

En skattereduktion kan endast bli aktuell om arbetsinkomsten överstiger grundavdraget. Om exempelvis den totala taxerade inkomsten är 100 000 kronor, varav arbetsinkomsten utgör 20 000 kronor, kommer grundavdraget (29 700 kronor) att vara större än arbetsinkomsten. I det fallet kommer skattereduktionen att bli noll kronor.

Jobbskatteavdraget för personer som har fyllt 65 år

Den 1 januari 2009 förenklas beräkningen av jobbskatteavdraget för personer som vid beskattningsårets ingång har fyllt 65 år. Förenklingen innebär att storleken av jobbskatteavdraget bestäms endast utifrån arbetsinkomst och därmed bryts kopplingen till grundavdraget och den kommunala inkomstskattesatsen. Efter förenklingen uppgår jobbskatteavdraget för personer som har fyllt 65 år till 20 procent av arbetsinkomsten för den del av arbetsinkomsten som inte överstiger 100 000 kronor och till 5 procent av arbetsinkomsten för den del av

arbetsinkomsten som överstiger 100 000 men inte 300 000 kronor. Tabell 3.8 visar beräkningen av jobbskatteavdraget för personer som har fyllt 65 år.

Tabell 3.8 Beräkning av jobbskatteavdraget för personer som har fyllt 65 år.

Arbetsinkomsten (AI)	Skattereduktion
100 000 kr	0,2*AI
100 000 – 300 000 kr	15 000 kr + 0,05*AI
300 000 –	30 000 kr

Anm.: AI = Arbetsinkomst, kr = kronor.

Nedan visas ett exempel på beräkning av jobbskatteavdraget för personer som har fyllt 65 år.

Exempel 3.2 Beräkning av jobbskatteavdraget för personer som har fyllt 65 år.

En person som är över 65 år och har en arbetsinkomst på 100 000 kronor får ett jobbskatteavdrag på kronor 20 000 [=0,2*100 000]. Jobbskatteavdraget är det samma oavsett om personen utöver sin arbetsinkomst har pensionsinkomster.

Kostnad för att höja jobbskatteavdraget

Tabell 3.3 visar de offentligfinansiella effekterna av en höjning av jobbskatteavdraget med 1 000 kronor per år för alla som enligt gällande regler får jobbskatteavdrag.

Exempel 3.3 Jobbskatteavdraget höjs med 1 000 kronor per år för alla.

För personer under 65 år medför en höjning av jobbskatteavdraget en skattesänkning om arbetsinkomsterna överstiger grundavdraget. För personer över 65 år sänks skatten för alla som har arbetsinkomster. Jobbskatteavdraget är en skattereduktion som enbart påverkar statens skatteintäkter. En höjning av jobbskatteavdraget med 1 000 kronor beräknas leda till att statens skatteintäkter minskar med 4,53 mdkr. I den periodiserade redovisningen motsvaras helårseffekten och den varaktiga effekten av bruttoeffekten. Beräkningarna redovisas i Tabell 3.9.

Tabell 3.9 Periodiserad redovisning av en höjning av jobbskatteavdraget

Mdkr, fasta priser och volymer

Bruttoeffekt				-4,53
Nettoeffekt, År	2009	2010	2011	Varaktigt
<i>Konsoliderad offentlig sektor</i>	-4,53	-4,53	-4,53	-4,53
Kommunsektorn	0,00	0,00	0,00	0,00
Ålderspensionssystemet	0,00	0,00	0,00	0,00
Staten	-4,53	-4,53	-4,53	-4,53
Skattereduktion för arbetsinkomster	-4,53	-4,53	-4,53	-4,53
Summa intäkter	-4,53	-4,53	-4,53	-4,53
Summa kostnader	0,00	0,00	0,00	0,00

Anm.: Beräkningarna är utförda i FASIT-modellen på 2006 års STAR-urval med framskrivningar.

3.3 Den allmänna pensionsavgiften

Skatterättsliga regler

Den allmänna pensionsavgiften är en form av socialavgift som tas ut på förvärvsinkomster. Underlaget för avgiften utgörs av pensionsgrundande ersättningar, dvs. löneersättningar och beskattade förmåner såsom sjukpenning, föräldrapenning och arbetslöshetsersättning. För enskilda näringsidkare utgörs underlaget av överskottet av aktiv näringsverksamhet. Sammantaget beräknas underlaget för den allmänna pensionsavgiften uppgå till 1 276 miljarder kronor 2009.

Avgiften uppgår till 7 procent och tas ut på summan av inkomsterna till den del dessa inte överstiger 8,07 gånger inkomstbasbeloppet.²⁰ Den allmänna pensionsavgiften ska inte betalas om inkomsten understiger 42,3 procent av det för året gällande prisbasbeloppet. Avgiften tillförs Första, Andra, Tredje och Fjärde AP-fonderna för förvaltning. Tillsammans med ålderspensionsavgiften, som tas ut som en arbetsgivaravgift, finansierar den allmänna pensionsavgiften ålders- och premiepensionen.

Statistik

Underlaget för allmän pensionsavgift skiljer sig från underlaget för socialavgifter. Dels görs avgiftsuttag endast på inkomster upp till 8,07 inkomstbasbelopp, dels utgår allmän pensionsavgift på beskattade socialförsäkringsförmåner.

²⁰ Pensionsgrundande inkomst upp till 7,5 inkomstbasbelopp ger rätt till pension. Eftersom avgiften inte ingår i den pensionsgrundande inkomsten beräknas taket för avgifterna fram enligt följande: $[7,5/(1-0,07)]$. Avrundat uppåt med två decimaler blir detta 8,07; år 2009 motsvarar det 409 900 kronor.

I Tabell 3.10 redovisas avgiftsunderlaget och intäkterna från den allmänna pensionsavgiften för perioden 2005–2009.

Tabell 3.10 Avgiftsunderlag för och intäkter från den allmänna pensionsavgiften

Mdkr, löpande priser

År	2005	2006	2007*	2008*	2009*
Pensionsgrundande inkomster	1 059,68	1 104,70	1 157,55	1 223,43	1 275,87
Inbetalda allmänna pensionsavgifter ¹	74,18	77,33	81,03	85,64	89,31

Anm.: En * markerar att uppgiften är en prognos. ¹Intäkterna uppgår till 7 procent av avgiftsunderlaget. Inga avdrag ska således göras innan beräkningen.

Inkomster från den allmänna pensionsavgiften förs vidare till ålderspensions-systemet under samma år, vilket är anledningen till att den allmänna pensionsavgiften inte redovisas under staten i dessa beräkningskonventioner. Slutreglering av avgiften sker två år efter inkomståret.

Redovisning i dessa beräkningskonventioner sker däremot endast som en del av Första–Fjärde AP-fonden på inkomstiteln Allmän pensionsavgift under ålderspensionssystemet.

3.4 Avdrag för resor mellan bostad och arbete

Skatterättsliga regler

Resor mellan bostad och arbete ses som en privat levnadskostnad. En grundläggande princip inom inkomstbeskattningen är att avdrag inte ges för sådana kostnader.²¹ Avsteg från denna princip görs dock när det gäller resor mellan bostad och arbete (arbetsresor) till den del utgiften överstiger 9 000 kronor. Avsteget motiveras främst med att avdraget är av stor ekonomisk betydelse för många skattskyldiga och att ett visst samband finns med intäkternas förvärvande.²²

Huvudregeln är att avdragsgilla kostnader i inkomstslaget tjänst ska göras med belopp som motsvarar de faktiska kostnaderna. När det gäller kostnader för arbetsresor med bil har man av förenklingsskäl infört en schablon. Den innebär att avdrag för arbetsresor med bil ges med ett och samma belopp per mil. För förmånsbilar utgör avdraget för arbetsresor en schabloniserad milersättning avseende drivmedelskostnaden. I beräkningsunderlaget för de kostnader som ligger till grund för avdraget när egen bil används ska enbart

²¹ Se 9 kap. 2 § inkomstskattelagen (1999:1229).

²² Se bl.a. prop. 1991/92:150 Bilaga I:5 sid. 21.

rörliga kostnader, dvs. milbundna kostnader beaktas.²³ Av prop. 1969:29 och 1983/84:63 framgår att följande kostnader ska ingå:

Milbundna poster:

- Bensinkostnad
- Reparationer
- Service
- Däck
- Milberoende värdeminskning

Statistik

Vid beräkningen av de milbundna kostnaderna används Konsumentverkets bilkalkyl. Antaganden som görs i beräkningskonventionen, utöver de antaganden som ligger till grund för Konsumentverkets bilkalkyl, baseras på information från olika källor. Uppgifter om bilens medianålder och årliga körsträcka baseras på information från Statens institut för kommunikationsanalys (SIKA). Uppgifter om bensinpriset hämtas från Statens petroleum institut (SPI).

Beräkningskonventioner

Kostnaderna beräknas för en liten, mellanstor och stor bil för att få fram inom vilket spann kostnaderna ligger. Beräkningarna baseras dels på informationen i Konsumentverkets bilkalkyl men även på följande antaganden:

- Bilens ålder: 8 år, medianen för bilparken
- Bränsle: Bensin
- Bränslepris: Månadsgenomsnittet vid pump för april innevarande år
- Årlig körsträcka: 1 500 mil
- Ägandetid: 1 år
- Värdeminskning: Den milberoende delen av värdeminskningen utgör 50 procent av den framräknade värdeminskningen

För att bedöma budgeteffekterna av en förändrad ersättningsnivå används mikrosimuleringsmodellen FASIT.²⁴ En höjning av milersättningen med 1 krona, från 18,50 kronor/mil till 19,50 kronor/mil, innebär att skatteintäkterna minskar med cirka 259 miljoner kronor.

---

²³ Se prop. 1969:29.

²⁴ För mer information om denna modell se avsnitt 3.1

4 Skatt på kapital

Till de direkta skatterna hör skatt på kapital. Med undantag av avkastningsskatten antas skattesubjektet sammanfalla med skatteobjektet och sålunda förväntas inte skatten övervältras på andra aktörer än dem som skatten tas ut av. I likhet med direkta skatter på arbete innebär detta att fördelningen på den offentliga sektorns olika delar är förhållandevis okomplicerad. När det gäller avkastningsskatten sammanfaller inte skattesubjektet med skatteobjektet och skatten förväntas därmed övervältras på andra aktörer. Förändrad avkastningsskatt på exempelvis tjänstepensionskapital påverkar såväl kommunerna som ålderspensionssystemet via effekter på lönerna.

Tidigare har vi pekat på att beräkningarna av de offentligfinansiella effekterna förutsätter att de förändrade skatterna inte leder till beteendeförändringar. Detta gäller även förändringar i skatten på fysiska personers kapitalinkomster. Skillnaden är dock att indirekta effekter på exempelvis hushållens portföljval, som inte beaktas, kan innebära att huvudkalkylen ger en missvisande bild redan i det korta tidsperspektivet. Liksom vid analysen av förändrade skatteregler för arbetsinkomster aktualiseras en kompletterande redovisning av skatteklar för olika slag av sparande.

Skatt på kapitalinkomster är en statlig skatt som kan ses som en skatt på ägande av kapital. Ägande av kapital delas upp i finansiella och reala tillgångar och kan ägas direkt eller indirekt via investeringsfonder eller investmentföretag. Kapitalbeskattningen består av skatt på kapitalinkomster, avkastningsskatt, fastighetsavgift och fastighetsskatt. Avkastningen på fysiska personers kapital beskattas i inkomstslaget kapital. Indirekt ägande via investeringsfonder²⁵ eller investmentföretag beskattas hos dessa genom att fonden eller bolaget påförs en schablonintäkt. År 2009 beräknas inkomsterna från beskattningen av kapital, exklusive skatt på företagsvinster, uppgå till drygt 80 miljarder kronor, vilket motsvarar omkring 5 procent av den offentliga sektorns totala skatteintäkter.

4.1 Beskattning av kapitalinkomst

Skatterättsliga regler

Skatt på kapitalinkomster betalas av fysiska personer och dödsbon. När andra skattesubjekt erhåller avkastning på kapital beskattas de i inkomstslaget näringsverksamhet (se kapitel 5). Kapitalinkomster beskattas med en proportionell

---

²⁵ Sedan den 1 april 2004 används begreppet investeringsfonder som samlingsnamn för värdepappers- och specialfonder.

skattesats om 30 procent. Beskattningen i inkomstslaget kapital kan delas in i två huvudgrupper: beskattning av löpande avkastning såsom räntor, hyresintäkter, aktieutdelning etc. och beskattning av realiserad värdestegring, dvs. kapitalvinster.

Kapitalvinster och kapitalförluster på värdepapper m.m. sorteras in i undergrupper i enlighet med den typ av tillgång som de härstammar ifrån. Förluster kvittas sedan mot vinster enligt särskilda regler i de olika undergrupperna. Om dessa kapitalvinster inte räcker till får resten av förlusten dras av med 70 procent. När det gäller kapitalvinster på fastigheter ska tjugotvå trettiondelar av vinsten på en privatbostadsfastighet och 90 procent av vinsten på en näringsfastighet tas upp. Uppkommer det i stället en kapitalförlust ska i det förra fallet 50 procent av förlusten och i det senare fallet 63 procent av förlusten dras av. Syftet med att begränsa förlustavdragen är att minska incitamenten till att realisera förluster fortlöpande medan realiseringen av vinster skjuts på framtiden.

En av de grundläggande utgångspunkterna vid utformningen av reglerna för beskattning av indirekt ägande i exempelvis investeringsfonder och investmentföretag är att det ska råda skattemässig neutralitet i förhållande till direktägande av värdepapper. För att sådan neutralitet ska uppnås är investeringsfonden eller investmentföretaget inte skattskyldig för kapitalvinster vid avyttring av aktier och andra delägarätter. Som en följd av skattefriheten får inte heller avdrag för kapitalförluster vid avyttring av denna typ av värdepapper göras. Investeringsfonden eller investmentföretaget är skattskyldig för mottagen utdelning men erhåller avdrag för den del av utdelningen som vidareutdelas till delägarna. Investeringsfondernas och investmentföretagens skattepliktiga intäkter utgörs, utöver annan inkomst från näringsverksamhet, också av en schablonintäkt. Schablonintäkten uppgår till 1,5 procent av värdet på de aktier och delägarätter som innehas av fonden vid beskattningsårets ingång och påförs för att balansera att investeringsfonder och investmentföretag inte beskattas för kapitalvinster på aktier och övriga delägarätter.

Sammantaget resulterar reglerna för beskattning av avkastningen på direkt och indirekt ägda tillgångar i en mängd mer eller mindre enkelt identifierbara skattebaser. Underlaget för kapitalinkomstskatt består dels av den löpande avkastningen på olika kapitaltillgångar med avdrag för ränteutgifter, dels av realiserad nettovärdeökning. Vid underskott medges skattereduktion om 30 procent av underskottet i den mån det inte överstiger 100 000 kronor. Underskott större än 100 000 kronor kvoterar till 70 procent.

Statistik

Kapitalskattebasen och i synnerhet kapitalvinstdelen är känslig för konjunktursvängningar. Sedan 1996 har skatten på kapitalinkomster, dvs. räntor, utdelningar och kapitalvinster, varit högre än den skattereduktion som utgiftsräntorna ger upphov till. Under ett antal tidigare år var dock skattereduktionen

större än skatten på kapitalinkomsterna vilket innebär att nettot från kapitalinkomstskatten var negativ.

Nedan specificeras delbaser i inkomstslaget kapital. Eftersom nettokapitalförluster i många fall endast är avdragsgilla till 70 procent, och kapitalunderskott överstigande 100 000 kronor kvoterar ner till 70 procent vid beräkningen av skattereduktionen, är den totala kapitalskattebasen beroende av storleken och sammansättningen på individernas kapitalinkomster.

En nettokapitalförlust på exempelvis aktier, som är avdragsgill till 70 procent, reducerar skatten med 14,7 procent ($=0,7*0,7*0,3$) av förlustens storlek när personens nettounderskott av kapital överstiger 143 000 kronor ($= 100\ 000/0,70$).

Ränteutgifter överstigande 100 000 kronor ger dock en skattereduktion på 21 procent ($=0,7*0,3$) för en person som i övrigt saknar kapitalvinster och kapitalförluster.

Skattebaser i inkomstslaget kapital:

- utdelning på aktier och andel i ekonomisk förening
- kapitalvinst på noterade aktier
- kapitalvinst på onoterade aktier
- kapitalvinst på andel i ekonomisk förening
- kapitalförlust på noterade aktier
- kapitalförlust på onoterade aktier
- kapitalförlust på andel i ekonomisk förening
- ränteintäkter
- ränteutgifter
- positiv räntefördelning
- kapitalvinst på noterade fordringar
- kapitalvinst på onoterade fordringar
- kapitalförlust på noterade fordringar
- kapitalförlust på onoterade fordringar
- hyresintäkter
- kapitalvinst privatbostad
- kapitalvinst näringsfastighet i enskild näringsverksamhet
- kapitalförlust privatbostad
- kapitalförlust näringsfastighet i enskild näringsverksamhet

Kunskapen om storleken på de ovan angivna baserna är delvis bristfällig. I Tabell 4.1 redovisas tillgängliga uppgifter om sammanlagda intäkter från kapitalinkomstskatt och skattebasens sammansättning. Uppgifterna kommer från Skatteverkets taxeringsutfall.

Tabell 4.1 Intäkter från kapitalinkomstskatten och dess sammansättning

Mdkr, löpande priser

År	2005	2006	2007*	2008*	2009*
Överskott av kapital	129,15	176,82	226,84	160,46	168,23
Underskott av kapital	54,02	53,58	66,86	81,67	82,03
Skatt på positiva kapitalinkomster	38,46	52,73	67,74	47,82	50,16
Skattereduktion underskott kapital	15,74	15,59	19,43	23,67	23,77
Nettoskatt på kapitalinkomster	22,72	37,14	48,31	24,16	26,39
Inkomstränta, utdelning etc.	35,59	51,14	66,76	75,04	69,07
Schablonintäkt uppskovsbelopp				3,57	3,57
Positiv räntefördelning	6,35	7,05	7,16	7,41	7,63
Kapitalvinst	99,69	134,38	172,00	97,70	111,70
Uthyrning av privatbostad	1,41	1,42	1,42	1,42	0,85
Utgiftsränta m.m.	61,99	65,49	82,11	101,08	101,33
Kapitalförlust	4,81	4,19	4,19	4,19	4,19
Avdrag för förvaltningskostnader	0,37	0,40	0,41	0,42	0,43
Negativ räntefördelning	0,75	0,66	0,66	0,66	0,66

Källa: Skatteverkets taxeringsutfall inkomståren 2005–2006. En * markerar att uppgiften är en prognos. För senare prognoser se vår- och budgetpropositionerna. Schablonintäkt på uppskovsbeloppen gäller från 2008.

För att erhålla en mer detaljerad uppdelning av de olika skattebaserna genomför Statistiska centralbyrån på uppdrag av Finansdepartementet från och med beskattningsåret 1999, med undantag för år 2002, en årlig undersökning av sammansättningen av hushållens kapitalvinster och kapitalförluster. Materialet bygger på bearbetningar av urvalsundersökningen Hushållens ekonomi, HEK. För att förbättra resultatens kvalitet görs ett särskilt tillägg av personer som har gjort stora kapitalvinster eller kapitalförluster under året. Möjligheten att ytterligare förbättra statistiken på detta område håller på att ses över.

Beräkningskonventioner

En individs nettokapitalinkomst beräknas genom att kapitalinkomsterna reduceras med utgiftsräntor och avdragsgilla kapitalförluster m.m. Om denna summa är positiv redovisas den under posten överskott av kapital och om summan är negativ redovisas den under posten underskott av kapital. De enskilda inkomst- och utgiftsposterna i tabellens nedre del behöver därför inte summera till över- respektive underskott.

4.2 Inkomster från fåmansföretag

Skatterättsliga regler

Inkomster från fåmansföretag beskattas enligt särskilda regler (de s.k. 3:12-reglerna) i de fall aktieägaren i betydande omfattning är verksam i företaget. 3:12-reglerna har sin bakgrund i den duala inkomstskattmodell som tillkom genom 1990 års skattereform. Kombinationen av en progressiv beskattning av arbetsinkomster och en från denna separerad och proportionell kapitalbeskattning gör att det marginella skatteuttaget på förvärvsinkomster för personer som betalar arbetsgivaravgifter och både kommunal- och statlig inkomstskatt överstiger summan av bolagsskatt och kapitalinkomstskatt. För att begränsa möjligheten att omvandla arbetsinkomst till lägre beskattad kapitalinkomst definieras i 3:12-reglerna hur mycket av bolagets vinst som vid utbetalningen till den kvalificerade aktieägaren ska betraktas som kapital- respektive förvärvsinkomst.

Den skattemässiga uppdelningen sker på ett schablonmässigt sätt. Utgångspunkten är att normal avkastning ska beskattas i inkomstlaget kapital. Inkomster som överstiger vad som kan betraktas som normal avkastning beskattas i inkomstlaget tjänst. Med normal kapitalavkastning avses kapitalinkomst upp till ett s.k. gränsbelopp. Skattesatsen är 20 procent och uppnås genom att två tredjedelar av utdelningen upp till gränsbeloppet tas upp till beskattning. Utdelning som överstiger gränsbeloppet beskattas i inkomstlaget tjänst. Om utdelningen understiger gränsbeloppet utgör skillnaden ett separat utdelningsutrymme som förs vidare till nästa beskattningsår. Gränsbeloppet utgörs av summan av årets gränsbelopp och uppräknat separat utdelningsutrymme. Det sparade utdelningsutrymmet räknas upp med statslåneräntan ökad med tre procentenheter. Årets gränsbelopp är summan av underlaget för årets gränsbelopp multiplicerat med statslåneräntan ökad med nio procentenheter och ett lönebaserat utrymme. Enligt huvudregeln utgörs underlaget av anskaffningskostnaden för aktierna. Årets gränsbelopp får alternativt bestämmas enligt den s.k. förenklingsregeln till ett belopp som från och med inkomståret 2009 motsvarar två och ett halvt inkomstbasbelopp fördelat med lika belopp på andelarna i företaget. Lönebaserat utrymme beräknas under förutsättning att visst löneuttag har gjorts och utgör från och med inkomståret 2007 25 procent av lönerna i företaget upp till 60 inkomstbasbelopp och 50 procent av lönerna därutöver.

Även en kapitalvinst som uppkommer när andelar i ett fåmansföretag avyttras fördelas på inkomstlagen tjänst och kapital genom att den del av vinsten som överstiger det uppräknade sparade utdelningsutrymmet tas upp i inkomstlaget tjänst. Kapitalvinst som motsvarar separat utdelningsutrymme tas upp till två tredjedelar så att skattesatsen blir 20 procent. Kapitalvinst som överstiger separat utdelningsutrymme hälften delas mellan inkomstlagen kapital och tjänst upp till ett tak. Takregeln innebär att kapitalvinster som beskattas i

inkomstslaget tjänst maximalt kan uppgå till 100 inkomstbasbelopp över en sexårsperiod. Kapitalvinst utöver detta belopp beskattas som kapitalinkomst med 30 procent. Hälftindelningen infördes den 1 januari 2008 och ska gälla som en temporär lösning för beskattningsåren 2007–2009. Därefter är det tänkt att återgå till den regel som gällde för beskattningsåret 2006. Då beskattades den delen av kapitalvinsten som översteg sparad utdelningsutrymme som inkomst av tjänst upp till ett tak. Takregeln var utformad på samma sätt som under de temporära reglerna.

Beräkningskonventioner

Generellt utformade konventioner för beräkning av offentligfinansiella effekter vid regelförändringar inom detta område saknas. Istället görs mikrobaserade beräkningar för att räkna ut bruttoeffekten av olika regelförändringar. Beräkningarna baseras på databasen för fåmansföretag (som har matchats med fåmansdelägarens personliga deklarationer) i SCB:s databas FRIDA. En beskrivning av databasen FRIDA ges i avsnitt 5.1.

4.3 Investeringsfonder och investmentföretag

Skatterättsliga regler

Investeringsfonder och investmentföretag påförs en schablonintäkt som uppgår till 1,5 procent av värdet på de aktier och övriga delägarätter som innehas vid beskattningsårets ingång.²⁶ Från och med inkomståret 2004 ska dock i underlaget för schablonintäkt för investmentföretag inte räknas in onoterade delägarätter eller delägarätter i noterade företag där investmentföretaget innehar mer än 10 procent av röststyrkan. Schablonintäkten beskattas som inkomst av näringsverksamhet med 28 procent för investmentföretag och med 30 procent för investeringsfonder.

Statistik

I Tabell 4.2 redovisas värdet på ingående innehav av aktier för investeringsfonder och investmentföretag för perioden 2005–2009. Investmentföretagens och investeringsfondernas skattepliktiga intäkter utgörs förutom av schablonintäkten också av annan inkomst från näringsverksamhet. Investmentföretagen och investeringsfonderna är inte skattskyldiga för kapitalvinster vid avyttring av aktier och andra delägarätter. Som en följd av denna skattefrihet får de inte heller göra avdrag för kapitalförluster vid avyttring av denna typ av värdepapper.

---

²⁶ För investmentbolag uppgick schablonintäkten tidigare till 2 procent av värdet av aktieportföljen vid beskattningsårets ingång. Från och med år 2002 uppgår schablonintäkten för investmentföretag till 1,5 procent av underlaget, dvs. samma nivå som gäller för investeringsfonder.

Däremot är investmentföretag och investeringsfonder skattskyldiga för mot-tagen utdelning. Avdrag erhålls för den del av utdelningen som vidareutdelas till delägarna. Tillgänglig statistik tyder på att skatten i stor utsträckning elimineras genom de avdragsgilla utdelningarna.

Tabell 4.2 Investmentföretags och investeringsfonders ingående innehav av aktier

Mdkr, löpande priser

År	2005	2006	2007	2008	2009*
Investmentföretag	145,9	193,2	229,3	226,0	203,4
Investeringsfonder	308,5	427,7	495,2	442,6	398,3

Källa: SCB, FM 20 SM. En * markerar att uppgiften är en prognos.

4.4 Avkastningsskatt

Skatterättsliga regler

Indirekt sparande i form av pensionssparande och kapitalförsäkringar beskattas genom avkastningsskatt på det sparade kapitalet. Avkastningsskatt tas ut på nedan angivna pensions- och kapitalförsäkringskapital.

Underlag för avkastningsskatt:

- tjänstepensionskapital i försäkringsbolag,
- tjänstepensionskapital i stiftelser,
- tjänstepensionsavsättningar i företagens balansräkningar,
- privat pensionskapital,
- kapitalförsäkringar.

Avkastningsskatten baseras på en schablonmässigt beräknad avkastning som beräknas utifrån kapitalunderlaget. Kapitalunderlaget utgörs av värdet av den skattskyldiges tillgångar med avdrag för finansiella skulder vid beskattningsårets ingång. Skatteunderlaget beräknas genom att kapitalunderlaget multipliceras med den genomsnittliga statslåneräntan året före beskattningsåret. Pensionsförsäkringskapital beskattas sedan med en skattesats på 15 procent, medan avkastningen på kapitalförsäkringar beskattas med antingen 15 eller 27 procent.

Från och med 2005 beskattas vissa kapitalförsäkringar med den lägre skattesatsen för avkastningsskatt. De försäkringar det gäller är sådana som har meddelats den rätten inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och som uppfyller vissa av de krav som ställs för att en försäkring ska betraktas som en pensionsförsäkring, s.k. kapitalpension. Dessa försäkringar håller successivt på att avvecklas och inga nyteckningar är därmed tillåtna.

Statistik

Det totala kapitalunderlaget uppskattas vid ingången av 2009 uppgå till 2 214 miljarder kronor. Av detta underlag beräknas pensionskapitalet svara för 2 025 miljarder kronor och kapitalförsäkringskapitalet för 189 miljarder kronor. En uppskattning av fördelningen av pensionskapitalet på privat pensionskapital och tjänstepensionskapital visar att det privata pensionskapitalet står för runt 420 miljarder kronor och tjänstepensionskapitalet för cirka 1 610 miljarder kronor.

Den genomsnittliga statslåneräntan året före beskattningsåret, dvs. 2008, prognostiseras till 4,24 procent. Detta ger att intäkterna från avkastningsskatten beräknas uppgå till 14,87 miljarder kronor inkomståret 2009.

I Tabell 4.3 redovisas skatteunderlag för avkastningsskatt och skatteintäkter avseende inkomstären 2005–2009.

Tabell 4.3 Underlag för avkastningsskatt och skatteintäkter

Procent och mdkr, löpande priser

År	2005	2006	2007*	2008*	2009*
Genomsnittlig statslåneränta året före beskattningsåret, procent	4,30	3,24	3,62	4,14	4,24
Underlag i mdkr för avkastningsskatt 15 procent	69,94	62,27	74,96	92,60	85,80
Underlag i mdkr för avkastningsskatt 27 procent	7,12	5,78	6,98	8,64	8,00
Avkastningsskatteintäkter, mdkr	11,97	11,09	12,96	16,06	14,87

* Uppgiften är en prognos.

Beräkningskonventioner

Det individuella pensionskapitalet har bildats genom individuella avsättningar, med eller utan avdragsrätt. En höjning av skattesatsen tenderar att minska framtida pensioner och underlaget för inkomstskatt på utfallande pensioner (i fallet med avdragsgilla avsättningar). I dessa beräkningskonventioner antas detta motverkas av att en höjd avkastningsskatt utlöser ökade premieinbetalningar.

Det kollektiva pensionskapitalet bildas genom avsättningar på lönesumman i syfte att garantera en viss utfallande pension. En förändring av avkastningsskatten antas få liknande effekter som en arbetsgivaravgiftshöjning (se kapitel 6). En höjning antas framkalla ökade premieinbetalningar för tryggnad av utfästelser vilket reducerar utrymmet för löneökningar. Därmed uppkommer en indirekt effekt på underlaget för socialavgifter och för inkomstskatten.

Vid en förändring av avkastningsskatten uppstår en bruttoeffekt vilken beräknas som skattesatsförändringen multiplicerat med underlaget. Bruttoeffekten vältras på lång sikt över på lönerna. På kort sikt sker emellertid en övervältring på priser och vinster. Övervältringsmekanismen och övervältringsantaganden redovisas utförligt i kapitel 2. En höjning av avkastningsskatten leder till sänkta löner, men på kort sikt även till lägre vinster i bolagssektorn och

högre priser. Övervältringen som procentandelar av bruttoeffekten framgår av Tabell 4.4.

Tabell 4.4 Övervältring på lönesumma, vinster och priser som andel av bruttoeffekten vid en ändring av avkastningsskatten

Procent

År	t	t+1	t+2	t+3	t+4	Lång sikt
Lönesumma ¹⁾	-38,05	-57,07	-66,58	-71,34	-73,72	-76,09
Vinster	-25,00	-12,50	-6,25	-3,13	-1,56	0,00
Priser	25,00	12,50	6,25	3,13	1,56	0,00

¹⁾ En förändring av lönesumman med 38,05 procent (år t), 57,07 procent (år t+1), etc. av bruttoeffekten innebär en förändring av lönekostnaderna inkl. socialavgifter med 50 procent, 75 procent, etc. Jämför med tabell 2.1 (38,05*1,3142=50 procent och 57,07*1,3142=75 procent).

När lönesumman sjunker med 38,05 procent av bruttoeffekten innebär detta att effekter uppkommer på alla de inkomst- och utgiftstitlar som är knutna till lönerna; arbetsgivaravgifter, förmåner och skatter. Den andel av avkastnings-skatteändringen som övervältras på vinsterna ger förändrade bolagsskatte-intäkter.

Slutligen påverkar den höjda avkastningsskatten den allmänna prisnivån. Denna effekt beaktas dock enbart schablonmässigt och utan någon brutto-redovisning av effekterna på inkomst- och utgiftstitlar. Prisökningen medför ökade mervärdesskatteintäkter för staten som antas fullt ut motverkas av den höjda prisnivåns effekt på de offentliga finanserna (se kapitel 2).

Tidsprofilen för övervältringen på vinster, löner och priser vid en ändring av avkastningsskatten antas vara densamma som för en förändring av en punktskatt på företagets insatsanvändning (se kapitel 2).

Exempel 4.1 Avkastningsskatten på pensionsmedel höjs med en procentenhet

Avkastningsskatten höjs i exemplet med en procentenhet från år 2009. Den genomsnittliga statslåneräntan året före beskattningsåret, dvs. 2008, prognostiseras till 4,24 procent. Pensionssparandet består av två delar, det privata pensionssparandet och trygghandet av arbetsgivarnas tjänstepensionsutfästelser. En höjning av avkastningsskatten får olika effekter för dessa kategorier.

Basen för det individuella pensionssparandet uppgår till 420 mdkr. En höjning av avkastningsskatten med en procentenhet innebär en bruttoförstärkning av inkomsterna om 0,18 mdkr. Eftersom ändringen inte antas ge upphov till några indirekta effekter är den varaktiga nettoeffekten lika stor som bruttoeffekten. Den periodiserade effekten är därmed lika med bruttoeffekten från och med år 2009. Redovisning avseende det privata pensionssparandet sker nedan.

För tjänstepensionskapitalet, där basen uppgår till 1 610 mdkr, uppkommer delvis andra effekter. Eftersom den höjda avkastningsskatten antas leda till ökade premieinbetalningar höjs företagets lönekostnader. Därmed kommer en höjd avkastningsskatt att innebära ett varaktigt minskat löneutrymme. Dock kommer anpassningen till en ny avkastningsskatt att ta tid. Övervältringsmönstret redovisas på föregående sida. Bruttoeffekten på 0,69 mdkr motverkas av sänkta intäkter från inkomstskatter och socialavgifter och, på kort sikt, av sänkta bolagsskatter. Fullständiga beräkningar av effekterna av höjd avkastningsskatt på pensionskapitalet redovisas nedan.

Tabell 4.5 Periodiserad redovisning av en höjning av avkastningsskatten på pensionssparandet med en procentenhet – privat pensionssparande

Mdkr

Bruttoeffekt				0,18
Nettoeffekter, År	2009	2010	2011	Varaktigt
<i>Konsoliderad offentlig sektor</i>	<i>0,18</i>	<i>0,18</i>	<i>0,18</i>	<i>0,18</i>
Kommunsektor	0,00	0,00	0,00	0,00
Summa intäkter	0,00	0,00	0,00	0,00
Summa kostnader	0,00	0,00	0,00	0,00
Ålderspensionssystemet	0,00	0,00	0,00	0,00
Summa intäkter	0,00	0,00	0,00	0,00
Summa kostnader	0,00	0,00	0,00	0,00
Staten	0,18	0,18	0,18	0,18
Skatt på kapital	0,18	0,18	0,18	0,18
Summa intäkter	0,18	0,18	0,18	0,18
Summa kostnader	0,00	0,00	0,00	0,00

Tabell 4.6 Periodiserad redovisning av en höjning av avkastningsskatten på pensionssparandet med en procentenhet – tjänstepensioner

Mdkr

Bruttoeffekt				0,69
Nettoeffekter, År	2009	2010	2011	Varaktigt
Konsoliderad offentlig sektor	0,48	0,43	0,40	0,37
Kommunsektorn	-0,10	-0,15	-0,17	-0,20
Direkta skatter på arbete	-0,10	-0,15	-0,17	-0,20
Summa intäkter	-0,10	-0,15	-0,17	-0,20
Summa kostnader	0,00	0,00	0,00	0,00
Ålderspensionssystemet	0,00	0,00	0,00	0,00
Ålderspensionsavgift	-0,02	-0,04	-0,04	-0,05
Allmän pensionsavgift	0,00	0,00	0,00	0,00
Summa intäkter	-0,02	-0,04	-0,04	-0,05
Ålderspension	0,02	0,03	0,04	0,04
Summa kostnader	0,02	0,03	0,04	0,04
Staten	0,59	0,58	0,58	0,57
Direkta skatter på arbete	-0,02	-0,03	-0,03	-0,03
Indirekta skatter på arbete	-0,06	-0,09	-0,10	-0,12
Skatt på kapital	0,64	0,66	0,68	0,69
Summa intäkter	0,57	0,55	0,54	0,54
Ek. trygghet vid sjukdom, handikapp	0,01	0,02	0,02	0,03
Ek. trygghet för familjer och barn	0,00	0,00	0,01	0,01
Ek. trygghet vid arbetslöshet	0,00	0,00	0,01	0,01
Lönekostnad	0,00	0,00	0,00	0,00
Summa kostnader	0,02	0,03	0,03	0,04

4.5 Fastighetsavgift och fastighetsskatt

Fastställande av taxeringsvärde

Fastighetsavgift och fastighetsskatt tas ut på olika typer av fastigheter. Fram till och med 2007 har skatteunderlaget i huvudsak varit knutet till fastighetens marknadsvärde genom att ett taxeringsvärde fastställts som ska motsvara 75 procent av fastighetens marknadsvärde. Från och med 2008 är skatteunderlaget för privatbostäder endast knutet till fastighetens marknadsvärde för de fastigheter som har en kommunal fastighetsavgift som är lägre än maxbeloppen, 6 349 kronor per värderingsenhet för småhus och 1 269 kronor per bostadslägenhet för flerbostadshus.²⁷ För övriga fastigheter, som t.ex. kommersiella

²⁷ Dessa uppgifter bygger på prognoser. De definitiva avgiftsnivåerna för 2009 fastställs under hösten 2008.

lokaler och industrifastigheter, utgör taxeringsvärdet grund för beskattning i enlighet med tidigare regler.

I fastighetstaxeringslagen, FTL (1979:1152), anges att taxeringsvärdet ska bestämmas till det belopp som motsvarar 75 procent av taxeringsenhetens marknadsvärde. Med marknadsvärdet avses det pris som taxeringsenheten sannolikt betingar vid en försäljning på den allmänna marknaden. Marknadsvärdet ska bestämmas med hänsyn till det genomsnittliga prisläget två år före det år då fastighetstaxering av taxeringsenheten sker. Taxeringsvärdet fastställs vart sjätte år vid den allmänna fastighetstaxeringen. De allmänna fastighetstaxeringarna ska ske vart sjätte år räknat från och med 2003 för småhusenheter, 2005 för lantbruksenheter och 2007 för hyreshus-, industri-, elproduktions- och specialenheter. Mellan de allmänna fastighetstaxeringarna ska förenklade fastighetstaxeringar göras för vissa fastighetstyper. De förenklade fastighetstaxeringarna ska därmed ske vart sjätte år från och med 2004 för hyreshusenheter, 2006 för småhusenheter och 2008 för lantbruksenheter. En särskild fastighetstaxering görs varje år det inte är allmän eller förenklad fastighetstaxering men leder endast till nytt taxeringsvärde om fastigheten genomgått en förändring.

Uttag av fastighetsavgift och fastighetsskatt

Från och med år 2008 är den statliga fastighetsskatten för bostadshus²⁸ slopad och ersatt med en kommunal fastighetsavgift. Fastighetsavgiften är knuten till inkomstbasbeloppet och indexeras årligen med hänsyn till den allmänna inkomstutvecklingen.

För år 2009 beräknas fastighetsavgiften uppgå till 6 349 kronor per värdeinsenheter för småhus, dock ej högre än 0,75 procent av taxeringsvärdet, och 1 269 kronor per lägenhet i flerbostadshus (bostadsdel i hyreshus), dock ej högre än 0,4 procent av taxeringsvärdet. Den kommunala fastighetsavgiften gäller enbart för svenska bostäder, varför utländska privatbostäder från och med år 2008 inte längre beskattas i Sverige. För nybyggda bostäder är fastighetsavgiften av bostadspolitiska skäl nedsatt under de första 10 åren. Varje bostad tilldelas ett särskilt värdeår (som kan förändras genom ombyggnader). ”Rabatten” på fastighetsavgiften för nybyggda bostäder innebär att för de fem första inkomståren efter värdeåret utgår ingen fastighetsavgift och för de därpå följande fem åren är avgiften nedsatt till hälften.

I samband med fastighetsavgiftsreformen slopades de s.k. dämpnings- och begränsningsreglerna i fastighetsskatten. En ny reduktionsregel för pensionärer har dock införts som begränsar uttaget av den kommunala fastighetsavgiften till maximalt 4 procent av den skattskyldiges inkomst. Avgiften kan dock genom reduktionen inte bli lägre än 2 800 kronor.

---

²⁸ Bostadshus kan vara antingen småhusenheter (”egnahem”), småhus med tillhörande tomtmark på lantbruksenheter (”mangårdsbyggnad”) eller hyreshusenheter (”hyres- och bostadsrätter”).

Kommersiella lokaler och industrifastigheter (så kallade industrienheter) är fastighetsskattepliktiga sedan inkomståret 1996. Inkomståret 1999 frikopplades elproduktionsenheter från industrienheter och blev en egen taxeringsenhet. Skattesatsen för kommersiella lokaler är 1,0 procent. För industrienheter och elproduktionsenheter är skattesatsen 0,5 procent. Från och med 2006 höjdes fastighetsskatten för vattenkraftverk från 0,5 procent till 1,2 procent. Från och med 2008 höjdes skatten från 1,2 till 1,7 procent. Tillsammans med den temporära höjningen av skattesatsen för vattenkraftverk på 0,5 procentenheter 2006–2010 innebär det att skattesatsen uppgår till 2,2 procent.

Statistik

I Tabell 4.7 sammanfattas avgiftssatser, skattesatser och baser för de olika fastighetstyperna år 2005–2009. För bostadshusens del avser värdena taxeringsvärden efter justering med hänsyn till värdeår, vilket exempelvis innebär att fastigheter där halv skatt betalas ingår med halva taxeringsvärdet. Utvecklingen av baserna avspeglar dels den underliggande prisutvecklingen (då underlagen för uttag av fastighetsavgift inte är frysta), dels avgiftsreglerna, där infasningen i fastighetsavgiftssystemet av fastigheter med olika värdeår har betydelse.

Tabell 4.7 Fastighetsavgift och fastighetsskatt: Avgiftssats, skattesats och baser

Procent och mdkr, löpande priser

År	2005	2006	2007	2008	2009
Avgifts- och skattesatser					
Bostadshus					
Småhus ¹⁾	1,00	1,00	1,00	0,75	0,75
Hyreshus (hyresrätter) ¹⁾	0,50	0,50	0,40	0,40	0,40
Hyreshus (bostadsrättsföreningar) ¹⁾	0,50	0,50	0,40	0,40	0,40
Kommersiella lokaler	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Industri- och elproduktionsenheter					
Vattenkraftverk	0,50	1,70	1,70	2,20	2,20
Baser för uttag av avgift och skatt					
Bostadshus					
Småhus	1 482	1 315	1 436	1 585	1 765
Hyreshus (hyresrätter)	539	553	547	546	546
Hyreshus (bostadsrättsföreningar) ²⁾	242	248	246	245	246
Kommersiella lokaler	458	458	560	569	577
Industri- och elproduktionsenheter					
	358	367	481	482	484

Anm.: Skattesatsen för vattenkraftverk höjdes till 1,2 procent 2006 och till 1,7 procent 2008. Därutöver är skattesatsen höjd temporärt mellan 2006–2010 med ytterligare 0,5 procentenheter. För bostadshus avser uppgifterna taxeringsvärden med korrigering för eventuell rabatt. Baserna för de senare åren är preliminära.

¹⁾ Från och med 2008 är den statliga fastighetsskatten på bostäder slopad och ersatt med en kommunal fastighetsavgift. År 2009 beräknas avgiften uppgå till 6 349 kronor per småhus, dock högst 0,75 procent av taxeringsvärdet, och 1 269 kronor per lägenhet i flerbostadshus, dock högst 0,4 procent av taxeringsvärdet.

²⁾ Bostadsrättsföreningarnas andel av totalt taxeringsvärde för bostadshyreshus antas uppgå till 31 procent.

Beräkningskonventioner

Förändringar i den kommunala fastighetsavgiften kan ge upphov till olika slag av indirekta effekter. Till den del fastighetsinkomsterna beskattas som inkomst av näringsverksamhet kan underlaget för inkomstskatten påverkas av en fastighetsavgiftsförändring. Men en förändrad fastighetsavgift kan också påverka hyrorna i hyreshus, avgifterna i bostadsrättsföreningar och brukarkostnaden för egnahem. För bostadshus gäller följande gemensamma konventioner:

En höjd fastighetsavgift på småhus höjer KPI eftersom den kommunala fastighetsavgiften ingår i KPI-korgen via brukarkostnaden. En höjd fastighetsavgift på övriga bostadshus antas påverka hyror och avgifter, vilket också ger en KPI-effekt. Därmed uppkommer en indirekt KPI-effekt liknande den vid exempelvis en höjning av mervärdesskatten eller vid en höjning av en punktskatt. Däremot bortses i detta sammanhang från eventuella inkomstskatteeffekter vilket motiveras på följande sätt. För närvarande är inslagen av hyresreglering förhållandevis starka på den svenska bostadsmarknaden. Denna innebär att

hyressättningen i allmännyttiga bostadsföretag påverkar hyrorna i övriga bostadshyreshus. En höjd fastighetsavgift kan antas höja hyresnivån i de allmännyttiga företagen. Dessa företag antas redovisa nollresultat i inkomstskattehänseende, varför hyreshöjningen ej dämpas av att fastighetsavgiften är avdragsgill mot inkomstskatten.²⁹ De höjda hyrorna i allmännyttans bostäder antas sprida sig till de privatägda hyresfastigheterna, där hyreshöjningen fullt ut antas balansera den höjda fastighetsavgiften. Följaktligen uppkommer inte heller här någon inkomstskatteeffekt.

Förändringar i fastighetsavgiften kan medföra s.k. kapitaliseringseffekter. Med detta avses pris- och förmögenhetsförändringar som en fastighetsavgiftsförändring kan ge upphov till. Mätproblem gör emellertid att kapitaliseringseffekter är svåra att uppskatta varför dessa inte beaktas i de offentligfinansiella beräkningarna. Att inte ta hänsyn till kapitaliseringseffekter innebär att man sannolikt överskattar intäktsökningen vid en avgiftshöjning och överskattar intäktsbortfallet vid en avgiftssänkning.³⁰

För förändringar i fastighetsskatten på industrifastigheter beaktas effekten på basen för inkomstskatten: företagen förutsätts inte kunna kompensera sig för en fastighetsskattehöjning genom att höja sina priser. Samma förhållande antas gälla för fastighetsskatten för kommersiella lokaler. I det senare fallet kan dock, i en sidokalkyl, beaktas eventuella effekter via höjda hyror, varvid en indirekt KPI-effekt också uppkommer.

Generellt utformade konventioner för beräkning av offentligfinansiella effekter vid regelförändringar avseende kommunal fastighetsavgift och statlig fastighetsskatt saknas. Istället görs mikrobaserade beräkningar för att räkna ut bruttoeffekt av olika regeländringar. Beräkningar för småhus görs bl.a. med hjälp av SCB:s mikrosimuleringsmodell FASIT.

---

²⁹ Eventuellt kan de skattemässiga underskotten stiga men dessa får betydelse först i en framtid med inkomstskattemässiga överskott.

³⁰ Se bilaga 4 i betänkandet Begränsad fastighetsskatt (SOU 1999:59) för en diskussion om kapitaliseringseffektens potentiella inverkan på skatteintäkterna.

5 Företagsbeskattning

Företagsbeskattningen, som utgör en del av inkomstbeskattningen, består av regler som styr den skattemässiga inkomstberäkningen för juridiska personer, främst aktiebolag, samt för enskilda näringsidkare. Juridiska personer, förutom handelsbolag, dödsbon och skattebefriade institutioner, är skattskyldiga till bolagsskatt. I övriga fall är det den enskilde näringsidkaren eller delägaren i ett handelsbolag som är skattskyldig för vinster som uppkommer i näringsverksamheten. Skatt på företagsvinster utgör ungefär 7 procent av den offentliga sektorns totala skatteintäkter.

Inom företagsbeskattningsområdet förekommer numera endast ett fåtal beräkningskonventioner. Istället för konventioner används nästan uteslutande mikrobaserade beräkningar på databasen FRIDA. Då det är centralt att ha kännedom om FRIDA för att kunna förstå hur effektberäkningar genomförs så ges inledningsvis, i avsnitt 5.1, en kort presentation av FRIDA³¹. I avsnitt 5.2 beskrivs översiktligt de allmänna principerna för företagsbeskattningen och därefter, i avsnitten 5.3–5.8, ges en introduktion till regelverken för de olika organisationsformerna. Kapitlet avslutas med översiktliga beskrivningar av europabolag, investeringsföretag och investeringsfonder, koncerner och internationell företagsbeskattning (se avsnitten 5.9–5.13).

5.1 Kort beskrivning av databasen FRIDA (FöretagsRegister och IndividDatabasen)

Databasen FRIDA består av ett flertal avidentifierade databaser för olika företagsformer. Här ingår databaser för enskild näringsverksamhet (för näringsidkare med och utan årsbokslut), handelsbolag, aktiebolag (inklusive fåmansaktiebolag), ekonomiska föreningar samt ideella föreningar. Databaserna innehåller taxerings- och SRU-data (Standardiserade RäkenskapsUtdrag) från Skatteverket, bokföringsstatistik för banker och försäkringsbolag från Finansinspektionen, SCB:s finansstatistik, uppgifter om utdelningar, fondemissioner och information om status gällande konkurs, ackord, likvidation, fusion, avregistrering och företagsrekonstruktion, där de sistnämnda uppgifterna är hämtade från Bolagsverket. För enskild näringsverksamhet, handelsbolag och fåmansaktiebolag finns kopplingar till företagens ägare. Uppgifter om ägarna är hämtade från SCB:s inkomst- och förmögenhetsregister.

---

³¹ För en utförlig beskrivning av databasen FRIDA och variabelbeskrivning m.m. hänvisas till SCB:s skrift Dokumentation av FRIDA 2006.

Informationen i databaserna för enskild näringsverksamhet, handelsbolag, aktiebolag och ekonomiska föreningar avser inkomståren 1995–2006.

Från och med år 2005 omfattar FRIDA den totala populationen av företag. FRIDA 2006 består av cirka 300 000 aktiebolag, cirka 90 000 handelsbolag, cirka 10 000 ekonomiska föreningar, cirka 20 000 bostadsrättsföreningar och cirka 700 000 enskilda näringsidkare.

5.2 Allmänna principer

Ett av syftena med 1990- och 1993-års inkomstskattereformer var att skapa skattemässig neutralitet mellan olika företagsformer. Utgångspunkten för bolagsbeskattningen är att vinster ska beskattas med den nominella skattesatsen 26,3 procent. Ett visst utrymme för konsolidering med obeskattade reserver finns dock. Denna konsolidering sker framförallt genom avsättning till periodiseringsfond – som efter räntebeläggningen från och med 2005 inte längre påverkar den effektiva bolagsskattesatsen – och genom överavskrivningar på anläggningstillgångar.

Sverige har en nära koppling mellan bokföring och beskattning. Utgångspunkten för den skattemässiga inkomstberäkningen är den skattskyldiges bokförda resultat beräknat enligt bokföringsmässiga grunder om inte något annat uttryckligen föreskrivs i skattelagstiftningen.

Juridiska personer som är skattesubjekt är följande:

- aktiebolag,
- ekonomiska föreningar,
- ideella föreningar (skattskyldigheten inskränks för de ideella föreningar som uppfyller ett allmännyttigt ändamål),
- stiftelser (familjestiftelser är egna skattesubjekt, men då familjestiftelserna delar ut sina medel till familjemedlemmar blir i praktiken endast dessa skattskyldiga för inkomster, övriga stiftelser är skattesubjekt).

Företagsformer som inte är skattesubjekt är följande:

- handelsbolag och kommanditbolag,
- enkelt bolag och partrederi,
- enskild näringsverksamhet (enskild firma).

5.3 Aktiebolag

- Skattebas – inkomst av näringsverksamhet som i princip utgörs av bolagens resultat efter bokslutsdispositioner. Bolagen kan dock göra vissa skattemässiga justeringar innan beskattningsbar inkomst av näringsverksamhet föreligger.
- Skattesats – bolagsskattesatsen är 26,3 procent från och med inkomståret 2009.

Civilrättsliga regler

Aktiebolaget är en juridisk person och kan således självt förvärva rättigheter och iklåda sig skyldigheter. Privata bolag ska ha ett aktiekapital på minst 100 000 kronor, medan publika bolag ska ha ett aktiekapital på minst 500 000 kronor. Aktiebolagens möjlighet till vinstutdelning begränsas genom det s.k. utdelningsförbudet. Bolaget kan endast dela ut så mycket av sina medel att det bundna egna kapitalet (dvs. aktiekapital och reservfond) förblir intakt. Aktiebolagens borgenärer skyddas även av tvingande regler om minst hälften av bolagets aktiekapital har förbrukats. Reglerna om årsredovisning innebär upprättande av balans- och resultaträkning jämte förvaltningsberättelse samt regler om koncernredovisning. Aktiebolag kan upplösas genom likvidation (frivillig eller obligatorisk), fusion, delning, konkurs och avregistrering.

Skatterättsliga regler

En viktig princip inom bolagsbeskattningen är att varje aktiebolag är ett skatteobjekt, oberoende av om bolaget ingår i en koncern eller ej. I de fall då aktiebolaget endast har en eller ett fåtal ägare brukar man tala om fåmansföretag. Ägaren styr i de fallen mer direkt över bolagets handlande, vilket ansetts kunna ge upphov till skattefördelar.³²

All verksamhet inom aktiebolaget räknas som näringsverksamhet och ger upphov till bolagets inkomst av näringsverksamhet. Underskottet ett visst år dras automatiskt av från överskottet närmast följande år som ett avdrag i näringsverksamhet. Uppkommer underskott även det året rullas detta vidare i sin helhet till följande år. Kapitalförluster på delägarätter får emellertid bara dras av mot kapitalvinster på delägarätter.

Det verkliga resultatet av verksamheten är utgångspunkten även för den skattemässiga inkomstberäkningen. Den skattemässiga inkomstberäkningen ansluter även tidsmässigt till den civilrättsliga inkomstberäkningen. Det innebär att beskattningsåret sammanfaller med räkenskapsåret.

Inkomst av näringsverksamhet för ett aktiebolag beräknas genom att intäkter reduceras med kostnader och avskrivningar med tillägg/avdrag för bokslutsmäs-

---

³² Se vidare avsnitt 5.4 Fåmansföretag.

siga dispositioner och skattemässiga justeringar. Skattesatsen för aktiebolag sänks från och med inkomståret 2009 från 28 till 26,3 procent.

Ett aktiebolag kan avyttras genom att aktierna säljs. Eventuell kapitalvinst beskattas hos aktieägarna i inkomstslaget kapital (om ägaren är en fysisk person) eller som näringsverksamhet (om ägaren är en juridisk person). Kapitalvinsten är dock skattefri om andelarna är näringsbetingade.

Intäkter

Företagsbeskattningen följer huvudprincipen i inkomstskattesystemet, dvs. alla intäkter, oavsett om de har karaktär av näringsintäkter, finansiella intäkter eller upplösning av obeskattade reserver, ska vara skattepliktiga till marknadsvärdet. Om lägre pris har tagits ut ska enligt huvudregeln uttagsbeskattning ske, vilket medför att tillgången vid inkomstbeskattningen ska behandlas som om den sålts för marknadspris. Denna regel gäller alla tillgångar i näringsverksamheten. Även upplösning av periodiseringsfond utgör skattepliktig inkomst, eftersom avdrag medges vid avsättningen.

Kostnader

Utgångspunkten är att alla kostnader för att förvärva och bibehålla inkomster i verksamheten är avdragsgilla. Det finns ett flertal undantag från avdragsrätten, t.ex. för böter och administrativa avgifter, vissa skadestånd och vissa kostnader för processer. Även när det gäller finansiella kostnader följer skatterätten de regler som utvecklats inom civilrätten. Det bör dock påpekas att det skatterättsliga kostnadsbegreppet är något mera vidsträckt då även poster som inte är bokförda som kostnader får dras av. Det viktigaste av dessa avdrag är under-skottsavdraget.

Avskrivningar

Skatterätten kräver att utgiften för att anskaffa en anläggningstillgång fördelas över ett antal år, där fördelningstiden avser att motsvara den ekonomiska livslängden. Denna fördelning sker i form av avskrivningar (värdeminskning-avdrag). Maskiner och inventarier samt immateriella tillgångar skrivs av enligt en räkenskapsenlig avskrivningsmetod eller restvärdesmetod. Företagen kan välja mellan två räkenskapsenliga avskrivningsmetoder – huvudregeln (30-procentsregeln) och kompletteringsregeln (20-procentsregeln).

Enligt huvudregeln får en tillgång årligen skrivas av med maximalt 30 procent av tillgångens restvärde. Enligt kompletteringsregeln får avskrivning istället ske med maximalt 20 procent av anskaffningsvärdet. Det är fritt att skifta mellan dessa avskrivningsmetoder mellan olika år. Däremot måste samma regel tillämpas på samtliga tillgångar för ett specifikt år. Ofta medför räkenskapsenlig avskrivning en snabbare skattemässig avskrivning än vad som är företags-ekonomiskt motiverat, vilket innebär att en obeskattad reserv i form av överavskrivningar uppkommer.

Byggnader skrivs av med mellan 2 och 5 procent per år och markanläggningar med 5 procent per år.³³ Mark får inte skrivas av. Även anskaffningsutgiften för grustäkt och annan naturtillgång samt skog får skrivas av, fast då i takt med utvinningen och för skog inte med hela anskaffningsvärdet.

Bokslutsdispositioner

Bokslutsdispositionerna är knutna till beskattningen och har som främsta funktion att utjämna resultaten mellan olika år, varigenom skattebetalningarna omperiodiseras. De s.k. periodiseringsfonderna innebär att företagen kan sätta av upp till 25 procent av sin vinst i upp till sex år. Varje års avsättning ska utgöra en särskild fond i företagets bokslut, dvs. företaget kan maximalt ha sex stycken periodiseringsfonder vid ett och samma tillfälle. Från och med inkomståret 2005 är medel avsatta till periodiseringsfond räntebelagda. I praktiken innebär detta att företagen påförs en schablonintäkt, motsvarande 72 procent av statslåneräntan, som multipliceras med totala stocken av avsättningar i fonderna. Som en följd härav uppkommer inte längre någon skattefri kredit för företagen vilket i sin tur innebär att den nominella och effektiva bolagsskattesatsen är densamma, dvs. 26,3 procent från och med 2009. Värdering av varulager liksom pågående arbete ska som huvudregel följa den redovisning som gjorts i räkenskaperna. Bland övriga reserveringsmöjligheter kan nämnas pensionsavsättningar, ersättningsfond, garantiriskavsättning och avsättning till vinstandelsstiftelse.

Pensioner

Det finns i huvudsak fyra olika system för pensioner till anställda. Dessa är tjänstepensionsförsäkring, avsättning till konto, avsättning till pensionsstiftelse eller direkt pension. Grundprincipen är att arbetsgivarens kostnad för pension ses som en uppskjuten lön. Vissa begränsningar gäller dock för arbetsgivarens avdragsrätt. Eftersom pensionen ses som uppskjuten lön utgår också särskild löneskatt, antingen vid avsättningen eller vid utbetalningen, beroende på vilken typ av pension som avses. Skattesatsen är 24,26 procent. Vid avsättning till konto gäller särskilda regler. Dessutom tas det ut avkastningsskatt med 15 procent på schablonberäknad avkastning hos försäkringsföretagen.³⁴

Statistik

Företagsvinsterna, och därmed inkomst av näringsverksamhet i aktiebolag och ekonomiska föreningar, varierar kraftigt mellan olika år. Skattebasen varierar i princip med konjunkturen, men betydelsefulla korrigeringar kan ske genom att företagen förändrar sina reserver (exempelvis periodiseringsfonden) och genom avdrag för gamla underskott. I Tabell 5.1 redovisas inkomst av näringsverk-

---

³³ Täckdiken och skogsvägar skrivs dock av med 10 procent per år.

³⁴ För ytterligare information om pensioner, se kapitel 4, avsnittet om avkastningsskatt.

samhet för aktiebolag. Där redovisas även den bolagsskatt som aktiebolagen har betalat in till staten.

Tabell 5.1 Inkomst av näringsverksamhet och betald skatt för aktiebolag 2003–2006

Mdkr, löpande priser

År	2003	2004	2005	2006
Inkomst av näringsverksamhet	170,3	254,6	327,1	358,8
Slutlig skatt	79,7	100,4	122,0	129,6
varav särskild löneskatt ³⁵	14,9	15,4	15,8	15,6
varav avkastningsskatt	10,2	8,8	10,0	9,1
varav fastighetsskatt	6,7	6,5	6,7	8,1
varav bolagsskatt	47,9	69,7	89,5	96,8

Källa: FRIDA

Beräkningskonventioner

Beskattningen av bolagsinkomster kan i princip förändras på två sätt, antingen genom förändringar av skattebasen eller genom förändrad skattesats.

Effekter av antingen förändrade satser eller baser analyseras genom mikro-baserade beräkningar på FRIDA. Vid en förändrad skattebas ändras helt enkelt basen för beskattningen och vid en skattesatsändring appliceras den nominella skattesatsen på skattebasen.

Resultatet efter bokslutsdispositioner och skatt utgör ramen för hur mycket företagen får dela ut. Detta innebär att bolagsskatten kan inverka på ägarnas utdelningsinkomster och på värdeökningen på deras aktier. I beräkningskonventionerna beaktas emellertid inte indirekta effekter via förändrade underlag för ägarnas beskattning. I de statistiska beräkningar som görs tas inte heller hänsyn till hur företagets investeringar och finansieringsstruktur förändras till följd av en regeländring.

Efter det att en bruttoeffekt av en given regeländring har beräknats (utan hänsyn tagen till indirekta effekter) för varje enskilt aktiebolag i FRIDA återstår att beräkna hur denna bruttoeffekt räknas om till en periodiserad budgeteffekt. Inte heller i denna beräkning beaktas indirekta effekter.

³⁵ Avser enbart särskild löneskatt på pensionsåtaganden.

Exempel 5.1 En sänkning av bolagsskattesatsen med 1,7 procentenheter

Bolagsskatten sänks med 1,7 procentenheter från och med inkomståret 2009.

Mikrobaserad statistisk beräkning av bruttoeffekten: I ett första steg skrivs varje enskilt aktiebolags inkomst av näringsverksamhet för 2006 fram med en uppräkningsfaktor (vilken dels beaktar tidigare års inkomster, dels det förväntade konjunkturläget). Därefter undersöks hur statens skatteintäkter från varje bolag minskar pga. den 1,7 procentiga sänkningen av bolagsskatten.

Makrobaserad statistisk beräkning av bruttoeffekten: Antag en prognostiserad skattebas på 400 miljarder kronor för 2009. Då kommer statens skatteinkomster att sjunka med 6,8 miljarder kronor ($=0,017 \cdot 400$), dvs. vinsten efter skatt i bolagen kommer att öka med 6,8 miljarder kronor.

5.4 Fåmansföretag

Som fåmansföretag räknas aktiebolag eller ekonomisk föreningar³⁶ där fyra eller färre fysiska personer äger andelar som motsvarar mer än hälften av rösterna för samtliga andelar i företaget, eller där näringsverksamheten är uppdelad på verksamheter som är oberoende av varandra och där en fysisk person genom innehav av andelar, genom avtal eller på liknande sätt, har den reella bestämmanderätten över en sådan verksamhet och självständigt kan förfoga över dess resultat. Med delägare i ett fåmansföretag avses en fysisk person som, direkt eller indirekt, äger eller på liknande sätt innehar andelar i företaget. Vid bedömningen av om ett företag är ett fåmansföretag ska en person och hans närstående (närståendekrets) anses som en delägare. Prövning ska göras med utgångspunkt från den äldsta personen och därefter i fallande åldersordning. Om en person har inräknats i någon krets ska denne inte medräknas i någon ytterligare krets.

Utdelning från fåmansföretag (i stället för lön) kan medföra skattefördelar genom den lägre skattesatsen i inkomst av kapital (jämfört med inkomst av tjänst). Detsamma kan gälla vid försäljning av andelar i fåmansföretag. För att förhindra skattefördelar begränsas möjligheterna för aktiva delägare, inklusive närstående, att få utdelning behandlad som inkomst av kapital.³⁷

Beräkningskonventioner

Alla beräkningar som berör skattereglerna för fåmansföretag baseras på databasen för fåmansföretag (som har matchats med fåmansdelägarens personliga deklarationer) i FRIDA. Efter framskrivning beräknas bruttoeffekten för alla enskilda fåmansföretag som ingår i FRIDA.

³⁶ Ekonomiska föreningar behandlas närmare i nästa avsnitt.

³⁷ En mer detaljerad beskrivning av dessa regler återfinns i kapitel 4.

5.5 Ekonomiska föreningar

Civilrättsliga regler

För att en ekonomisk förening ska föreligga erfordras att ekonomisk verksamhet bedrivs i syfte att främja medlemmarnas ekonomiska intressen. Vidare ska föreningen uppfylla vissa villkor i fråga om rätten till medlemskap. En verksamhet anses vara kooperativ om medlemmarna deltar aktivt i föreningens verksamhet genom exempelvis köp och försäljning eller eget arbete. Den ekonomiska föreningen har liksom aktiebolaget en egen förmögenhet. Dock saknas regler om visst minimikapital, och insatskapitalet behöver inte betalas kontant till föreningen. Minst 5 procent av årsvinsten ska årligen sättas av till en reservfond till dess att denna tillsammans med insatskapitalet uppgår till antingen föreningens skulder eller 40 procent av föreningens tillgångar. Avsättningen ska dock alltid göras till dess reservfonden uppgår till minst 20 procent av insatskapitalet. Det finns även regler som begränsar utdelningar till föreningens medlemmar. Utdelning kan även ske i form av återbäring eller efterlikvider, dock med den begränsningen, att återbäring eller efterlikvider ska ingå i underlaget för obligatorisk avsättning till reservfonden.

Skatterättsliga regler

Ekonomiska föreningar är skattesubjekt. I stort gäller samma beskattningsregler som för aktiebolag. Den redovisning som har gjorts i avsnitt 5.3 avseende aktiebolagens beskattning gäller därför även ekonomisk förening, dock med vissa undantag. För en kooperativ förening, dvs. en ekonomisk förening som uppfyller vissa krav på öppenhet, gäller att avdragsrätt föreligger för utbetalning av vinst i form av återbäring eller efterlikvider, s.k. kooperativ utdelning. I praktiken innebär detta att utdelningen endast beskattas hos medlemmen. Skattesatsen för ekonomisk förening är liksom för aktiebolag 26,3 procent.

Statistik

Inkomst av näringsverksamhet i ekonomiska föreningar och den inkomstskatt dessa betalar redovisas Tabell 5.2.

Tabell 5.2 Inkomst av näringsverksamhet och inkomstskatt från ekonomiska föreningar (exkl. bostadsrättsföreningar) 2003–2006

Mdkr, löpande priser

År	2003	2004	2005	2006
Inkomst av näringsverksamhet	0,8	1,5	1,0	1,4
Slutlig skatt	0,6	0,8	0,6	0,7

Källa: FRIDA

Beräkningskonventioner

Beräkningskonventionerna för ekonomiska föreningar följer beräkningskonventionerna för aktiebolag, se avsnitt 5.3.

5.6 Bostadsrättsförening och andra privatbostadsföretag

Civilrättsliga regler

Med privatbostadsföretag avses en svensk ekonomisk förening eller ett svenskt aktiebolag vars verksamhet till klart övervägande del består i att åt sina medlemmar eller delägare tillhandahålla bostäder i byggnader som ägs av föreningen eller bolaget, eller uteslutande eller så gott som uteslutande består i att åt sina medlemmar eller delägare tillhandahålla garage eller någon annan för deras personliga räkning avsedd anordning i byggnader som ägs av föreningen eller bolaget. En bostadsrättsförening är en ekonomisk förening. Bostadsrättsföreningens särart har emellertid motiverat en särskild reglering i lag. Särreglerna i denna lag avser främst frågor om upplåtelse av bostad. Bostadsrättsföreningens syfte är att upplåta bostäder till sina medlemmar. Föreningen ska utan tidsbegränsning upplåta bostad till medlemmen och medlemmen får i princip endast kvarstå så länge denne innehar en bostadsrätt. För bostadsrättsförening ska en ekonomisk plan upprättas.

Skatterättsliga regler

En bostadsrättsförening beskattas antingen som ett privatbostadsföretag eller som ett oäkta bostadsföretag. En äkta bostadsrättsförening är från och med den 1 januari 2007 skattebefriad för sina fastighetsinkomster. Det innebär samtidigt att den inte heller ska ta upp erhållna statliga räntebidrag för bostadsändamål till beskattning. Avdrag får inte göras för ränta på lånat kapital som lagts ned i fastigheten, återbetalning av statliga räntebidrag för bostadsändamål och tomt-rättsavgäld. Om en bostadsrättsförening eller annat privatbostadsföretag har andra inkomster som inte ingår i själva fastighetsförvaltningen, ska sådana inkomster beskattas antingen som inkomst av kapital eller inkomst av näringsverksamhet.

Är föreningen i stället ett oäkta bostadsföretag beskattas den konventionellt på samma sätt som andra ekonomiska föreningar och aktiebolag, dvs. i princip ska samtliga intäkter och kostnader tas med vid inkomstberäkningen. Avdrag görs för driftkostnader, värdeminskning m.m. Därtill kommer fastighetsskatt.

Fastighetsskatten är dock avdragsgill endast för oäkta bostadsföretag. På bostadsdelen i hyreshus har den statliga fastighetsskatten från och med inkomstår 2008 ersatts av en kommunal fastighetsavgift. För 2009 beräknas den kommunala fastighetsavgiften uppgå till 1 269 kr per lägenhet, dock högst 0,4 procent av taxeringsvärdet. För lokaldelen i hyreshus utgår statlig fastighets-skatt motsvarande 1,0 procent av taxeringsvärdet.

Statistik

Inkomst av näringsverksamhet i bostadsrättsföreningar och den skatt dessa betalar redovisas i Tabell 5.3.

Tabell 5.3 Inkomst av näringsverksamhet och inkomstskatt från bostadsrättsföreningar och andra privatbostadsföretag 2003–2006

Mdkr, löpande priser

År	2003	2004	2005	2006
Inkomst av näringsverksamhet	2,8	3,1	3,5	3,8
Slutlig skatt	2,7	2,4	2,6	3,1

Källa: FRIDA

Beräkningskonventioner

Beräkningskonventioner för bostadsrättsföreningar och andra privatbostadsföretag utgår från FRIDA. Även här görs mikrobaserade beräkningar för att räkna ut bruttoeffekten av olika regelförändringar. Beräkning av periodiserade effekter följer beskrivningen i avsnitt 5.3.

5.7 Enskild näringsverksamhet

- Skattebas – inkomst av näringsverksamhet
- Skattesats – beskattas som inkomst av tjänst
- Räntefördelning
- Expansionsfond

Civilrättsliga regler

I en enskild näringsverksamhet företräder näringsidkaren själv sin verksamhet med fullt och oinskränkt förmögenhets samband. Särskild bokföring ska dock föras för näringsverksamheten utan sammanblandning med privatekonomin.

Skatterättsliga regler

Näringsidkaren beskattas för inkomsten av den enskilda näringsverksamheten. Sociala avgifter tas ut på aktiv verksamhet i form av egenavgifter och på passiv verksamhet i form av särskild löneskatt. Avgifterna är dock avdragsgilla vid beräkningen av skattepliktig inkomst av näringsverksamhet. All näringsverksamhet som bedrivs av en enskild näringsidkare räknas som en enda näringsverksamhet.³⁸ En näringsverksamhet är aktiv om den skattskyldige har arbetat i

³⁸ Om näringsidkaren bedriver självständig näringsverksamhet utomlands räknas dock all sådan verksamhet som en egen näringsverksamhet.

inte oansenlig omfattning i verksamheten, i annat fall är näringsverksamheten passiv. Inkomstberäkningen ska göras enligt bokföringsmässiga grunder. Om underskott uppkommer är dessa avdragsgilla endast mot framtida överskott.³⁹

Inkomstberäkningen följer i övrigt vad som allmänt gäller för inkomst av näringsverksamhet. Det civilrättsligt beräknade resultatet av verksamheten utgör således utgångspunkten för den skatterättsliga inkomstberäkningen.

Regler för beskattning av enskilda näringsidkare syftar till att skapa neutralitet i beskattningen jämfört med delägare i aktiebolag. Generellt gäller att man på inkomst av näringsverksamhet, som i princip beräknas på samma sätt som för juridiska personer, tar ut egenavgifter och progressiv inkomstskatt. Liksom för aktiebolag och ekonomiska föreningar finns det möjlighet till resultatutjämnning över tiden genom avsättning till periodiseringsfond för enskild näringsverksamhet. En skillnad är dock att avsättningen får uppgå till högst 30 procent av vinsten (25 procent för aktiebolag) och till skillnad från aktiebolag räntebeläggs inte avsättningarna. Vissa enskilda näringsidkare har möjlighet till avsättning till ytterligare bokslutsdispositioner såsom upphovsmannakonto och skogskonto.

Inkomst av näringsverksamhet från den enskilda verksamheten beskattas hos näringsidkaren tillsammans med andra inkomster (t.ex. inkomst av tjänst). Det innebär att enskilda näringsidkare betalar kommunal skatt och när inkomster överstiger skiktgränsen även statlig skatt. Därtill kommer allmänna egenavgifter på inkomsten, egenavgifter på aktiv näringsverksamhet och särskild löneskatt på passiv näringsverksamhet. På avsättning till expansionsfond utgår expansionsfondsskatt om 26,3 procent. Positiv räntefördelning får göras och negativ räntefördelning ska göras. För enskild näringsverksamhet ska inkomstberäkningen alltid ske för beskattningsår som sammanfaller med räkenskapsår (dvs. kalenderår).

Räntefördelning

Negativ räntefördelning ska göras om kapitalunderlaget (i princip det beskattade egna kapitalet), beloppsmässigt understiger 50 000 kronor. I detta fall påförs näringsverksamheten en intäkt motsvarande statslåneräntan plus en (1) procentenhet multiplicerad med det negativa underlaget. Detta belopp får sedan dras av hos näringsidkaren i inkomstslaget kapital. Reglerna om negativ räntefördelning syftar till att förhindra att näringsidkaren drar av privata ränteutgifter i näringsverksamheten. Om kapitalunderlaget är positivt och överstiger gränsvärdet 50 000 kronor får positiv räntefördelning ske. Det innebär att avdrag får göras från inkomster av näringsverksamhet med ett belopp motsvarande statslåneräntan plus fem (5) procentenheter multiplicerad med det positiva kapitalunderlaget, som beskattas hos näringsidkaren i inkomstslaget kapital. Genom reglerna om positiv räntefördelning har enskilda näringsidkare möjlig-

---

³⁹ I fråga om nystartat aktiv näringsverksamhet får underskott dras av som allmänt avdrag.

het att erhålla en del av avkastningen på det beskattade egna kapitalet i näringsverksamheten som inkomst av kapital.

Expansionsfonder

Reglerna om expansionsfonder syftar till att uppnå en beskattning av enskild näringsverksamhet som är neutral jämfört med aktiebolagens beskattning. Vinsterna som avsätts till expansionsfond beskattas endast med expansionsfondsskatt som motsvarar bolagsskatten på 26,3 procent. När avsättningen återförs till beskattning tas den upp som inkomst av näringsverksamhet och den erlagda expansionsfondsskatten får tillgodoräknas vid debiteringen av slutlig skatt. Avsättningen är avdragsgill vid beräkning av inkomst av näringsverksamhet. Det finns en beloppsgräns för hur stor avsättning man får göra. För enskilda näringsidkare får fonden uppgå till högst ett belopp som motsvarar 135,69 procent av kapitalunderlaget för expansionsfonden, dvs. skillnaden mellan värdet på tillgångarna och skulderna i näringsverksamheten (efter vissa justeringar). Avsättningar till expansionsfonden räknas inte som skuld.

Statistik

I enskild näringsverksamhet beskattas således flera olika baser. Den primära basen är emellertid inkomst av näringsverksamhet. Denna samt räntefördelning och avsättningar till expansionsfond framgår av Tabell 5.4.

Tabell 5.4 Inkomst m.m. av aktiv och passiv näringsverksamhet 2003–2006

Mdkr, löpande priser

År	2003	2004	2005	2006
Underlag för positiv räntefördelning	156,7	164,2	193,0	213,3
Positiv räntefördelning	4,4	4,7	5,6	6,2
Underlag för negativ räntefördelning	12,4	12,6	13,8	14,2
Negativ räntefördelning	0,7	0,6	0,6	0,6
Takbelopp för avsättning till expansionsfond	175,4	172,2	203,9	206,4
Avsättning till expansionsfond	1,3	1,4	1,7	2,0
Återföring från expansionsfond	1,3	0,9	1,1	1,1
Nettoavsättning till expansionsfond	0,0	0,5	0,6	0,9
Schablonavdrag egenavgifter / särskild löneskatt	8,2	8,6	9,5	10,3
Nettointäkt från aktiv / passiv näringsverksamhet	27,3	28,2	31,4	34,0

Källa: FRIDA

Den positiva räntefördelningen för enskilda näringsidkare uppgick 2006 till 6,2 miljarder kronor. Detta kan jämföras med 17,6 miljarder kronor (8,26 procent av det positiva kapitalunderlaget), vilket var den maximalt tillåtna positiva räntefördelningen 2006. Avsättningar till expansionsfond uppgick till 2,0 miljarder kronor, där takbeloppet uppgick till 206,4 miljarder kronor.

Uppgifterna tyder på att enskilda näringsidkare inte fullt ut utnyttjar reglerna om positiv räntefördelning och avsättningar till expansionsfond. En orsak till detta kan vara att näringsidkarna inte har ett rörelseresultat som medger fullt utnyttjande.

Beräkningskonventioner

Vid beskattningen av enskild näringsverksamhet förekommer olika skatte- och avgiftsparametrar. Dessa utgör integrerade delar vilket innebär att ändringar i en skattesats eller i en av baserna kan påverka andra baser. Hur detta samspel ser ut beror på hur företagaren prioriterar med hänsyn till önskemål om disponibel inkomst för privat bruk, ersättningsnivån från socialförsäkringssystemet, verksamhetens soliditet och framtida investeringar.

I beräkningskonventionerna förutsätts att näringsidkarna önskar upprätthålla en given nivå på sin inkomst från näringsverksamheten och att de genomgående prioriterar att få ut fullbeskattade intäkter ur verksamheten framför delbeskattade intäkter.

Vid förändringar i reglerna som medför förändringar i inkomst av näringsverksamhet antas mot denna bakgrund att näringsidkaren söker hålla sin inkomst av näringsverksamhet konstant, och att de resultatreglerande åtgärderna räntefördelning och expansionsfond används som ventiler vid regeländringar. Vidare antas att det i första hand är räntefördelningen som ändras. Denna konvention måste självfallet modifieras när föreslagna ändringar är så omfattande att underlaget för räntefördelning och det sparade fördelningstrycket inte räcker till. Övervältring på inkomst av kapital antas ske utan fördröjning.

5.8 Handelsbolag och kommanditbolag

Civilrättsliga regler

Handelsbolag är en företagsform för samarbete mellan ett antal fysiska och/eller juridiska personer. Handelsbolaget är en juridisk person, dvs. handelsbolaget kan själv förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter. Delägarna är till skillnad från aktieägare solidariskt ansvariga för handelsbolagets skulder. Bolagets förpliktelser belastar alltså även delägarna. Ett handelsbolag föreligger, om två eller flera personer avtalat att gemensamt utöva näringsverksamhet i ett bolag och bolaget har förts in i handelsregistret. För handelsbolag saknas krav på visst eget kapital. Detta innebär också att det inte finns något krav på inbetalning av insatser till handelsbolag. Ett handelsbolag kan också leva vidare med negativt eget kapital, utan krav på att bolagsmännen ska täcka kapitalunderskottet. Det ställs samma krav på redovisning i handelsbolag som det görs i aktiebolag.

En variant av handelsbolag är kommanditbolag. I kommanditbolag kan vissa delägars – kommanditdelägarna – ansvar för bolagets förpliktelser begränsas till

insatt kapital. Minst en delägare – komplementären – måste emellertid vara obegränsad ansvarig för bolagets samtliga förpliktelser.

Skatterättsliga regler

Den skattemässiga behandlingen av handelsbolag och kommanditbolag är i princip densamma. Handelsbolag är inte skattesubjekt, i stället beskattas delägarna för sina andelar i handelsbolagets resultat. I princip all inkomst från handelsbolag utgör inkomst av näringsverksamhet för delägaren. Det innebär att en delägare som är fysisk person betalar kommunal skatt och om inkomsterna överstiger skiktgränsen även statlig skatt. Därtill kommer allmänna egenavgifter på inkomsten, egenavgifter på aktiv näringsverksamhet och särskild löneskatt på passiv näringsverksamhet. På avsättning till expansionsfond utgår expansionsfondsskatt om 26,3 procent. Kapitalvinst på fastighet beskattas dock som inkomst av kapital om delägaren är en fysisk person.

För fysiska personer kan underskott av ett handelsbolags verksamhet endast kvittas mot överskott från samma handelsbolag. Principer för beräkning av inkomster från handelsbolag följer samma grunder som för aktiebolag. Inkomsten beräknas för bolaget som sådant och därefter fördelas den samlade inkomsten på delägarna. Inkomsten måste beräknas enligt bokföringsmässiga grunder. Handelsbolag har rätt till resultatreglering genom avsättning till periodiseringsfond. Sådan avsättning görs dock av delägarna. Underskott av ett handelsbolags verksamhet fördelas på delägarna.

För att skapa skattemässig neutralitet gentemot aktiebolagen gäller, liksom för enskild näringsverksamhet, regler om räntefördelning och expansionsfond. Ett handelsbolag kan ha ett negativt kapital. Negativt kapital i ett bolag får samma effekt som om delägaren har lånat pengar. Delägaren får då ta upp en schablonmässigt bestämd ränteintäkt i inkomstslaget näringsverksamhet (statslåneräntan + en procentenhet multiplicerad med det negativa justerade anskaffningsutgiften – se nedan – för andelen). Avdrag får göras för samma belopp i inkomstslaget kapital (negativ räntefördelning). Om kapitalet är positivt får delägaren på motsvarande sätt göra avdrag i näringsverksamheten för en schablonmässigt bestämd kapitalavkastning som utgörs av den justerade anskaffningsutgiften för andelen multiplicerad med statslåneräntan + fem procentenheter. Samma belopp beskattas i stället som inkomst av kapital hos delägaren. Vid räntefördelningen för handelsbolag används den beräknade justerade anskaffningsutgiften som kapitalunderlag vid beräkning av varje delägars andel.

Avsättning till expansionsfond får inte överstiga inkomsten av verksamheten eller vissa beloppsgränser. När avsättningen återförs till beskattning tas den upp som inkomst av näringsverksamhet hos delägarna och erlagd expansionsfondsskatt får tillgodoräknas vid debiteringen av slutlig skatt.

Justerad anskaffningsutgift/skattemässigt värde

Ingångsvärdet erhålles genom att den ursprungliga anskaffningsutgiften (köpeskillingen, tillskott vid bolagets bildande etc.) ökas med senare tillskott till bolaget och minskas med uttag från bolaget. Anskaffningsutgiften ska vidare ökas med de skattepliktiga inkomsterna och minskas med de avdragna underskott som belöpt sig på delägaren under innehavstiden. Den på detta sätt beräknade anskaffningsutgiften är den justerade anskaffningsutgiften. Vidare ska anskaffningsutgiften ökas med 26,3 procent av avdrag för avsättning till expansionsfond och minskas med 26,3 procent av återförda avdrag för avsättning till expansionsfond. Anskaffningsutgiften ska dessutom ökas med 73,7 procent av expansionsfond som förs över från enskild firma till andel i handelsbolag. Räntefördelning påverkar inte ingångsvärdet, utom i den utsträckning negativ räntefördelning minskar ett underskott av näringsverksamhet.

Statistik

Inkomst från handelsbolag samt räntefördelning och avsättning till expansionsfond för dessa framgår i Tabell 5.5.

Tabell 5.5 Inkomst m.m. av aktiv och passiv näringsverksamhet i handelsbolag för åren 2003–2006

Mdkr, löpande priser

År	2003	2004	2005	2006
Positiv räntefördelning	0,5	0,6	0,6	0,6
Negativ räntefördelning	0,1	0,1	0,1	0,1
Avsättning till expansionsfond	0,3	0,4	0,4	0,4
Schablonavdrag egenavgifter / särskild löneskatt	1,8	1,8	2,0	2,1
Nettointäkt från aktiv / passiv näringsverksamhet	6,0	6,0	6,4	6,7

Källa: FRIDA

Beräkningskonventioner

Handelsbolag är inte skattesubjekt. Delägarna beskattas istället för sin andel i handelsbolagets resultat. Vid beskattningen av delägarna i handelsbolag följer beräkningskonventionerna samma konventioner som för enskild näringsverksamhet.

5.9 EEIG, europabolag och europeiska kooperativa föreningar

Civilrättsliga regler

EEIG (europeisk ekonomisk intressegruppering) har vissa likheter med ett handelsbolag. Syftet med grupperingen är att underlätta eller utveckla medlemmarnas ekonomiska verksamhet men inte att skapa vinst för grupperingen som sådan. Det måste finnas ett samband mellan medlemmarnas ekonomiska verksamhet, men EEIG får inte ersätta denna i sådan utsträckning att grupperingen till exempel i förhållande till tredje man utövar en självständig yrkesmässig verksamhet. Medlemmarna måste komma från mer än en stat inom EU för att en EEIG ska kunna bildas. Medlemmarna, som kan vara såväl fysiska som juridiska personer, ansvarar solidariskt för grupperingens skulder. En gruppering med säte i Sverige ska vara bokföringsskyldig här i landet. Reglerna som gäller för handelsbolag, t.ex. om årsredovisning, redovisning i koncerner och om revision ska även gälla för EEIG.

Syftet med europabolagen är att skapa en europeisk associationsform för gränsöverskridande samverkan i aktiebolagsform. Ett europabolag ska ha sitt säte och huvudkontor i en och samma medlemsstat. Sätet ska kunna flyttas från en EU-medlemsstat till en annan medlemsstat utan att bolaget behöver avvecklas i den första medlemsstaten och bildas på nytt i den andra. Ett europabolag kan exempelvis bildas genom fusion mellan två aktiebolag i olika medlemsstater, genom bilande av holdingbolag eller skapande av dotterbolag.

Fr.o.m. den 18 augusti 2006 finns det även möjlighet att bilda europeiska kooperativa föreningar. Dessa fungerar på ett likartat sätt som europabolagen.

Skatterättsliga regler

En EEIG beskattas i huvudsak på samma sätt som ett handelsbolag. En viktig skillnad jämfört med beskattningen av handelsbolag är att reglerna om räntefördelning och expansionsfond inte får tillämpas på en EEIG. I fråga om uppbörd samt skyldigheter att lämna och bevara uppgifter till ledning för taxering, gäller samma regler som för handelsbolag.

Ett europabolag ska vid inkomstbeskattningen likställas med ett aktiebolag. Delägare i europabolag ska vid inkomstbeskattningen behandlas på samma sätt som delägare i nationella aktiebolag.

En europeisk kooperativ förening ska likställas med en nationell ekonomisk förening.

Beräkningskonventioner

EEIG är inte skattesubjekt. Delägarna beskattas i stället för sina andelar i EEIG:s resultat. Vid beskattningen av delägarna i EEIG följer beräkningskonventionerna samma konventioner som för enskild näringsverksamhet, dock med undantag för räntefördelning och avsättningar till expansionsfond. Vid beskattningen av europabolag och europeiska kooperativa föreningar följer beräknings-

konventionerna samma konventioner som för nationella aktiebolag respektive nationella ekonomiska föreningar.

5.10 Enkelt bolag och partrederi

Civilrättsliga regler

Ett enkelt bolag uppkommer om två eller flera har avtalat att utöva verksamhet i bolag utan att handelsbolag föreligger. Ett enkelt bolag är inte en juridisk person och kan följaktligen inte självt förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter. Detta innebär att det enkla bolaget inte heller äger någon egen förmögenhet. Bolagsmännen är i stället delägare i de enskilda tillgångarna i bolaget. En företagsform som står det enkla bolaget nära är partrederiet. Dess civilrättsliga regler är i stort sett desamma som för ett enkelt bolag. Partrederi föreligger då ett antal parter överenskommit att, under delat ansvar, gemensamt driva sjöfart med eget fartyg. Partrederiet är inte en juridisk person, utan redarna äger en andel i varje enskild tillgång. Varje redare svarar i förhållande till sin andel i fartyget. Den som utses till s.k. huvudredare har rätt att företräda partrederiet för alla redarnas räkning.

Skatterättsliga regler

Eftersom det enkla bolaget inte är en juridisk person, är det inte heller skatte- subjekt. Detsamma gäller partrederiet. I stället beskattas delägarna resp. redarna för inkomsterna. Vid beskattningen görs ingen gemensam inkomstberäkning utan denna görs individuellt för varje delägare/redare. Detta innebär att delägarna/redarna kan ha olika avskrivningsplaner och i förekommande fall göra olika avsättningar till exempelvis ersättningsfond.

Inkomst från enkelt bolag utgör inkomst av näringsverksamhet och inkomstberäkningen följer de regler som allmänt gäller för detta inkomstslag. Inkomst från enkla bolag och partrederi kan avsättas till periodiseringsfond och expansionsfond. Vidare kan räntefördelning ske.

Beräkningskonventioner

Enkelt bolag och partrederi är inte skattesubjekt. I stället beskattas delägarna och redarna för sin respektive andel i det enkla bolagets och partrederiets resultat. Vid beskattningen av delägarna och redarna följer beräkningskonventionerna dem för respektive delägarkategori.

5.11 Koncerner

Beskattningen ska inte styra företagens val av organisationsform. Koncerner utgör inte några särskilda juridiska enheter, varken inom civilrätten eller inom

skatterätten i Sverige. Detta innebär att en koncern inte är något rättssubjekt och inte heller något skattesubjekt.

Civilrättsliga regler

Aktiebolagsrättsligt finns en huvudregel och en kompletteringsregel för definition av en koncern. Huvudregeln innebär att en koncern föreligger om mer än hälften av röstetalet innehas av ett annat bolag. Enligt kompletteringsregeln föreligger en koncern om ett företag har bestämmande inflytande över ett annat bolag på annan grund än aktieinnehav och dessutom erhåller en betydande andel av dess resultat.

Skatterättsliga regler

Skatterättsligt använder man sig såväl av det aktiebolagsrättsliga koncernbegreppet som av vissa kompletterande begrepp. Ett snävare koncernbegrepp används t.ex. vid koncernbidrag. För oäkta koncerner, dvs. företag inom en intressegemenskap, kan å andra sidan ett vidare koncernbegrepp användas, t.ex. i samband med regler om frihet från kedjebeskattnings.

Beräkningskonventioner

Beräkningskonventionerna följer i stort sett konventionerna utarbetade för aktiebolag när det gäller koncernbidragsreglerna. För övriga regelförändringar görs endast kvalitativa bedömningar.

5.12 Investmentföretag och investeringsfonder

Ett investmentföretag är ett företag med ett stort antal fysiska personer som aktieägare och med ett väl fördelat innehav av värdepapper vilket erbjuder sina ägare riskspridning. De löpande intäkter som ett investmentföretag kan ha utgörs i princip enbart av ränteintäkter och utdelningsinkomster. Dessa är i sin helhet skattepliktiga intäkter. Utöver dessa löpande intäkter ska investmentföretag dessutom redovisa en schablonintäkt enligt avsnitt 4.1.

En investeringsfond är en fond bestående av fondpapper och andra finansiella instrument, vilken bildats genom kapitaltillskott från allmänheten och ägs av dem som skjutit till kapital. Investeringsfonden är inte en juridisk person, men är trots det skattesubjekt. Investeringsfonderna har inte möjlighet att ta upp lån.

Beskattnings av investmentföretag och investeringsfonder har utformats bl.a. i syfte att beakta att dessa endast utgör mellanhänder för placeringar på värdepappersmarknaden. Kedjebeskattnings av utdelningsinkomster är i princip eliminerad genom avdragsrätt för utbetald utdelning och mellanhanden har givits möjlighet till skattefria omplaceringar av aktieinnehavet genom skattefrihet för kapitalvinster. I stället har en schablonmässig beskattning genomförts

som kompensation för skattefriheten för kapitalvinster. Reglerna har till syfte att uppnå neutralitet gentemot direktgående. För investeringsfonder och investmentbolag uppgår den skattegrundande schablonintäkten till 1,5 procent av underlaget som utgörs av beskattningsårets ingående marknadsvärde på aktie- och övriga delägarätter (se kapitel 4).⁴⁰

Beräkningskonventioner

För närvarande saknas generellt utformade konventioner för beräkning av offentligfinansiella effekter vid regelförändringar inom detta område.

5.13 Internationell företagsbeskattning

Den internationella beskattningsrätten består av interna rättsregler, av utländska rättsregler och av föreskrifter i dubbelbeskattningsavtal. Dessa tre regelverk ska på olika sätt samverka för att undvika internationell dubbelbeskattning. Vad gäller fysiska personers beskattning skiljer man mellan obegränsad och begränsad skattskyldighet. Den obegränsade skattskyldigheten omfattar alla inkomster varhelst de förvärvats och avser alla som bor i Sverige eller vistas här stadigvarande. Den begränsade skattskyldigheten omfattar vissa inkomster som härrör från Sverige och som därigenom anses ha sådan anknytning hit att Sverige bör få beskattningsrätten till dessa inkomster även om de uppbärs av personer som bor utomlands. I förekommande fall lindras dubbelbeskattningen genom interna regler om avdrag eller avräkning för utländsk skatt samt av föreskrifter i dubbelbeskattningsavtal.

För företagens del måste man skilja mellan olika etableringsformer. I den följande framställningen bortses från vad som gäller enligt dubbelbeskattningsavtal. Vid etablering i utlandet genom filial⁴¹ beskattas filialinkomsterna i Sverige som en del av det svenska företagets inkomster. När dotterbolag etableras får man skilja mellan utländskt bolag och utländsk juridisk person⁴². Ett utländskt bolag beskattas inte i Sverige, men i vissa fall kan en utländsk juridisk persons delägare beskattas här. En svensk delägare i en utländsk juridisk person, som inte är utländskt bolag, ska beskattas i Sverige för sin andel i den löpande vinsten, om den utländska associationen inte är skattesubjekt.

---

⁴⁰ För investmentföretag ingår inte näringsbetingade delägarätter i underlaget.

⁴¹ En utländsk filial innebär att företaget inte bildar ett självständigt rättssubjekt i utlandet, vilket enligt svenska skatteregler faller utanför den svenska beskattningsrätten.

⁴² Ett utländskt bolag omfattar sådana utländska juridiska personer, där någon löpande beskattning av delägarna inte kommer ifråga. Med andra ord måste ett utländskt bolag själv vara skattesubjekt i hemstaten. En utländsk juridisk person föreligger, om den utländska associationen har egen rättskapacitet enligt hemstatens lagstiftning och om det har en egen förmögenhetsmassa, som de enskilda delägarna inte fritt kan förfoga över.

Beräkningskonventioner 2009

Svenskägda dotterbolag i utlandet omfattas ej av svensk beskattningsrätt, vilket innebär följande: (1) det utländska dotterbolagets inkomster beskattas uteslutande i etableringslandet enligt det landets regler så länge inkomsterna stannar i etableringslandet, (2) förluster i det utländska dotterbolaget kan inte utnyttjas i Sverige, (3) ytterligare beskattning kan bli aktuell i Sverige vid vinsthemtagning, (4) ytterligare beskattning kan komma ifråga i etableringslandet vid vinsthemtagning genom källskatt (withholding tax) (5) avräkning av utländsk källskatt kan bli aktuell i Sverige vid vinsthemtagning.

Ett utländskt företag som bedriver verksamhet i Sverige genom ett fast driftställe ska beskattas här för sina inkomster av den svenska verksamheten (den svenska filialen). Svenska dotterbolag till ett utländskt bolag beskattas som övriga svenska bolag och kupongskatt (30 procent) uttas på vinsthemtagningen.

Beräkningskonventioner

För närvarande saknas generellt utformade konventioner för beräkning av offentligfinansiella effekter vid regelförändringar inom detta område.

6 Socialavgifter och löneskatter

Indirekt beskattning av förvärvsinkomster sker i form av socialavgifter, allmän löneavgift och särskild löneskatt. Dessa utgör sammantaget cirka 26 procent av den offentliga sektorns totala intäkter från skatter och avgifter.

Socialavgifter tas ut i form av arbetsgivaravgifter och egenavgifter, där arbetsgivaravgifter betalas av arbetsgivare och egenavgifter främst betalas av den som bedriver näringsverksamhet. En enskild näringsidkare som har anställda betalar dels egenavgifter för sin egen inkomst av näringsverksamhet, dels arbetsgivaravgifter för den anställdes lön och eventuella förmåner.

Socialavgifterna är i ekonomisk mening skatter och avgifter som utgår på lön eller annan ersättning för utfört arbete. I samband med omläggningen av pensionssystemet skedde en omstrukturering av socialavgifterna. Inom ramen för ett i princip oförändrat avgiftsuttag skulle socialavgifterna renodlas till att avse försäkringar där ersättningarna i viss utsträckning är relaterade till individens inkomst. Därigenom har socialavgifternas försäkringsmässiga karaktär förstärkts och dess karaktär av skatt har minskat. För en enskild kan dock en viss andel av socialavgifterna anses utgöra en skatt, bl.a. mot bakgrund av att inkomster över förmånstaken i olika socialförsäkringar inte är förmånsgrundande samtidigt som socialavgifter tas ut även på dessa inkomster.

Den allmänna löneavgiften fungerar som ett ”dragspel” och justeras för att hålla det totala avgiftsuttaget oförändrat vid små förändringar i socialavgifterna. Avgiften tas ut på samma avgiftsunderlag som arbetsgivaravgifter och egenavgifter och kan i sin helhet anses utgöra en skatt eftersom den inte är direkt kopplad till någon förmån för individen. Lagtekniskt ingår inte den allmänna löneavgiften i socialavgifterna men eftersom den inte särskiljs i debiteringsförfarandet menas i dessa beräkningskonventioner i fortsättningen med arbetsgivaravgifterna (egenavgifterna) summan av arbetsgivaravgifter (egenavgifter) och allmän löneavgift.

Den 1 januari 2009 sänks det totala uttaget av socialavgifter och allmän löneavgift med en procentenhet genom en sänkning av sjukförsäkringsavgiften. Avgiftsnivåerna för 2009 sammanfattas i Tabell 6.1.

Tabell 6.1 Avgiftsnivåer för socialavgifter och allmän löneavgift 2009

Procent

Socialavgifter och allmän löneavgift	Arbetsgivaravgifter	Egenavgifter
Ålderspensionsavgift	10,21	10,21
Sjukförsäkringsavgift	6,71	6,93
Arbets-skadeavgift	0,68	0,68
Arbetsmarknadsavgift	2,43	0,50
Efterlevandepensionsavgift	1,70	1,70
Föräldraförsäkringsavgift	2,20	2,20
Allmän löneavgift	7,49	7,49
Summa socialavgifter och allmän löneavgift	31,42	29,71

6.1 Arbetsgivaravgifter

Skatterättsliga regler

Arbetsgivare är skyldiga att betala arbetsgivaravgifter. Arbetsgivaravgifterna redovisas och betalas månadsvis på samma sätt som preliminärskatten. Både underlag och avgifter redovisas i skattedeklarationen. Underlaget utgörs av lön, andra ersättningar för utfört arbete och av arbetsgivaren utgiven sjuklön.

Från och med 2002 utgår ett regionalt stöd till arbetsgivare med fast driftsställe i stödområde A (vissa delar av Norrland och inre Svealand). De får en nedsättning av arbetsgivaravgifterna med 10 procentenheter, dock högst 7 100 kronor per månad (85 200 kronor per år). Offentlig sektor och registrerade trossamfund omfattas inte av den regionala nedsättningen. Inte heller företag inom sektorerna jordbruk, fiske- eller transport omfattas av nedsättningen till följd av EG:s statsstödsregler.

Den 1 juli 2007 infördes en nedsättning av det samlade uttaget av arbetsgivaravgifter och allmän löneavgift för personer som vid årets ingång har fyllt 18 men inte 25 år. Nedsättningen innebar att avgifterna, med undantag för ålderspensionsavgiften, halverades. Nedsättningen för unga utvidgas den 1 januari 2009 till dels att omfatta ytterligare åldersgrupper, dels en större nedsättning. Från och med 1 januari 2009 omfattas alla som vid årets ingång inte har fyllt 26 år av nedsättningen och avgifterna uppgår till hela ålderspensionsavgiften samt en fjärdedel av de övriga avgifterna. För 2009 motsvarar nedsättningen 15,93 procentenheter jämfört med fulla avgifter. Arbetsgivaravgifterna och den allmänna löneavgiften för unga upp till 26 år uppgår därmed till 15,49 procent.

Lön och annan ersättning till dem som vid årets ingång fyllt 65 år och är födda 1938 eller senare, dvs. personer som omfattas av det reformerade ålderspensionssystemet, är pensionsgrundande men i princip inte förmånsgrundande i övriga socialförsäkringar. Av denna anledning är deras förvärvsinkomster endast

belagda med ålderspensionsavgift. På lön och annan ersättning till dem som är födda 1937 och tidigare betalas inga socialavgifter.

Statistik

I Tabell 6.2 redovisas avgiftssatser, underlag och intäkter från arbetsgivaravgifter inklusive allmän löneavgift under perioden 2005–2009. Underlaget för arbetsgivaravgifter för 2009 beräknas uppgå till 1 301 miljarder kronor. Nedsättningarna beräknas till 20,56 miljarder kronor och intäkterna till 386 miljarder kronor.

Tabell 6.2 Avgiftssats, avgiftsunderlag och intäkter från arbetsgivaravgifter inklusive allmän löneavgift

Procent och mdkr, löpande priser

År	2005	2006	2007*	2008*	2009*
Avgiftssats	32,46	32,28	32,42	32,42	31,42
Avgiftsunderlag	1 042	1 101	1 176	1 252	1301
Intäkter efter nedsättningar	334	350	372	393	386
Summa nedsättningar	5,49	5,70	7,62	11,10	20,56
Generell nedsättning ¹	5,49	5,21	2,71	0,00	0,00
Regional nedsättning		0,49	0,50	0,53	0,56
Nedsättning för unga			4,41	10,57	20,00

Anm.: En * markerar att uppgiften är en prognos. ¹ Den generella nedsättningen av arbetsgivaravgifterna slopades från den 1 januari 2008.

Beräkningskonventioner

Förändringar av arbetsgivaravgifterna har både direkta och indirekta effekter på de offentliga finanserna. Den direkta effekten – bruttoeffekten – utgörs av avgiftsförändringen multiplicerat med skatteunderlaget det år då avgiftsförändringen träder ikraft. Indirekta effekter uppstår bl.a. då en avgiftsförändring leder till att priserna förändras, och därmed även vissa offentliga utgifter som är knutna till KPI (KPI-effekten), samt då skattebaserna förändras. Dessutom kan förändringar av arbetsgivaravgifterna påverka lönekostnaderna i staten och kommunerna.

Vid beräkning av de indirekta budgeteffekterna vid en generell förändring av arbetsgivaravgifterna tillämpas en övervältringsprofil för de första fem åren (se kapitel 2). Det första året antas 50 procent av en avgiftsförändring övervältras på lönekostnaderna, 25 procent på priserna (intäkterna) och 25 procent på vinsterna. Ju längre tiden går, desto större andel antas övervältras på lönekostnaderna relativt priser och vinster. Vid beräkning av den långsiktiga nettoeffekten antas hela avgiftsförändringen ha övervältrats på lönekostnaderna.

I vissa fall antas ingen övervältring på löner eller priser, utan hela avgiftsförändringen leder till att vinsterna i företagen (och överskotten i offentlig verksamhet) ökar eller minskar.

Vid sänkta arbetsgivaravgifter är bruttoeffekten på de offentliga finanserna negativ. Om vi för tillfället antar att det inte sker någon övervältring på löner eller priser så får avgiftssänkningen följande indirekta effekter på de offentliga finanserna: Dels ökar företagets vinster, vilket ökar intäkterna från bolagsskatten, dels minskar kommunernas och statens lönekostnader. De indirekta effekterna medför alltså att nettoeffekten av avgiftssänkningen är mindre än bruttoeffekten.

Om vi antar att sänkta arbetsgivaravgifter övervältras på löner och priser enligt profilen i kapitel 2 uppkommer fler indirekta effekter. Övervältringsantagandena innebär att lönesumman och vinsterna ökar medan intäkterna minskar. På lång sikt antas vinsterna och intäkterna återgå till nivåerna före avgiftssänkningen och hela bruttoeffekten övervältras på lönekostnaderna i form av högre löner. Sänkta arbetsgivaravgifter antas alltså leda till att lönesumman ökar. Det innebär att även underlaget för kommunal och statlig inkomstskatt ökar. Följden blir att skatteintäkterna för den offentliga sektorn ökar. Den ökade lönesumman innebär samtidigt att de i socialförsäkringarna förmånsgrundande inkomsterna ökar. Därmed ökar även utgifterna för socialförsäkringarna. Övervältringen på intäkterna i form av lägre priser innebär att underlaget för mervärdesskatten minskar. Samtidigt motverkas denna effekt av den KPI-effekt som prisövervältringen har på de offentliga utgifterna. KPI-effekten innebär att den lägre prisnivån leder till lägre KPI och därmed till att de offentliga utgifter som är knutna till KPI minskar (se kapitel 2). Den sammanlagda offentlig-finansiella effekten av dessa två effekter är nära noll. Effekterna av prispförändringen särredovisas därför inte i beräkningarna.

Beräkningen av de indirekta effekterna kräver information om lönesummans fördelning mellan olika sektorer. 2009 antas den offentliga sektorns andel av lönesumman uppgå till 27,1 procent. Av detta svarar kommunerna och landstingen för 21,1 procentenheter och staten för 6,0 procent. Resterande del av lönesumman, 72,9 procent, står den privata sektorn för. I Exempel 6.1 illustreras beräkningskonventionen med att den allmänna löneavgiften sänks med en procentenhet.

Exempel 6.1 En sänkning av den allmänna löneavgiften med en procentenhet – arbetsgivaravgifter.

Den allmänna löneavgiften sänks med en procentenhet från och med den 1 januari 2009. Arbetsgivaravgifterna inklusive den allmänna löneavgiften sänks därmed från 31,42 procent till 30,42 procent.

Underlaget för arbetsgivaravgifterna efter nedsättningar uppgår till 1 236 mdkr. Bruttoeffekten av avgiftssänkningen är därmed $-12,36$ mdkr ($= -0,01 * 1\,236$). Lönekostnaden uppgår före sänkningen till 1 624 mdkr ($= 1\,236 * 1,3142$). Antas ingen övervältring på löner och priser så resulterar hela avgiftssänkningen i högre vinster. En indirekt effekt som följer av högre vinster är att vid en bolagsskattesats på 26,30 procent ökar statens intäkter från bolagsskatten med 2,37 mdkr ($= 0,263 * 12,36 * 0,729$). En annan indirekt effekt är att den offentliga sektorns lönekostnader minskar med 3,35 mdkr ($= -12,36 * 0,271$). Nettoeffekten av avgiftssänkningen är $-6,64$ mdkr. I Tabell 6.3 redovisas exemplet då ingen övervältring på löner och priser antas, inklusive fördelningen på olika sektorer och på olika inkomstitlar på statsbudgeten.

Om övervältring på löner och priser antas följa profilen i kapitel 2 leder avgiftssänkningen till att vinsterna 2009 ökar med 3,09 mdkr ($= 12,36 * 0,25$), att företagets intäkter minskar med 3,09 mdkr och att lönesumman ökar med 4,73 mdkr ($= 12,36 * 0,5 / 1,3042$).

Ökningen av lönesumman leder till flera indirekta effekter: Intäkterna från kommunal inkomstskatt ökar på grund av löneökningar med 1,56 mdkr ($= 4,73 * 0,3289$), intäkterna från fysiska personers statliga inkomstskatt ökar med 0,26 mdkr ($= 4,73 * [0,0742 - 0,0185]$), intäkterna av de olika arbetsgivaravgifterna ökar med 0,70 mdkr (exklusive allmän löneavgift), och kostnaderna i de statliga trygghetssystemen ökar med 0,32 mdkr då lönesumman ökar. Ålderspensionssystemet (Första–Fjärde AP-fonderna) påverkas av den ökade lönesumman genom att intäkterna från ålderspensionsavgiften ökar, samtidigt som kostnaden för framtida pensioner ökar. Den sammanlagda effekten på ålderspensionssystemet 2009 beräknas till 0,05 mdkr. Den ökade lönesumman innebär dessutom att den offentliga sektorns lönekostnader blir högre än då ingen övervältring på lönerna antas; den minskar med 1,68 mdkr ($= 0,5 * 3,35$) istället för med 3,35 mdkr. Övervältringen från vinster till löner och priser leder även till att intäkterna från bolagsskatten blir 75 procent lägre jämfört med då ingen övervältring antas; bolagsskatten ökar med 0,59 mdkr ($= 0,25 * 2,37$) istället för med 2,37 mdkr. Med hänsyn tagen till dessa indirekta effekter blir nettoeffekten av sänkt allmän löneavgift $-7,26$ mdkr 2009.

På lång sikt antas att hela avgiftssänkningen övervältras på lönerna, vilket innebär att lönesumman ökar med 9,48 mdkr ($= 12,36 / 1,3042$) till 1 245 mdkr ($= 1\,236 + 9,48$). Lönekostnaden kommer på lång sikt att uppgå till 1 624 mdkr ($= 1\,245 * 1,3042$). Den successiva övervältringen på lönesumman innebär att samtliga poster i redovisningen som beror på de indirekta effekterna av sänkt allmän löneavgift förstärks över tiden. Den långsiktiga nettoeffekten, som erhålls då hela avgiftssänkningen har övervältrats på lönerna, uppgår till $-6,70$ mdkr.

I Tabell 6.4 redovisas exemplet inklusive fördelningen på olika sektorer och på olika inkomstitlar på statsbudgeten då övervältring på löner och priser antas enligt profilen i kapitel 2.

Tabell 6.3 Periodiserad redovisning av en sänkning av den allmänna löneavgiften med en procentenhet – arbetsgivaravgifter. Ingen övervältring.

Mdkr, fasta priser och volymer

Bruttoeffekt				-12,36
Nettoeffekt, År	2009	2010	2011	Varaktigt
Konsoliderad offentlig sektor	-6,64	-6,64	-6,64	-6,64
Kommunsektor	2,61	2,61	2,61	2,61
Lönekostnad	2,61	2,61	2,61	2,61
Summa kostnader	2,61	2,61	2,61	2,61
Ålderspensionssystemet	0,00	0,00	0,00	0,00
Staten	-9,25	-9,25	-9,25	-9,25
Allmän löneavgift	-12,36	-12,36	-12,36	-12,36
Skatt på företagsvinster	2,37	2,37	2,37	2,37
Summa intäkter	-9,99	-9,99	-9,99	-9,99
Lönekostnad	0,74	0,74	0,74	0,74
Summa kostnader	0,74	0,74	0,74	0,74

Tabell 6.4 Periodiserad redovisning av en sänkning av den allmänna löneavgiften med en procentenhet – arbetsgivaravgifter. Övervältring enligt profil.

Bruttoeffekt				-12,36
Nettoeffekt, År	2009	2010	2011	Varaktigt
<i>Konsoliderad offentlig sektor</i>	<i>-7,26</i>	<i>-6,98</i>	<i>-6,84</i>	<i>-6,70</i>
Kommunsektorn	3,09	3,34	3,46	3,58
Kommunal inkomstskatt	1,79	2,69	3,13	3,58
Summa intäkter	1,79	2,69	3,13	3,58
Lönekostnad	1,30	0,65	0,33	0,00
Summa kostnader	1,30	0,65	0,33	0,00
Ålderspensionssystemet	0,05	0,07	0,08	0,09
Ålderspensionsavgift	0,43	0,64	0,75	0,86
Allmän pensionsavgift	0,00	0,00	0,00	0,00
Summa intäkter	0,43	0,64	0,75	0,86
Ålderspension	-0,38	-0,58	-0,67	-0,77
Summa kostnader	-0,38	-0,58	-0,67	-0,77
Staten	-10,40	-10,39	-10,38	-10,38
Direkta skatter på arbete	0,30	0,45	0,53	0,61
Indirekta skatter på arbete				
Ålderspensionsavgift	0,05	0,08	0,09	0,11
Sjukförsäkringsavgift	0,32	0,48	0,56	0,64
Arbetsskadeavgift	0,03	0,05	0,06	0,06
Arbetsmarknadsavgift	0,12	0,17	0,20	0,23
Efterlevandepensionsavgift	0,08	0,12	0,14	0,16
Föräldraförsäkringsavgift	0,10	0,16	0,18	0,21
Allmän löneavgift	-12,05	-11,89	-11,82	-11,74
Skatt på företagsvinster	0,59	0,30	0,15	0,00
Summa intäkter	-10,45	-10,09	-9,91	-9,73
Ek. trygghet vid sjukdom, handikapp	-0,22	-0,32	-0,38	-0,43
Ek. trygghet för familjer och barn	-0,05	-0,08	-0,09	-0,10
Ek. trygghet vid arbetslöshet	-0,06	-0,09	-0,10	-0,12
Lönekostnad	0,37	0,19	0,09	0,00
Summa kostnader	0,05	-0,30	-0,48	-0,65

6.2 Egenavgifter

Skatterättsliga regler

Egenavgifter betalas främst av dem som bedriver aktiv näringsverksamhet. Avgifterna fastställs i samband med inkomsttaxeringen och ingår i den slutliga skatten. Genom att den slutliga skatten ligger till grund för beräkning av preliminär F-skatt betalas egenavgifter i praktiken månadsvis.

Egenavgifterna är i vissa fall reducerade. Om den försäkrade har förlängd karenstid i sjukpenningförsäkringen betalas en reducerad sjukförsäkringsavgift för inkomster upp till 7,5 gånger prisbasbeloppet vid årets ingång. Storleken på den reducerade avgiften fastställs årligen av Försäkringskassan och beräknas utifrån hur karenstiden bedöms påverka försäkringens utgifter.

Från och med 2002 får enskilda näringsidkare med fast driftsställe i stöd-område A (vissa delar av Norrland och inre Svealand) en nedsättning med 10 procent av avgiftsunderlaget upp till 180 000 kronor, dvs. högst 18 000 kronor per år. Särskilda regler, som begränsar nedsättningen till 85 200 kronor, gäller för näringsidkare som är arbetsgivare eller delägare i handelsbolag.

Den 1 juli 2007 infördes en nedsättning av det samlade uttaget av egenavgifter och allmän löneavgift för personer som vid årets ingång fyllt 18 men inte 25 år. Nedsättningen innebar att avgifterna, med undantag för ålderspensionsavgiften, halverades. Nedsättningen för unga utvidgas den 1 januari 2009 till dels att omfatta ytterligare åldersgrupper, dels en större nedsättning. Från och med 1 januari 2009 omfattas alla som vid årets ingång inte har fyllt 26 år av nedsättningen och avgifterna uppgår till hela ålderspensionsavgiften samt en fjärdedel av de övriga avgifterna. För 2009 motsvarar nedsättningen 14,64 procentenheter jämfört med fulla avgifter. Egenavgifterna och den allmänna löneavgiften för unga upp till 26 år uppgår därmed till maximala 15,07 procent.

I likhet med vad som gäller för anställda, betalar enskilda näringsidkare som vid årets ingång har fyllt 65 år och födda 1938 eller senare endast ålderspensionsavgift. Personer som är födda 1937 eller tidigare betalar inga socialavgifter.

Statistik

I Tabell 6.5 redovisas inbetalda egenavgifter inklusive allmän löneavgift under perioden 2005–2009. Avgiftsunderlaget för 2009 beräknas uppgå till 41,45 miljarder kronor, nedsättningarna till 0,18 miljarder kronor och intäkterna efter nedsättningarna till 12,14 miljarder kronor.

Tabell 6.5 Avgiftssats, avgiftsunderlag och intäkter från egenavgifter inklusive allmän löneavgift

År	2005	2006	2007*	2008*	2009*
Avgiftssats	30,89	30,71	30,71	30,71	29,71
Avgiftsunderlag	32,83	35,66	37,15	39,82	41,45
Intäkter efter nedsättningar	8,79	9,52	10,61	12,06	12,14
Summa nedsättningar	1,35	1,43	0,80	0,17	0,18
Generell nedsättning	1,27	1,34	0,65	0,00	0,00
Regional nedsättning	0,08	0,09	0,09	0,10	0,10
Nedsättning för unga			0,06	0,08	0,08

Anm.: En * markerar att uppgiften är en prognos.

Beräkningskonventioner

Näringsidkare antas försöka hålla inkomsterna från näringsverksamhet jämna över tiden. En förändring av egenavgifterna förutsätts därför medföra att den positiva räntefördelningen ökar eller minskar när nivån på egenavgifterna sänks respektive höjs. Övervaltringsprofilen för egenavgifterna blir därmed något anorlunda jämfört med den för arbetsgivaravgifterna. På kort sikt antas att en tredjedel av förändringen övervältras på priserna och att två tredjedelar övervältras på näringsinkomsterna. Genom att anpassning sker av utnyttjandet av den positiva räntefördelningen beskattas inkomstförändringen i inkomstslaget kapital. På lång sikt antas det ske en fullständig överföring till inkomst av kapital.

I Exempel 6.2 illustreras beräkningskonventionen med att den allmänna löneavgiften sänks med en procentenhet.

Exempel 6.2 En sänkning av den allmänna löneavgiften med en procentenhet – egenavgifter

Den allmänna löneavgiften sänks med en procentenhet från och med den 1 januari 2009. Med hänsyn tagen till nedsättningar uppgår beräkningsunderlaget för den allmänna löneavgiften i aktiv enskild näringsverksamhet och hos aktiva delägare i handelsbolag till 40,86 mdkr. Detta ger en bruttoeffekt på $-0,41$ mdkr ($= -0,01 * 40,86$).

Sänkningen leder till att inkomst av näringsverksamhet ökar med 0,41 mdkr. Genom den positiva räntefördelningen gör näringsidkarna avdrag för inkomstökningen och beskattar den som inkomst av kapital. Detta motverkar skattebortfallet. På lång sikt uppgår den motverkande effekten till 0,12 mdkr ($= 0,30 * 0,41$) vid en kapitalinkomstskatt på 30 procent. Åren 2009–2011 beskattas emellertid endast två tredjedelar av bruttoeffekten i inkomst av kapital, vilket ger en förstärkning på 0,08 mdkr ($= 2/3 * 0,30 * 0,41$). Nettoeffekten för åren 2009–2011 uppgår till $-0,33$ mdkr och varaktigt till $-0,29$ mdkr. Exemplet redovisas i Tabell 6.6.

Tabell 6.6 Periodiserad redovisning av en sänkning av den allmänna löneavgiften med en procentenhet – egenavgifter

Mdkr, fasta priser och volymer

Bruttoeffekt				
-0,41				
Nettoeffekt, År	2009	2010	2011	Varaktigt
<i>Konsoliderad offentlig sektor</i>	-0,33	-0,33	-0,33	-0,29
Kommunsektorn	0,00	0,00	0,00	0,00
Ålderspensionssystemet	0,00	0,00	0,00	0,00
Staten	-0,33	-0,33	-0,33	-0,29
Allmän löneavgift	-0,41	-0,41	-0,41	-0,41
Skatt på kapital	0,08	0,08	0,08	0,12
Summa intäkter	-0,33	-0,33	-0,33	-0,29
Summa kostnader	0,00	0,00	0,00	0,00

6.3 Särskild löneskatt

Skatterättsliga regler

På arbetsgivares avsättningar till bl.a. tjänstepension, på vissa ersättningar (t.ex. viss avgångsersättning, komplement till sjuk- och aktivitetsersättning) och på inkomster av passiv näringsverksamhet (enskilda personer, dödsbo) betalas inga socialavgifter då dessa ersättningar inte är förmånsgrundande i socialförsäkringarna. På dessa ersättningar betalas i stället en särskild löneskatt på 24,26 procent. Skatten betalas i de flesta fall månadsvis.

De ersättningar som ligger till grund för särskild löneskatt är inte förmånsgrundande. Det innebär att arbetsgivares avsättningar till t.ex. tjänstepension inte ger rätt till sjukpenning, föräldraförsäkring etc. Skatten är därför tänkt att motsvara skattedelen i socialavgifterna. Den särskilda löneskatten infördes i samband med skattereformen 1990–1991 (prop. 1990/91:166), och nivån på den särskilda löneskatten beräknas schablonmässigt. Med utgångspunkt från egenavgifterna antogs olika avgifter ha olika grad av skatteinnehåll. Den allmänna löneavgiften ansågs t.ex. vara en skatt i sin helhet. Övriga avgifter har någon typ av samband med förmånerna, men sambanden är ofullständiga i många avseenden. Exempelvis finansierar sjukförsäkringen förmåner för dem som inte förvärvsarbetar, och ålderspensionsavgifter som tas ut på inkomster över 7,5 inkomstbasbelopp ger inte några ytterligare pensionsförmåner. Bedömningen gjordes därför att hälften av socialavgifterna, bortsett från den allmänna löneavgiften, utgörs av skatt och hälften av förmån.

Fr.o.m. 1995 ingår även hälften av den allmänna pensionsavgiften i beräkningen av den särskilda löneskattens storlek.

Av förenklingsskäl är den särskilda löneskatten densamma för arbetsgivare som för egenföretagare. Anledningen till att det är egenavgifterna, och inte

arbetsgivaravgifterna, som ligger till grund för skatten är att egenavgifterna har en något mer försäkringsmässig karaktär och att de är lägre än arbetsgivaravgifterna. Nivån på den särskilda löneskatten följer inte automatiskt förändringar i egenavgifterna utan justeras endast när väsentliga förändringar i socialavgiftsuttaget har skett.

Den särskilda löneskatten på lön och annan ersättning samt på inkomst av aktiv näringsverksamhet slopades 2007 för personer som är över 65 år och födda 1938 eller senare, och 2008 för personer som är födda 1937 och tidigare.

Statistik

I Tabell 6.7 redovisas underlag och skatteintäkter från särskild löneskatt, uppdelat på juridiska och fysiska personer, under perioden 2005–2009. Beräkningsunderlaget för den särskilda löneskatten för juridiska personer utgörs i huvudsak av avsättningar till tjänstepensioner och omfattar såväl fonderade avsättningar som direktutbetalad pension, varav de fonderade avsättningarna står för drygt hälften.

Tabell 6.7 Skattesats och skattebaser, särskild löneskatt fördelade på juridiska och fysiska personer

Procent och mdkr, löpande priser

År	2005	2006	2007*	2008*	2009*
Skattesats	24,26	24,26	24,26	24,26	24,26
Juridiska personer	90,90	88,91	96,11	95,74	106,20
Fysiska personer	6,02	6,18	5,31	5,28	5,61

Anm.: En * markerar att uppgiften är en prognos.

Beräkningskonventioner

Särskild löneskatt som betalas av juridiska personer antas övervältras enligt samma profil som arbetsgivaravgifterna. Särskild löneskatt som betalas av fysiska personer antas övervältras enligt samma profil som egenavgifterna.

I Exempel 6.3 och Exempel 6.4 illustreras beräkningskonventionen av att den särskilda löneskatten sänks med en procentenhet.

Exempel 6.3 En sänkning av den särskilda löneskatten med en procentenhet – juridiska personer

Beräkningsunderlaget för särskild löneskatt för juridiska personer beräknas uppgå till 106,20 mdkr 2009. En procentenhets sänkning av särskilda löneskatten ger en bruttoeffekt på -1,06 mdkr ($= -0,01 \cdot 106,20$). Varaktigt övervältras denna på löner. Samma övervältringsprofil som för arbetsgivaravgifter tillämpas (se kapitel 2). Exemplet redovisas i Tabell 6.8.

**Exempel 6.4 En sänkning av den särskilda löneskatten med en procentenhet
– fysiska personer**

Beräkningsunderlaget för särskild löneskatt för fysiska personer beräknas uppgå till 5,61 mdkr 2009. Bruttoeffekten kommer därmed att uppgå till $-0,06$ mdkr ($= -0,01 * 5,61$). En motverkande effekt uppkommer genom att näringsidkaren antas ta ut inkomstförstärkningen som inkomst av kapital som beskattas med 30 procent. Samma övervärtringsprofil som för egenavgifter tillämpas: Åren 2009–2011 beskattas två tredjedelar av bruttoeffekten i inkomst av kapital, och på lång sikt beskattas hela bruttoeffekten som inkomst av kapital. Exemplet redovisas i Tabell 6.9.

Tabell 6.8 Periodiserad redovisning av en sänkning av den särskilda löneskatten med en procentenhet – juridiska personer

Mdkr, fasta priser och volymer

Bruttoeffekt				
				-1,06
Nettoeffekt, År	2009	2010	2011	Varaktigt
<i>Konsoliderad offentlig sektor</i>	-0,51	-0,42	-0,38	-0,34
Kommunsektorn	0,27	0,30	0,31	0,33
Kommunal inkomstskatt	0,16	0,24	0,29	0,33
Summa intäkter	0,16	0,24	0,29	0,33
Lönekostnad	0,11	0,06	0,03	0,00
Summa kostnader	0,11	0,06	0,03	0,00
Ålderspensionssystemet	0,00	0,01	0,01	0,01
Ålderspensionsavgift	0,04	0,06	0,07	0,08
Allmän pensionsavgift	0,00	0,00	0,00	0,00
Summa intäkter	0,04	0,06	0,07	0,08
Ålderspension	-0,03	-0,05	-0,06	-0,07
Summa kostnader	-0,03	-0,05	-0,06	-0,07
Staten	-0,78	-0,73	-0,70	-0,67
Direkta skatter på arbete	0,03	0,04	0,05	0,06
Indirekta skatter på arbete				
Ålderspensionsavgift	0,00	0,01	0,01	0,01
Sjukförsäkringsavgift	0,03	0,04	0,05	0,06
Arbets-skadeavgift	0,00	0,00	0,01	0,01
Arbetsmarknadsavgift	0,01	0,02	0,02	0,02
Efterlevandepensionsavgift	0,01	0,01	0,01	0,01
Föräldraförsäkringsavgift	0,01	0,01	0,02	0,02
Allmän löneavgift	0,03	0,05	0,06	0,06
Särskild löneskatt	-0,96	-0,91	-0,89	-0,86
Skatt på företagsvinster	0,05	0,03	0,01	0,00
Summa intäkter	-0,79	-0,70	-0,66	-0,61
Ek. trygghet vid sjukdom, handikapp	-0,02	-0,03	-0,03	-0,04
Ek. trygghet för familjer och barn	0,00	-0,01	-0,01	-0,01
Ek. trygghet vid arbetslöshet	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01
Lönekostnad	0,03	0,02	0,01	0,00
Summa kostnader	0,00	-0,03	-0,04	-0,06

Tabell 6.9 Periodiserad redovisning av en sänkning av den särskilda löneskatten med en procentenhet – fysiska personer

Mdkr, fasta priser och volymer

Bruttoeffekt				-0,06
Nettoeffekt, År	2009	2010	2011	Varaktigt
<i>Konsoliderad offentlig sektor</i>	<i>-0,05</i>	<i>-0,05</i>	<i>-0,05</i>	<i>-0,04</i>
Kommunsektorn	0,00	0,00	0,00	0,00
Ålderspensionssystemet	0,00	0,00	0,00	0,00
Staten	-0,05	-0,05	-0,05	-0,04
Särskild löneskatt	-0,06	-0,06	-0,06	-0,06
Skatt på kapital	0,01	0,01	0,01	0,01
Summa intäkter	-0,05	-0,05	-0,05	-0,04
Summa kostnader	0,00	0,00	0,00	0,00

7 Mervärdesskatt

Skatterättsliga regler

Mervärdesskatt är en indirekt skatt. Det innebär att skattesubjekt och skatteobjekt inte sammanfaller. Skatten betalas in till staten av producenten (skattesubjekt) men kan övervältras på konsumenten (skatteobjekt) via högre priser. Som framgått i tidigare avsnitt antas att en förändring av mervärdesskatten övervältras helt på den slutliga konsumenten.

Mervärdesskatten utgör cirka en femtedel av den offentliga sektorns totala inkomster från skatter och avgifter eller cirka 35 procent av statens skatteintäkter. Mervärdesskatt tas ut på privat och offentlig konsumtion av varor och tjänster. Den tas ut i samtliga led i produktions- och distributionskedjan. Det mervärde som har tillförts varan respektive tjänsten i varje led beskattas. Rent praktiskt går det till så att mervärdesskattepliktiga företag i olika led i produktions- och distributionskedjan tar ut mervärdesskatt från efterföljande led (utgående skatt) och drar av mervärdesskatt från föregående led (ingående skatt). Mellanskillnaden betalas in till staten om den utgående mervärdesskatten är större än den ingående mervärdesskatten. Genom denna konstruktion undviker man dubbelbeskattning av det mervärde som skapas i varje led. Avdragsrätten medför att mervärdesskatt som hänför sig till företags mervärdesskattepliktiga inköp inte genererar några intäkter till staten. Staten erhåller endast mervärdesskatteintäkter genom inköp som görs av grupper som inte har rätt att dra av den ingående mervärdesskatten. Dessa grupper är hushållen, allmännyttiga ideella föreningar och de företag vars verksamhet inte är skattepliktig.

Mervärdesskatt tas ut med en viss procent av beskattningsunderlaget, som utgörs av varans eller tjänstens pris före mervärdesskatt. Inom EU regleras mervärdesbeskattningen i ett särskilt direktiv.⁴³ Av direktivet framgår bl.a. att varje medlemsstat själv får bestämma normalskattesatsen, som dock inte får understiga 15 procent, samt att det är tillåtet med högst två skattesatser som är lägre än normalskattesatsen för vissa varor och tjänster, dock ej understigande 5 procent. Av direktivet framgår också vilka varor och tjänster som tillåts beskattas med en lägre skattesats än normalskattesatsen respektive vara undantagna från mervärdesbeskattning.

Normalskattesatsen i Sverige är 25 procent. För vissa varor och tjänster har man av olika skäl valt lägre skattesatser: 12 respektive 6 procent. Livsmedel,

---

⁴³ Mervärdesskattedirektivet 2006/112/EG (tidigare EG:s sjätte mervärdesskattedirektiv). Direktivet är implementerat i svensk lagstiftning genom i första hand Mervärdesskattelagen (SFS 1994:200).

rumsuthyrning i hotellrörelse eller liknande verksamhet, konstnärers försäljning av egna konstverk samt import av konstverk, samlarföremål och antikviteter beskattas med 12 procent. Allmänna nyhetstidningar, böcker, personbefordran, entréavgifter till konserter, bio, teater och liknande föreställningar samt mervärdesskattepliktiga tjänster inom idrottsområdet beskattas med 6 procent. Varor och tjänster som inte beskattas men för vilka företag som säljer dessa varor och tjänster ändå har avdragsrätt för den ingående mervärdesskatten, benämns som kvalificerat undantagna. Receptbelagda läkemedel, skepp för yrkesmässig sjöfart, flygbensin och flygfotogen, guld som levereras till Sveriges riksbank samt sedlar och mynt som är gällande betalningsmedel är exempel på varor och tjänster som är kvalificerat undantagna. I Tabell 7.1 redovisas dessa under rubriken 0 procent.

Företag som tillhandahåller varor och tjänster som är undantagna från mervärdesbeskattning ska inte ta ut någon mervärdesskatt av efterföljande led. De har emellertid normalt inte heller någon avdragsrätt för sin ingående mervärdesskatt. Det innebär att konsumtion av undantagna varor ändå belastas med mervärdesskatt på den del av mervärdet som tillförts i tidigare led. Härigenom skiljer sig beskattningen av de undantagna varorna och tjänsterna från de kvalificerat undantagna. Bostadshyror, sjuk- och tandvård, omsorg och finansiella tjänster är exempel på områden som är undantagna från mervärdesbeskattning och där erlagd mervärdesskatt således utgör en kostnad i produktionen. Drygt 40 procent av hushållens konsumtion består av utgifter för varor och tjänster som är undantagna från skatteplikt. År 2009 förväntas det motsvara 506 miljarder kronor.

I budgetpropositionen för 2009 föreslås att gränsen för momspliktigt uttag av fastighetsförvaltningstjänster höjs från 150 000 kronor per år till 300 000 kronor per år.

Statistik

I Tabell 7.1 visas mervärdesskattebaserna fördelade på olika skattesatser. De baser som redovisas i tabellen är de som är relevanta vid beräkning av budgeteffekter för staten och den konsoliderade offentliga sektorn. I de redovisade mervärdesskattebaserna ingår hushållens, de allmännyttiga ideella föreningarnas och kommunsektorns konsumtion samt förbrukning och investeringar i verksamheter utan avdragsrätt.

Mervärdesskattebaserna tas vanligen fram med hjälp av prognoser över privat konsumtion och utgiftsandelar för enskilda varor och tjänster enligt nationalräkenskaperna eller enligt varuvikter i konsumentprisindex. Vid skattesatsförändringar som berör enskilda varor eller tjänster används ibland omsättningsstatistik från branschorganisationer eller liknande material. Förbrukning och investeringar av aktuella varor och tjänster läggs till basen i den utsträckning som de används av företag utan avdragsrätt för ingående mervärdesskatt.

Tabell 7.1 Baser för mervärdesskatt 2005–2009¹

Mdkr, löpande priser

Mervärdesskattesatser	2005	2006	2007	2008*	2009*
25 %	756	811	888	943	996
12 %	142	145	163	172	178
6 %	57	59	64	70	74
0 %	5	5	8	9	9

Anm.: En * markerar att baserna är prognoser. Baserna motsvarar det underlag som mervärdesskatten beräknas på och redovisas därmed exklusive mervärdesskatt. Hushållens konsumtion fördelas utifrån data från SCB. Förbrukning och investeringar i verksamheter utan avdragsrätt fördelas utifrån den fördelning som används av Skatteverket vid beräkningen av Sveriges EU-avgift. Denna fördelning grundar sig på data från 2004 varför mervärdesskatteintäkterna, beräknade utifrån denna uppdelning, kan komma att skilja något från det totala utfallet. Alla baser är uttryckta enligt de nya nationalräkenskaperna (NR) som är anpassade till ESA95 (European System of Accounts).

¹ Undantagna varor och tjänster redovisas inte i tabellen. Omsättningen inom det området uppskattas totalt till omkring 677 miljarder kronor för år 2008. Det är dock endast mervärdet i det sista ledet som undantas beskattning. Mervärdet som skapats i tidigare led inkluderas i basen för motsvarande skattesats.

Beräkningskonventioner

Vid beräkningar av statsfinansiella effekter tas ingen hänsyn till beteendeförändringar till följd av ändrade mervärdesskattesatser eftersom det saknas tillräckligt tillförlitligt underlag om priselasticiteter för enskilda varor och tjänster. Däremot tas hänsyn till att de faktiska mervärdesskatteintäkterna på grund av skatteundandragande, uppbördsförluster m.m. är cirka 2 procent lägre än vad de skulle ha varit i frånvaro av detta. Vid budgetberäkningar avseende förändringar av skattesatser där alla varor och tjänster inom skattesatsens område omfattas beaktas detta genom att mervärdesskattebasen minskas med 2 procent. Vid en förändring av mervärdesskattesatsen som endast avser en enstaka vara eller tjänst beaktas dock inte detta, eftersom kunskap saknas om storleken på skatteundandragande m.m. för enskilda varor och tjänster.

Budgeteffekten för den konsoliderade offentliga sektorn beräknas som summan av bruttoeffekten och den motverkande KPI-effekten. Bruttoeffekten visar hur den offentliga sektorns mervärdesskatteintäkter påverkas statistiskt av en förändring av mervärdesskattesatsen. KPI-effekten avspeglar det faktum att den offentliga sektorns utgifter för pensioner, socialbidrag m.m. som är knutna till prisnivån, påverkas när en mervärdesskatteförändring ändrar den allmänna prisnivån. För en given storlek på bruttoeffekten beräknas KPI-effekten på ett enhetligt sätt.

I kapitel 2 ges en detaljerad beskrivning av de indirekta effekter som följer på förändringar av KPI. Bruttoeffekten beräknas emellertid på olika sätt beroende på om åtgärden i fråga består i en förändring av skattesatsen på ett tidigare skattebelagt område eller om det rör sig om en skattebeläggning av ett tidigare undantaget område. Resonemanget om budgeteffekter i detta avsnitt handlar om periodiserade offentligfinansiella effekter, vilka inte tar hänsyn till hur de faktiska betalningsströmmarna ser ut.

Förutom att beräkna budgeteffekterna för den konsoliderade offentliga sektorn är det intressant att se hur statens respektive kommunsektorns budget påverkas. Inom kommunsektorn (primärkommuner och landstingskommuner) bedrivs såväl skattepliktig som icke skattepliktig verksamhet. För kommunsektorns icke skattepliktiga verksamhet gäller ett särskilt system, det s.k. kommunkontosystemet. Kommunkontosystemet är ett kompensationsystem för kommunsektorns ingående mervärdesskatt i icke skattepliktig verksamhet i syfte att säkerställa konkurrensneutraliteten i valet mellan att bedriva verksamhet i egen kontra annan regi (se prop. 2001/02:112 s. 17)⁴⁴. Kommunkontosystemet innebär således att kommunsektorn får kompensation för den ingående mervärdesskatt de inte har avdragsrätt för, dvs. ingående skatt hänförlig till den icke skattepliktiga verksamheten. Tidigare finansierades systemet genom att kommunsektorn betalade avgifter till systemet. Dessa avgifter skulle täcka uttagen ur systemet. Från och med den 1 januari 2003⁴⁵ är finansieringen dock statlig och uttagen från systemet sker över statsbudgeten. Avsikten är dock inte att staten ska stå för kostnaden för kompensationen, utan det ska fortfarande kommunsektorn göra. För att uppnå denna effekt har statsbidragen till kommunsektorn därför sänkts i motsvarande grad.

Till följd av rätten till ersättning för ingående mervärdesskatt samt slopandet av avgiften till kommunkontona, har beräkningskonventionerna anpassats så att en ändrad mervärdesbeskattning av en vara eller tjänst inte längre ger någon direkt effekt på kommunsektorns budget. Däremot påverkas vissa poster indirekt via förändringar i konsumentpriser. Statens budget påverkas främst genom intäkterna från mervärdesskatt samt genom att ett antal övriga poster påverkas av ändrade konsumentpriser.

Exemplen nedan med efterföljande tabeller visar hur budgeteffekterna av en höjning av mervärdesskatten på livsmedel samt en mervärdesskattebeläggning av ett tidigare inte mervärdesskattebelagt område beräknas och redovisas.

Bruttoeffekten för den konsoliderade offentliga sektorn av en skattesatsförändring på ett tidigare mervärdesskattebelagt område beräknas som förändringen av skattesatsen multiplicerat med mervärdesskattebasen för de varor och tjänster som omfattas av skattesatsförändringen (se Exempel 7.1).

Vid beräkning av bruttoeffekten för den konsoliderade offentliga sektorn av en mervärdesskattebeläggning av ett tidigare undantaget område behöver man ta hänsyn till följande:

---

⁴⁴ Se lagen (1995:1518) om mervärdesskattekonton för kommuner och landsting och förordningen (1995:1647) om ersättning för mervärdesskatt enligt lagen (1995:1518) om mervärdesskattekonton för kommuner och landsting.

⁴⁵ Se prop. 2001/02:112 s.1, 20 och SFS 2002:671, SFS 2002:672.

- De ökade mervärdesskatteintäkter som skattebeläggningen ger den offentliga sektorn. De ökade intäkterna består av den mervärdesskatt som inte är avdragsgill i senare produktions- och distributionsled, dvs. den mervärdesskatt som betalas av hushåll, ideella föreningar och av företag vars verksamhet inte är mervärdesskattepliktiga.
- Att företag som producerar varor och tjänster som är undantagna från mervärdesskatt inte har rätt att dra av den ingående mervärdesskatten. Den ingående mervärdesskatten utgör därmed en kostnad för dessa företag och en intäkt för den offentliga sektorn. När företagen får avdragsrätt för ingående mervärdesskatt i samband med mervärdesskattebeläggningen flyter denna intäkt inte in till den offentliga sektorn i detta led utan först i ett senare led.
- Effekten på den offentliga sektorns mervärdesskatteintäkter av företagens kostnad för den ingående mervärdesskatten (före mervärdesskattebeläggningen) antas övervältras framåt på varans eller tjänstens pris. En mervärdesskattebeläggning medför att kostnaden för ingående mervärdesskatt avlägsnas. Priset exklusive mervärdesskatt på de aktuella varorna och tjänsterna antas då falla i proportion till denna kostnadsminskning. Skatteunderlaget för den utgående mervärdesskatten blir därför lägre än det skulle ha varit vid ett oförändrat producentpris (se Exempel 7.2).

Exempel 7.1 Höjning av mervärdesskatten på livsmedel med en procentenhet

I detta räkneexempel redovisas budgeteffekterna av en höjning av mervärdesskatten på livsmedel med en procentenhet från 12 till 13 procent. Det bör noteras att en skattesatsförändring som endast avser livsmedel av juridiska skäl i praktiken inte är möjlig, såvida inte skattesatsnivåns omfattning i lagstiftningen omdefinieras. Detta beror på att vi enligt gällande regler endast kan ha två reducerade skattesatser.⁴⁶ Hushållens konsumtion av livsmedel (skattebasen) beräknas uppgå till 165 mdkr exklusive mervärdesskatt år 2009.

Bruttoeffekten för den konsoliderade offentliga sektorn blir 1,62 mdkr ($0,01 \cdot 165 \cdot 0,98$) när hänsyn tas till skatteundandragande m.m. på 2 procent.⁴⁷

Eftersom de indirekta effekterna, i form av KPI-effekten, inträffar med ett års fördröjning påverkar mervärdesskattehöjningen statsbudgeten först år 2010. Statens inkomster från mervärdesskatt ökar då med 1,34 mdkr. Mervärdesskattehöjningen från 12 till 13 procent kan förväntas höja livsmedelspriserna med cirka 0,89 procent ($1,13/1,12 - 1 = 0,0089$) under antagande att efterfrågan på livsmedel är helt oelastisk och att skattehöjningen får fullt genomslag på konsumentpriserna. Eftersom konsumtionen av livsmedel utgör cirka 11 procent av den totala privata konsumtionen i Sverige blir genomslaget på prisnivån cirka 0,1 procent ($0,0089 \cdot 1,11$). Den högre prisnivån som mervärdesskattehöjningen ger upphov till under år 2009 påverkar bl.a. basbeloppet och inkomstskattelagarna för år 2010 (KPI-effekten). Budgetförstärkningen blir därför mindre fr.o.m. år 2010 jämfört med år 2009. Den årliga nettoeffekten för den konsoliderade offentliga sektorn minskar till 1,34 mdkr ($1,62 \cdot (1 - 0,1690)$), där 0,1690 motsvarar KPI-effekten för den offentliga sektorn.

För kommunsektorn ger KPI-förändringen effekter på kommunalskatten, kommunernas lönekostnader och socialbidragen. Med avseende på dessa förstärks kommunsektorns budget med 0,03 mdkr från 2010 och framåt.

För staten uppkommer motverkande KPI-effekter via bl.a. sjukförsäkring, pensioner, föräldrapenning, studiemedel och bostadsbidrag. Nettoeffekten för staten blir därför 1,62 mdkr ($0,01 \cdot 165 \cdot 0,98$) år 2009, och 1,34 mdkr de efterföljande åren. Budgeteffekterna för 2009 till 2011 samt varaktigt presenteras nedan.

En utförlig redovisning av hur KPI-effekterna beräknas finns i kapitel 2.

⁴⁶ Bestämmelserna för momsskattesatsernas struktur och nivåer finns i artiklarna 96–99 i Mervärdesskattedirektivet 2006/112/EG. Enligt dessa EU-regler kan vi endast ha två reducerade skattesatser. En reducerad skattesats för inte vara lägre än 5 procent. De varor och tjänster på vilka man får tillämpa en reducerad skattesats finns listade i bilaga III till direktivet.

⁴⁷ Korrigering till följd av skatteundandragande m.m. för enskild vara, dvs. livsmedel, görs här eftersom skattebasen är av så betydande omfattning (jfr. skrivningen om skatteundandragande m.m. s. 111).

Tabell 7.2 Periodiserad redovisning av en höjning av mervärdesskatt på livsmedel med en procentenhet

Mdkr, fasta priser och volymer

Bruttoeffekt				1,62
Nettoeffekter, År	2009	2010	2011	Varaktigt
<i>Konsoliderad offentlig sektor</i>	1,62	1,34	1,34	1,34
Kommunsektorn	0,00	0,03	0,03	0,03
Summa intäkter	0,00	0,04	0,04	0,04
Summa kostnader	0,00	-0,01	-0,01	-0,01
Ålderspensionssystemet	0,00	-0,12	-0,12	-0,12
Summa intäkter	0,00	0,03	0,03	0,02
Summa kostnader	0,00	-0,15	-0,15	-0,15
Staten	1,62	1,44	1,44	1,44
Skatt på konsumtion och insatsvaror	1,62	1,69	1,69	1,69
Mervärdesskatt	1,62	1,62	1,62	1,62
Summa intäkter	1,62	1,57	1,57	1,57
Summa kostnader	0,00	-0,13	-0,13	-0,13

Exempel 7.2 Mervärdesskattebeläggning av ett tidigare inte mervärdebeskattat område

Ett företag som bedriver verksamhet som är undantagen från mervärdesskatt har ingen avdragsrätt för sin ingående mervärdesskatt. Det innebär att de insatsvaror som används i företaget är mervärdesskattebelagda och skatten utgör där således en kostnad i verksamheten. Undantaget gäller alltså enbart det förädlingsvärde som skapas i företaget. Om företagets verksamhet mervärdesskattebeläggs kan det däremot dra av sin ingående mervärdesskatt.

Därigenom kommer en utvidgning av mervärdesskatteplikten endast träffa förädlingsvärdet i företaget samt eventuellt icke mervärdesskattebelagda insatsvaror.

Antag oförändrad vinstmarginal samt oförändrad försäljningsvolym och att verksamheten ska beläggas med 25 procent mervärdesskatt. Omsättningen före mervärdesskattebeläggningen antas uppgå till 10 mdkr. All försäljning antas ske till icke skattskyldiga. Kostnadsstrukturen är sådan att ingående mervärdesskatt uppgår till 0,63 mdkr. Antag att alla insatsvaror är belagda med 25 procents mervärdesskatt. Kostnaden för insatsvarorna kan då beräknas till 3,15 mdkr inklusive mervärdesskatt ($0,63/0,20$) eller till 2,52 mdkr exklusive mervärdesskatt ($0,63/0,25$). Förädlingsvärdet är 6,85 mdkr ($10-3,15$). Således uppgår omsättningen exklusive såväl ingående som utgående mervärdesskatt till 9,37 mdkr ($10-0,63=2,52+6,85$). Bruttoeffekten motsvaras av den utgående mervärdesskatten minus den ingående mervärdesskatten mdkr, dvs. $((10-0,63)*0,25)-0,63=2,34-0,63=1,71$.

Man kan också beräkna den utgående mervärdesskatten utifrån omsättningen inklusive mervärdesskatt det vill säga 10 mdkr (vilken motsvarar 0,63 mdkr). I så fall måste man dock kompensera för den ingående mervärdesskatten. Det innebär att man måste räkna bort 25 procent av den ingående mervärdesskatten ($0,25*0,63$) enligt följande: $(0,25*10)-0,63-(0,25*0,63)=1,71$ (görs inte det så dubbelräknas mervärdesskatten och bruttoeffekten blir: $(0,25*10)-0,63=1,87$).

Beräkningen av periodiserade nettoeffekter sker med hjälp av samma parametrar som i exemplet med mervärdesskattehöjningen på livsmedel ovan (se kapitel 2 samt tabell ovan). Detta innebär att den varaktiga nettoeffekten för staten uppgår till 1,52 mdkr, medan nettoeffekten för konsoliderad offentlig sektor uppgår till 1,41 mdkr.

Tabell 7.3 Periodiserad redovisning av mervärdesskattebeläggning av ett tidigare inte mervärdebeskattat område*Mdkr, fasta priser och volymer*

Bruttoeffekt				1,71
Nettoeffekter, År	2009	2010	2011	Varaktigt
<i>Konsoliderad offentlig sektor</i>	1,71	1,41	1,41	1,41
Kommunsektorn	0,00	0,03	0,03	0,03
Summa intäkter	0,00	0,04	0,04	0,04
Summa kostnader	0,00	-0,02	-0,02	-0,02
Ålderspensionssystemet	0,00	-0,14	-0,14	-0,14
Summa intäkter	0,00	0,02	0,02	0,02
Summa kostnader	0,00	-0,16	-0,16	-0,16
Staten	1,71	1,52	1,52	1,52
Skatt på konsumtion och insatsvaror	1,71	1,79	1,79	1,79
Mervärdesskatt	1,71	1,71	1,71	1,71
Summa intäkter	1,71	1,66	1,66	1,66
Summa kostnader	0,00	-0,14	-0,14	-0,14

8 Punktskatter

Punktskatter räknas liksom mervärdesskatt till de indirekta skatterna, där skattesubjekt och skatteobjekt inte sammanfaller. Punktskatten betalas i regel in till staten av producenten (skattesubjekt) men antas övervältras på konsumenten (skatteobjekt) via högre priser. Det är framför allt tre typer av produkter som beläggs med punktskatter: alkohol, tobak och energi. Dessa punktskatter svarar för cirka 8 procent av den offentliga sektorns totala skatteintäkter.

Punktskatter läggs bl.a. på varor vars konsumtion ger upphov till samhälls-ekonomiska kostnader vid varans användning. Detta gäller t.ex. konsumtion av bensin, alkohol och tobak som medför negativa effekter på miljö och hälsa. Punktskatterna är i allmänhet fixerade till ett visst belopp per enhet av varan eller proportionell mot det innehåll i varan som anses skadligt. Det finns dock även värderelaterade punktskatter⁴⁸. Punktskattens reala värde minskar om inte skattesatserna höjs i takt med inflationen. Från och med 1994 realvärdesäkras därför de intäktsmässigt mer betydande punktskatterna genom en årlig omräkning med konsumentprisindex (KPI). Tobaks- och alkoholskatterna är dock undantagna från denna realvärdesäkring sedan den 1 augusti 1998. Därefter är det enbart energi- och koldioxidskattesatserna som räknas om med KPI.

Om varan ingår i *hushållens konsumtion* antas att en förändring av punktskatten övervältras på hushållen via konsumentpriserna. Eftersom mervärdesskatten är en värderelaterad skatt kommer förändringen av punktskatten även att påverka statens intäkter från mervärdesskatt. Förändringen av punktskatten inklusive effekten på mervärdesskatten antas fullt ut påverka konsumentpriserna. Bruttoeffekten inkl. mervärdesskatt visar hur privat konsumtion i nominella termer förändras till följd av punktskatteförändringen.

Precis som vid förändringar av mervärdesskatten ger förändringar i punktskatten på en vara som ingår i hushållens privata konsumtion upphov till en effekt på den allmänna prisnivån (KPI-effekten). Vid beräkningar av KPI-effekten av en punktskatteförändring ska prisförändringen beaktas inklusive mervärdesskatt.

Följande beskriver hur detta kan ske vad gäller hushållens konsumtion:

$$\begin{aligned} \text{Volym} * \text{skattesatsförändring} * (1 + \text{mervärdesskattesats}) &= \text{bruttoeffekt inkl.} \\ \text{mervärdesskatt} &=> \text{KPI-effekt} \\ \text{Nettoeffekt} &= \text{bruttoeffekt inkl. mervärdesskatt} + \text{KPI-effekt} \end{aligned}$$

⁴⁸ Tobaksskatten på cigaretter består av både en styckeskatt och en värderelaterad skatt.

Mervärdesskatteeffekten uppkommer redan första året, medan KPI-effekten normalt uppkommer med ett års fördröjning, dvs. året efter åtgärden trätt i kraft. Se mer i avsnittet om *fördröjt genomslag* i kapitel 2.

En punktskatteförändring på en vara som ingår i *företagens förbrukning* antas i vissa fall övervältras på löner, vinster och priser. På kort sikt ger det en indirekt effekt bl.a. genom att förändringar av vinsten påverkar statens intäkter från skatt på företagsvinster (bolagskatt). På lång sikt antas att punktskatteförändringen övervältras enbart på löntagarna genom ändrade löner, vilket i sin tur ger en indirekt effekt på intäkter från inkomstskatt och skattedelen av socialavgifterna.

8.1 Alkoholskatt

Skatterättsliga regler

Spritdrycker och öl beskattas proportionellt mot alkoholstyrkan och skattesatserna, vilket framgår av Tabell 8.1.

Statistik

I Tabell 8.2 redovisas statens periodiserade intäkter från alkoholskatten samt Systembolagets och restaurangernas försäljning av alkoholdrycker. Intäkterna från punktskatter på alkoholhaltiga drycker beräknas för 2009 uppgå till omkring 11,3 miljarder kronor.

Tabell 8.1 Skattesatser för beskattning av alkohol 2005–2009

År	2005	2006	2007	2008	2009
Etylalkohol (spritdrycker)					
(per liter ren alkohol)	501,41	501,41	501,41	501,41	501,41
Vin och andra jästa drycker (per liter)					
Över 1,2 men högst 2,25 volymprocent	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Över 2,25 men högst 4,5 volymprocent	7,58	7,58	7,58	7,58	7,58
Över 4,5 men högst 7,0 volymprocent	11,20	11,20	11,20	11,20	11,20
Över 7,0 men högst 8,5 volymprocent	15,41	15,41	15,41	15,41	15,41
Över 8,5 men högst 15,0 volymprocent	22,08	22,08	22,08	21,58	21,58
Över 15,0 men högst 18,0 volymprocent (endast vin)	45,17	45,17	45,17	45,17	45,17
Mellanklassprodukter (per liter)					
Över 1,2 men högst 15,0 volymprocent	27,20	27,20	27,20	27,20	27,20
Över 15,0 men högst 22,0 volymprocent	45,17	45,17	45,17	45,17	45,17
Öl (per volymprocent och liter)					
Över 0,5 men högst 2,8 volymprocent	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Över 2,8 volymprocent	1,47	1,47	1,47	1,66	1,66

Tabell 8.2 Intäkter från alkoholbeskattningen och förbrukade kvantiteter, periodiserade utfall 2005–2009

År	2005	2006	2007	2008*	2009*
Intäkter <i>Mnkr, löpande priser</i>					
Etylalkohol (spritdrycker)	4 136	4 120	4 249	4 249	4 249
Vin och andra jästa drycker	3 311	3 429	3 818	3 856	3 894
Mellanklassprodukter	180	184	183	183	183
Öl	2 492	2 556	2 773	2 912	2 941
Summa intäkter	10 119	10 289	11 023	11 200	11 267
Förbrukad kvantitet <i>Tusen liter</i>					
Etylalkohol (spritdrycker)	20 559	20 366	20 914	20 914	20 914
Vin och andra jästa drycker	166 133	171 992	189 099	190 990	192 900
Mellanklassprodukter	5 122	5 191	5 287	5 287	5 287
Öl	355 729	360 448	383 124	402 280	406 303

Anm.: En * markerar att uppgiften är en prognos.

Beräkningskonvention

I beräkningskonventionerna bortser vi generellt sett från de beteendeeffekter en skatteförändring kan ge upphov till. Vid beräkningen av budgeteffekter av förändrade alkoholskatter görs dock ett undantag från detta och hänsyn tas till förändrat beteende. Exempel 8.1 visar hur skatteförändringar påverkar konsumtionen på en viss alkoholvara samt hur den periodiserade effekten beräknas. Exemplet avser en skatteförändring av öl.

Effekter av förändrade alkoholskatter i Sverige studeras utifrån en totalkonsumtionsmodell där totalkonsumtionen definieras som summan av inhemsk konsumtion (Systembolagets samt restaurangernas försäljning) och konsumtion av privatinförda drycker.

Den totala konsumtionen uppskattas på detta sätt genom studium av de förändringar som sker på den inhemska efterfrågan samt privatinförsel till följd av en prisförändring i Sverige. En skatteförändring i Sverige ger upphov till två effekter. Den första effekten beräknas under antagande om oförändrad inhemsk efterfrågan där skatteförändringen antas få fullt genomslag på konsumentpriserna. Den andra effekten fångar substitutionen av privatinförsel mot inhemsk konsumtion, dvs. i vilken utsträckning den ökade/minskade inhemska efterfrågan ersätter privatinförseln som därmed minskar/ökar.

Beträffande omfattningen av hur mycket privatinförseln påverkas av förändrade priser i Sverige använder vi oss av en s.k. korspriselasticitet. Den korspriselasticiteten som används har beräknats genom att använda information om minskad inhemsk försäljning till följd av sänkt spritskatt i Danmark i oktober 2003. Sänkningen av den danska spritskatten gav upphov till en korsprismetodeffekt genom att den svenska inhemska konsumtionen påverkades av prisförändringen i Danmark. Korspriselasticiteten – som ges av den relativa förändringen av svensk inhemsk konsumtion i förhållande till den relativa prisförändringen i Danmark – ligger mellan +0,25 och +0,5. I Beräkningskonventionerna används en korspriselasticitet på +0,5⁴⁹.

En skatteförändring för en viss alkoholvara antas dessutom vara partiell och inte ge upphov till någon förändring av konsumtionen av andra alkoholvaror, exempelvis öl eller vin, som i sammanhanget kan anses kunna ersätta varandra, dvs. de utgör substitut.

Dessa förutsättningar har betydelse när det gäller att bestämma nivån för den totala konsumtionen och därmed den offentligfinansiella effekten av förändrade alkoholskatter. Vid en sänkt alkoholskatt kommer en del av den privatinförda alkoholmängden att ersättas av inköp i Sverige i enlighet med antagandet om korspriselasticiteten. Samtidigt antas den inhemska konsumtionen vara oförändrad vid en statisk beräkning. Den ökade mängden inköp av alkohol i Sverige, på bekostnad av privatinförsel, innebär ökade skatteintäkter som motverkar den

---

⁴⁹ I delbetänkandet från Alkoholinförselutredningen (SOU 2004:96) anses antagandet om en korspriselasticitet på +0,5 vara det mest realistiska.

direkt negativa offentligfinansiella effekten av skattesänkningen. Vid en höjd alkoholskatt kommer det att vara lönsamt att substituera inhemskt inköpt alkohol mot privatinförd alkohol, i enlighet med antagandet om korspriselasticiteten. Detta medför att den inhemska konsumtionen i Sverige minskar med motsvarande ökad privatinförsel, samtidigt som den del av inköpen som fortfarande konsumeras i Sverige är oförändrad vid en statisk beräkning. Den totala konsumtionen är även i detta fall oförändrad samtidigt som den offentligfinansiella effekten försvagas till följd av ersatt inhemsk konsumtion mot privatinförsel.

Exempel 8.1 Höjd skatt på öl med 10 procent, från 1,66 kronor till 1,83 kronor per volymprocent alkohol och liter.

Skattehöjningen för en burk öl, 50 cl, med en alkoholhalt på 5,2 volymprocent blir 67 öre inklusive moms. Vid skattehöjningen kommer det att vara lönsamt att substituera inhemskt inköpt alkohol mot importerad alkohol, samtidigt som den totala konsumtionen är konstant. Konsumtionen av inhemsk öl minskar därför från 17 687 tusen liter ren alkohol till 17 619.

Antag ett tidigare pris per liter ren alkohol på 166,28 kr. Skattehöjningen medför ett nytt pris per liter ren alkohol på 182,91 kr. Underlaget för konsumtionen avser år 2009.

Förändring i punktskatteintäkter

- (+) Högre punktskatteintäkter pga. höjd skatt:
Intäktsökning = konsumtion i miljoner liter ren alkohol *
punktskattehöjning
 $= 17,687 * (182,91 - 166,28) = 294,2$ mnkr
- (-) Lägre punktskatteintäkter pga. substitution av inhemska köp mot
privatinförsel:
Intäktsminskning = ökad införsel * högre skattesats
 $= (17,687 - 17,619) * 182,91 = -12,4$ mnkr

Förändring i mervärdesskatteintäkter

- (+) Högre mervärdesskatteintäkter pga. högre pris på öl:
Intäktsökning = konsumtion i miljoner liter ren alkohol * högre
mervärdesskatt
 $= 17,619 * ((166 + 182,91) * 0,25 - (166 + 166,28) * 0,25) = 73,3$ mnkr
- (-) Lägre mervärdesskatteintäkter pga. substitution av inhemska köp mot
privatinförsel:
Intäktsminskning = ökad införsel * högre mervärdesskatt
 $= 0,068 * ((166 + 182,91) * 0,25) = -6$ mnkr

Samlad effekt

- (=) Sammanlagt erhålls en bruttoeffekt inkl. mervärdesskatt på
 $294,2 - 12,4 + 73,3 - 6 = 349,1$ mnkr

Av Tabell 8.3 framgår att för staten och den konsoliderade offentliga sektorn blir den periodiserade bruttoeffekten inklusive mervärdesskatt ikraftträdandeåret (2009) 0,35 mdkr. Då prisökningen påverkar KPI blir inkomstökningen mindre efterföljande år. Den varaktiga nettoeffekten blir 0,31 mdkr både för staten och 0,29 mdkr för den konsoliderade offentliga sektorn.

Tabell 8.3 Periodiserad redovisning av höjd punktskatt på öl från 1,66 kronor till 1,83 kronor per volymprocent alkohol och liter.

Bruttoeffekt inkl. mervärdesskatt				
				0,35
Nettoeffekter, År	2009	2010	2011	Varaktigt
<i>Konsoliderad offentlig sektor</i>	0,35	0,29	0,29	0,29
Kommunsektorn	0,00	0,01	0,01	0,01
Summa intäkter	0,00	0,01	0,01	0,01
Summa kostnader	0,00	0,00	0,00	0,00
Ålderspensionssystemet	-0,00	-0,03	-0,03	-0,03
Summa intäkter	0,00	0,00	0,00	0,00
Summa kostnader	-0,00	-0,03	-0,03	-0,03
Staten	0,35	0,31	0,31	0,31
Skatt på konsumtion och insatsvaror				
Skatt på etylalkohol (spritdrycker)	0,28	0,28	0,28	0,28
Mervärdesskatt	0,07	0,07	0,07	0,07
Summa intäkter	0,35	0,34	0,34	0,34
Summa kostnader	-0,00	-0,03	-0,03	-0,03

Anm.: Nollorna i kolumnen för 2009 visar att ingen KPI-effekt erhålls det år som åtgärden genomförs. Övriga nollor är avrundade vilket inte utesluter att de har effekt på de offentliga finanserna. Effekten är dock liten.

8.2 Tobaksskatt

Skatterättsliga regler

Punktskatten på cigaretter består av en styckeskatt och en värderelaterad skatt som anges i procent av detaljhandelspriset. Utöver punktskatt på cigaretter betalas även mervärdesskatt på 25 procent av detaljhandelspriset. Enligt EU:s punktskatteregler ska punktskatten på cigaretter uppgå till minst 57 procent av detaljhandelspriset i den mest efterfrågade priskategorin (dvs. inklusive punkt- och mervärdesskatt) och ska vara minst 64 euro per 1 000 cigaretter i den mest efterfrågade priskategorin. De medlemsstater som tar ut en punktskatt på minst 101 euro per 1 000 cigaretter i den mest efterfrågade priskategorin behöver inte uppfylla 57 procent kravet. År 2009 förväntas ett cigarettpaket i den mest sålda priskategorin kosta 49,00 kronor, vilket ger en värderelaterad punktskatt på 19,21 kronor per paket och en total punktskatt på 25,41 kronor per paket. Detta motsvarar en punktskatt på 51,9 procent eller 138 euro per 1000 cigaretter⁵⁰. Minimnivån förväntas därmed uppgå till 25,41 kronor per paket.⁵¹ Marknads-

⁵⁰ Beräknat utifrån växelkursen den första arbetsdagen i oktober 2007, dvs. det datum som används vid omräkningar inom EU (1euro=9,1940).

⁵¹ Huvudregeln är en styckeskatt på 31 öre per cigarett samt en värderelaterad skatt på 39,2 procent av detaljhandelspriset. Dock ska punktskatten uppgå till lägst 100 procent av punktskatten på den mest efterfrågade priskategorin.

andelen för lågpriscigarett ligger för närvarande på omkring 25 procent av den totala cigarettmarknaden.⁵²

Cigarrer beskattas med 112 öre per styck, tobak med 1 560 kr per kg, snus med 336 kronor per kg samt tuggtobak med 402 kronor per kg.

Statistik

Skattesatserna för de olika tobaksvarorna redovisas i Tabell 8.4. Tobaksskatten förväntas ge omkring 10,5 miljarder kronor i intäkter år 2009.

Tobaksskatt och dess periodiserade utfall 2005–2007 samt prognoser för 2008 och 2009 framgår av Tabell 8.5.

Tabell 8.4 Skattesatser för beskattning av tobak 2005–2009

Kr/styck, procent och kr/kg

År	2005	2006	2007	2008	2009
Cigarett					
Styckskatt, öre/styck	20	20	28	31	31
Värderelaterad skatt på detaljhandelspriset, procent	39,2	39,2	39,2	39,2	39,2
Minimnivå, procent av punktskatten på mest sålda priskategorin	90	90	100	100	100
Cigariller och cigarrer, öre/styck	56	56	56	112	112
Tobak, kr/kg	630	770	975	1560	1560
Snus, kr/kg	123	123	246	336	336
Tuggtobak, kr/kg	201	201	402	402	402

⁵² Källa: Phillip Morris.

Tabell 8.5 Intäkter från tobaksskatten och förbrukade kvantiteter, periodiserade utfall 2005–2009

År	2005	2006	2007	2008*	2009*
Intäkter Mnkr, löpande priser					
Cigaretter	6 769	6 969	7 479	7 827	7 809
Cigarrer/cigariller	26	28	48	46	45
Tobak	608	616	704	839	797
Snus	851	941	1 516	1 863	1 826
Tuggtobak	3	3	4	4	4
Summa intäkter	8 257	8 557	9 750	10 580	10 480
Förbrukad kvantitet					
Cigaretter, miljoner styck	7 018	7 083	6 436	6 307	6 181
Cigarrer/cigariller, miljoner styck	47	50	43	41	40
Tobak, tusen kg	966	800	672	538	511
Snus, tusen kg	6 926	7 654	6 162	5 546	5 435
Tuggtobak, tusen kg	13	15	10	10	10

Anm.: En * markerar att uppgiften är en prognos.

Beräkningskonvention

I beräkningskonventionerna bortser vi generellt sett från de beteendeeffekter en skatteförändring kan ge upphov till. Vid beräkningen av budgeteffekter av förändrade tobaks- och alkoholskatter görs ett undantag från detta och hänsyn tas till förändrat beteende. De antaganden som görs skiljer sig åt mellan tobaks- och alkoholskatterna; förändrad tobaksskatt antas ge upphov till förändrad inhemsk konsumtion, medan förändrad alkoholskatt antas påverka substitutionen mellan privatinförsel och inhemsk försäljning, dock utan att påverka den inhemska konsumtionen.

I beräkningarna av hur inhemsk efterfrågan på tobaksvaror påverkas av förändrade priser används s.k. priselasticiteter. Den priselasticitet som används vid beräkningar av förändrade cigarettpriser ligger på $-0,4$ och är uppskattad av Världsbanken.⁵³ Samma priselasticitet används vid beräkningar av förändrat pris på snus. Vid beräkningar av förändrat pris på rulltobak används priselasticiteten $-0,8$.

⁵³World Bank. 1999. Curbing the Epidemic: Governments and the Economics of Tobacco Control. Washington, D.C. The World Bank.

8.3 Energi-, miljö- och fordonsrelaterade skatter

Skatterättsliga regler

Energi- och koldioxidskatt tas ut på bränslen som används för motordrift eller för uppvärmning. Bränslen och el som används för andra ändamål, s.k. råvaru-användning, är skattebefriade, liksom bibränslen (med undantag för råttololja). För bränslen som används för motordrift eller för uppvärmning är normalskattesatsen vad gäller koldioxidskatten densamma per kg koldioxid för olika bränslen. För energiskatten varierar dock normalskattesatsen mellan olika bränslen. För fossila bränslen som används som drivmedel utgår normalskattesats för energi- och koldioxidskatt i såväl hushållssektorn som näringslivet. För diesel som används i jord- och skogsbruksmaskiner är dock koldioxidskatten nedsatt till 21 procent år 2008.

På uppvärmningsbränslen och el är skatteuttaget mer differentierat. I hushålls- och tjänstesektorerna utgår full energi- och koldioxidskatt. Energiskatten på el för hushålls- och tjänstesektorerna i norra Sverige är dock nedsatt med 9,2 öre/kWh år 2008. För industrisektorn samt i jord-, skogs- och vattenbruk är koldioxidskatten på uppvärmningsbränslen nedsatt till 21 procent av hushålls- och tjänstesektornivån, medan energiskatten på bränslen är noll. Energiskatten på el som används i industrin samt i jord- skogs- och vattenbruk uppgår till 0,5 öre/kWh. Företag som deltar i program för energieffektivisering befrias från energiskatten på el under programperioden.

För energiintensiva företag inom industri samt jord- skogs- och vattenbruk kan ytterligare nedsättning av koldioxidskatten medges genom den s.k. 0,8-procentsregeln. Regeln innebär att för företag där koldioxidskatten överstiger 0,8 procent av försäljningsvärdet (omsättningen) sätts det överskjutande beloppet ned till 24 procent av den skatt som annars skulle ha betalats. Nedsättningarna får aldrig understiga de minimiskattenivåer som anges i energiskattedirektivet.

Bränslen som används för värmeproduktion i fjärrvärmeverk beskattas med full energiskatt. För motsvarande bränsleanvändning i kraftvärmeverk utgår ingen energiskatt. Bränslen som används för elproduktion är helt befriade från både energi- och koldioxidskatt om elverkningsgraden uppgår till minst 5 procent i kraftvärmeverk. Vidare gäller att koldioxidskatten sätts ned med 19 procent om elverkningsgraden uppgår till 5 procent. Om verkningsgraden är högre ökar den procentuella nedsättningen med sex gånger det antal procentenheter som verkningsgraden överstiger 5 procent till dess den uppgår till 15 procent. Om verkningsgraden överstiger 15 procent är nedsättningen 79 procent. Den 1 juli 2008 sänktes koldioxidbeskattningen på bränslen som förbrukas i anläggningar som omfattas av EU:s system för handel med utsläppsrätter. Den procentuella skattenedsättningen för bränslen som förbrukas i industri- och kraftvärmeanläggningar inom handelssystemet ökades med 6 procentenheter. Motsvarande nedsättning, uttryckt i procentenheter, infördes

för bränslen som förbrukas i övriga värmeanläggningar inom handelssystemet. Härigenom iakttas även fortsättningsvis EU:s miniminivåer. Ändringarna innebär att koldioxidskatten för industri- och kraftvärmeanläggningar inom handelssystemet nu är 15 procent av den generella koldioxidskattenivån. För övriga värmeanläggningar inom handelssystemet är koldioxidskatten 94 procent av den generella koldioxidskattenivån.

År 2009 höjs energi- och koldioxidskattesatserna genom den årliga omräkningen med hänsyn till den allmänna prisutvecklingen. De nya skattesatser som ska gälla under 2009 baseras på förändringen i konsumentprisindex (KPI) mellan juni 2007 och juni 2008. KPI har under den perioden ökat med 4,31 procent. Vad gäller energi, miljö- och fordonsrelaterade skatter är det enbart energi- och koldioxidskatterna som räknas om med KPI.

Till punktskatterna kan även räknas fordonsskatten, vilken är en årlig skatt som utgår på personbilar, bussar, lastbilar, motorcyklar, trafiktraktorer, motorredskap och vissa släpvagnar. Skatten varierar främst med slag av fordon, drivmedel och vikt. I syfte att öka miljöstyrningen har fordonsskatten för personbilar lagts om till att vara baserad på koldioxidutsläpp från och med den 1 oktober 2006. Enbart personbilar av modellår 2006 eller senare samt äldre personbilar som uppfyller miljöklass 2005, miljöklass El eller miljöklass Hybrid påverkas av detta. Övriga fordon kvarstår i det viktbaserade systemet. För dieseldrivna personbilar används den s.k. miljö- och bränslefaktorn för att beakta dieselbilens högre specifika kväveoxid- och partikelutsläpp, samt den lägre energiskatten på dieselbränsle. Miljö- och bränslefaktorn innebär att fordonsskatten blir högre för dieseldrivna personbilar än för motsvarande bensindrivna med lika höga koldioxidutsläpp. Dagens miljö- och bränslefaktor är 3,3 för dieselbilar som blivit skattepliktiga före 2008 och 3,15 för bilar som blivit skattepliktiga 2008 eller senare. De två olika faktorerna för äldre respektive nyare bilar infördes den 1 januari 2008. Den lägre faktorn för nya bilar motiverades utifrån att runt 90 procent av dessa redan, såvitt gäller partikelutsläpp, uppfyller de avgaskrav som blir obligatoriska den 1 september 2009 (Euro 5).

Från och med den 1 oktober 2006 infördes en differentiering av fordonsskatten för tunga fordon baserad på vilken miljöklass fordonet hänförs till. Uppfylls kraven i miljöklass 2005 eller högre ställda krav har fordonsskatten en lägre nivå fram till och med den 30 september 2009.

En skatt på trafikförsäkringspremier infördes den 1 juli 2007. Intäkterna från skatten används dels för att finansiera befintliga kostnader för trafikskadades sjukpenning och sjukersättning, dels för att finansiera kostnaderna för framtida trafikskador under den tid som förutsättningarna för en överföring till trafikförsäkringen utreds.

Lagen (2004:629) om trängselskatt trädde i kraft den 1 januari 2005. Lagen är utformad så att den kan tillämpas i olika tätorter men tillämpades endast inledningsvis på försök vid passage av vissa angivna betalstationer i Stockholms innerstad mellan den 3 januari och 31 juli 2006. Riksdagen beslutade den 20 juni

2007 att återinföra trängselskatt för passage av vissa angivna betalstationer i Stockholms innerstad från och med den 1 augusti 2007. I budgetpropositionen för 2009 gör regeringen bedömningen att undantaget från trängselskatt för miljöbilar bör upphöra den 1 januari 2009, dock med en övergångsregel för befintliga miljöbilar till och med den 31 juli 2012.

Tabell 8.6 Punktskattesatser på energiområdet 2005–2009

År		2005	2006	2007	2008	2009
Energiskatt						
Bensin	kr/liter					
Miljöklass 1		2,84	2,86	2,90	2,95	3,08
Alkylatbensin ¹⁾		1,27	1,28	1,30	1,32	1,38
Miljöklass 2		2,87	2,89	2,93	2,98	3,11
Övrigt		3,54	3,56	3,61	3,68	3,84
Dieselolja	kr/m ³					
Miljöklass 1		1 036	1 042	1 057	1 277	1332
Miljöklass 2		1 279	1 286	1 306	1 530	1596
Miljöklass 3		1 600	1 609	1 633	1 663	1735
Eldningsolja	kr/m ³	735	739	750	764	797
Koldioxidskatt						
Bensin	kr/liter	2,12	2,13	2,16	2,34	2,44
Dieselolja och eldningsolja	kr/m ³	2 609	2 623	2 663	2 883	3007
Energiskatt på elkraft						
	öre/kWh					
Tillv.industri, jord- och skogsbruk		0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Vissa kommuner i norra Sverige ²⁾		19,4	20,1	20,4	17,8	18,6
Kommuner i övriga Sverige		25,4	26,1	26,5	27,0	28,2
Skatt på kväve i handelsgödsel	kr/kg	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8
Skatt på kadmium i handelsgödsel	kr/gram	30	30	30	30	30
Skatt på bekämpningsmedel, aktiv substans	kr/kg	30	30	30	30	30
Skatt på avfall, deponi	kr/ton	370	435	435	435	435
Skatt på naturgrus	kr/ton	10	13	13	13	13

¹⁾ Alkylatbensin är avsedd för tvåtaktsmotorer, främst till båtar.

²⁾ Samtliga kommuner i Västerbottens, Norrbottens, och Jämtlands län, Sollefteå, Ånge och Örnsköldsvik i Västernorrlands län, Ljusdal i Gävleborgs län, Torsby i Värmlands län, och Malung, Mora, Orsa, och Älvdalen i Dalarnas län.

Skatterna på bekämpningsmedel och handelsgödsel infördes 1984 med syftet att minska användningen av dessa medel. Den 1 juli 1997 infördes en skatt på naturgrus för att förbättra hushållningen med naturgrus. En skatt på deponerat avfall infördes den 1 januari 2000 och tas ut både på hushålls- och industriavfall. Den 1 juli 2006 infördes en skatt på förbränning av den fossila delen av hushållsavfall som en del av energibeskattningen.

Koldioxidskatten är proportionell mot de koldioxidutsläpp som uppstår vid förbränning av bränslet och motsvarar 101 öre per kg koldioxid år 2008. Energi-skatten på fossila bränslen och elkraft utgår med ett visst belopp per volym-, vikt- eller energienhet. Skattesatserna för bensin och dieselolja är differentierade ur miljösynpunkt beroende på innehållet av bl.a. bly, bensen, svavel, aromatiska kolväten m.m.

Hushållsavfall som förbrukas för uppvärmning beskattas per ton fossilt kol. Schablonvärdet för mängden fossilt kol är 12,6 viktprocent, vilket motsvarar en nivå om 487 kronor per ton hushållsavfall för 2008. För uppvärmningsbränsle betalar industrin, kraftvärmen, jordbruket, skogsbruket och vattenbruket ingen energiskatt men 21 procent av full koldioxidskatt vilket för eldningsolja motsvarar 630 kr/m³ för 2008. Skatten för eldningsolja för bränslen som förbrukas i anläggningar som omfattas av EU:s system för handel med utsläppsrätter motsvarar cirka 451 kr/m³ från och med 1 juli 2008.

Till de energirelaterade skatterna räknas även svavelskatten. På torv, kol, petroleumkoks och andra fasta eller gasformiga fossila bränslen uppgår den till 30 kronor per kg svavel i bränslet. Svavelskatten på flytande bränslen, t.ex. eldningsolja, utgör 27 kronor per m³ för varje tiondels viktprocent svavel i bränslet. Ingen skatt utgår dock för flytande bränslen med en svavelhalt på högst 0,05 viktprocent.

En särskild skatt tas ut på den installerade termiska effekten i en kärnkraftsreaktor. Skattesatsen är 12 648 kronor per MW och månad.

Statistik

Intäkterna från olika energi-, miljö- och fordonsrelaterade punktskatter beräknas 2009 till drygt 91 miljarder kronor, vilket motsvarar cirka en femtedel av de totala intäkterna från skatter på konsumtion och insatsvaror. Energi-skatten på fossila bränslen och elkraft svarar för cirka 41 miljarder kronor av intäkterna, medan koldioxidskatten beräknas svara för cirka 28 miljarder kronor av intäkterna från de energi-, miljö- och fordonsrelaterade skatterna.

Drygt 11 miljarder kronor av de energi-, miljö- och fordonsrelaterade skatterna utgörs av fordonsskatt som tas ut på innehav av motorfordon.

Tabell 8.7 Intäkter från energi-, miljö- och fordonsrelaterade skatter, periodiserade utfall 2005–2009

Mdkr, löpande priser

År	2005	2006	2007	2008*	2009*
Energiskatt					
Elektrisk kraft	18,22	19,03	18,83	18,94	19,92
Bensin	14,84	14,54	14,41	13,67	13,89
Fossila bränslen utom bensin	4,74	4,67	5,00	6,07	6,68
Avfall		0	0,01	0,01	0,01
Koldioxidskatt					
Bensin	11,10	10,84	10,75	10,86	11,04
Fossila bränslen utom bensin	14,44	13,73	13,98	15,43	16,85
Avfall		0,17	0,36	0,40	0,40
Skatt på termisk effekt i kärnkraftsreaktorer	1,79	3,2	3,24	4,03	4,03
Svavelskatt på bränslen	0,07	0,08	0,06	0,06	0,06
Särskild skatt mot förurning	0,05	0,05	0,05	0,05	0,06
Skatt på råttalolja	0,02	0,02	0,00	0,00	0,00
Summa energirelaterade skatter	65,27	66,33	66,69	69,52	72,94
Fordonsskatt	10,3	10,57	10,35	11,11	11,35
Vägavgift på tunga fordon	0,72	0,72	0,75	0,76	0,78
Trängselskatt		0,49	0,34	0,83	0,83
Skatt på försäkringspremier			1,64	3,36	3,46
Summa fordonsrelaterade skatter	11,02	11,78	13,08	16,06	16,42
Skatt på bekämpningsmedel och gödsel	0,41	0,38	0,39	0,39	0,39
Avfallsskatt, deponi	0,60	0,65	0,61	0,61	0,61
Skatt på naturgrus	0,20	0,25	0,26	0,26	0,26
Totalsumma	77,50	79,39	81,03	86,84	90,62

Anm.: En * markerar att uppgiften är en prognos.

Tabell 8.8 Vissa skattebaser på energiområdet 2005–2009

År	2005	2006	2007	2008*	2009*	
Bensin, Miljöklass 1 ¹⁾	1000 m ³	5 256	5 130	5 073	4 732	4 535
Dieselolja, Miljöklass 1 ²⁾	1000 m ³	4 075	4 164	4 363	4 604	4 856
<i>varav till arbetsmaskiner, jord- och skogsbruk</i>	1000 m ³	455	455	457	457	457
Etanol	1000 m ³	285	321	359	399	457
FAME	1000 m ³	--	65	130	134	146
Eldningsolja, hushåll och service ³⁾	1000 m ³	1 057	854	675	613	636
El, hushåll och service ⁴⁾	GWh	70 190	69 673	70 499	70 692	72 192
<i>varav i Norra Sverige</i>	GWh	9 343	9 215	9 324	9 350	9 548

Anm.: En * markerar att uppgiften är en prognos. ¹⁾ Exklusive låginblandad etanol. ²⁾ Exklusive låginblandad FAME. ³⁾ Eldningsolja som normalbeskattas. ⁴⁾ El enligt normalskattenivå förutom till norra Sverige som har en lägre skattesats.

Beräkningskonvention

Energi- och miljöskatterna belastar hushållens konsumtion, företagens användning av insatsvaror samt ger en ökad förbrukningskostnad för den offentliga sektorn. De offentligfinansiella effekterna av en skatteförändring beräknas, enligt konventionerna, på olika sätt beroende på om hushållen eller företagen betalar skatterna. Förbrukningskostnaden för den offentliga sektorn läggs in som en post för hushållssektorn, se Exempel 8.2 nedan. Fördelningen i Tabell 8.9 blir av central betydelse vid budgeteffektsberäkningarna.

Tabell 8.9 Energi- och miljörelaterade skatters beräknade fördelning mellan hushåll, företag och den offentliga sektorn som slutanvändare 2009

Procent

Skatt	Hushåll	Företag	Offentlig sektor
Energiskatt, el ¹⁾	60	26	14
Energiskatt, bensin	72	26	2
Energiskatt, diesel ²⁾	14	84	2
Energiskatt, övriga fossila bränslen	64	27	9
Koldioxidskatt, bensin	72	26	2
Koldioxidskatt, diesel ²⁾	14	84	2
Koldioxidskatt, övriga fossila bränslen	39	55	6
Naturgrusskatt	-	100	-
Avfallsskatt, deponi	13	85	2
Svavelskatt	-	100	-

Anm.: Fördelningen för energi- och koldioxidskatten baseras på Energimyndighetens prognos över energianvändningen för 2009.

¹⁾ Hushåll och service.

²⁾ Andelar för dieselolja förutom till jord- och skogsbrukets arbetsmaskiner.

Vid förändringar i beskattningen beräknas först bruttoeffekterna som förändrade förbrukningskostnader för hushåll, företag och den offentliga sektorn enligt fördelningen som ges i Tabell 8.9. I beräkningarna tas generellt ingen hänsyn till eventuella beteendeförändringar som kan uppstå till följd av ändrad energi-, miljö- och fordonsbeskattning, se resonemanget i kapitel 1.

Den offentligfinansiella nettoeffekten räknas därefter ut genom att hänsyn tas till olika indirekta effekter. För den del av skatteförändringen som påverkar hushållen beräknas nettoeffekten på samma sätt som vid en förändring av mervärdesskatten. Prisförändringar för hushåll (inkl. mervärdesskatt) resulterar i förändrade konsumentpriser och därmed förändringar i den allmänna prisnivån. Indirekta effekter uppkommer genom att inkomstskatteskalen och olika offentliga utgifter är knutna till förändringar i KPI (se kapitel 2). Nettoeffekten beräknas med hänsyn till den indirekta KPI-effekten som ger utslag med en viss fördröjning.

Vad gäller företagens andel av bruttoeffekten (volym * skattesatsförändring * procentandel företag) beräknas den offentligfinansiella nettoeffekten på ett liknande sätt som vid en förändring av arbetsgivaravgiften. (Det gäller dock inte förändringar i skatten på termisk effekt i kärnkraftverk, på handelsgödsel och bekämpningsmedel eller för fordonsskatten, se vidare nedan). Om skatten höjs för en insatsfaktor antas de ökade kostnaderna minska vinsterna, höja varans pris samt minska utrymmet för löneökningar. Övervälringsmekanismen och de antaganden som görs beskrivs närmare i kapitel 2. Övervälringsprofilen redovisas i Tabell 8.10 som procentandel av den bruttoeffekt som hör till företagen.

Tabell 8.10 Övervälring på lönesumma, vinster och priser som andel av bruttoeffekten vid en ändring av en energi- eller miljöskatt

<i>Procent</i>						
År	t	t+1	t+2	t+3	t+4	Lång sikt
Lönesumma ¹⁾	-38,05	-57,07	-66,58	-71,34	-73,72	-76,09
Vinster	-25,00	-12,50	-6,25	-3,13	-1,56	0,00
Priser	25,00	12,50	6,25	3,13	1,56	0,00

¹⁾ En förändring av lönesumman med 38,05 procent (år t), 57,07 procent (år t +1), etc. av bruttoeffekten innebär en förändring av lönekostnaderna inkl. socialavgifter med 50 procent, 75 procent, etc. Jämför med tabell 2.1 (38,05*1,3142=50 procent och 57,07*1,3142=75 procent).

När lönesumman sjunker med 38,05 procent av bruttoeffekten påverkas de inkomst- och utgiftstitlar som är relaterade till lönerna, dvs. arbetsgivaravgifter, förmåner och skatter. Genom att skattehöjningen reducerar företagens vinster sjunker intäkterna från skatt på företagsvintser (bolagsskatt). Skattehöjningen påverkar även konsumentpriserna på företagets produkter och därmed den allmänna prisnivån, som medför en höjning av statens utgifter via KPI-effekten. Prisökningen resulterar dock i högre mervärdesskatteintäkter för staten. I beräkningarna förutsätts att KPI-effekten och mervärdesskatteeffekten tar ut varandra. Dessa effekter beaktas därför inte på företagssidan (se även i kapitel 2).

På lång sikt antas hela skattehöjningen övervältras på lönerna via lägre lönesumma, och av detta följer att vinsterna förblir oförändrade. Kapitalägarnas (internationellt givna) avkastningsnivå⁵⁴ bibehålls därmed på lång sikt. Vid beräkning av den långsiktiga nettoeffekten antas hela skatteförändringen övervältras på lönekostnaderna. Det innebär att lönesumman har sjunkit med 76,09 procent av bruttoeffekten efter att en anpassning skett i ekonomin till en ny jämvikt.

Effekten av en förändrad skatt på termisk effekt i ett kärnkraftsverk beräknas inte på detta sätt. I stället antas att skatteförändringen enbart påverkar kraftbolagens vinster, vilket ger upphov till indirekta effekter i form av förändrade

⁵⁴ Antagandet om en given kapitalavkastningsnivå avser alla sektorer. Ingen skillnad görs således mellan konkurrensutsatta och skyddade sektorer.

intäkter från skatt på företagsvinster. Den indirekta effekten ges av bruttoskatteförändringen multiplicerad med den effektiva skatten på företagsvinster. Nettoeffekten beräknas således som bruttoskatteförändringen multiplicerad med $(1 - \text{skatt på företagsvinster})$. Skatteförändringar på handelsgödsel, bekämpningsmedel och dieselolja som används i jord- och skogsbrukets arbetsmaskiner antas enbart påverka näringsinkomster och beräknas på samma sätt som för termisk effekt i ett kärnkraftverk.

Förändringar i fordonsskatten och skatt på trafikförsäkringspremier som berör hushåll antas inte medföra några indirekta effekter i form av KPI-effekter. Det utgår heller inte någon mervärdesskatt på fordonsskatt och på skatt på trafikförsäkringspremier. Således sammanfaller bruttoeffekten med nettoeffekten. De fordonsskatteförändringar som antas påverka hushållen är skatt på motorcyklar och personbilar. Förändringar i skatt på övriga fordon antas påverka företagen, som t.ex. skatt på bussar, lastbilar och olika typer av motorredskap. Sådana förändringar förutsätts enbart ge effekt på företagets vinster och beräkning av nettoeffekten görs på samma sätt som för skatten på handelsgödsel och bekämpningsmedel. Nedan följer ett exempel på en beräkning av budgeteffekterna av en höjning av bensinskatten med en krona. Andra skatteförändringar kan beräknas på samma sätt givet den fördelning av den skattepliktiga konsumtionen som ges av Tabell 8.9.

Exempel 8.2 Energiskatten på bensin höjs med en krona per liter

Den totala bensinförbrukningen år 2009 beräknas uppgå till 4,54 miljoner m³ och fördelas enligt Tabell 8.9. Det innebär att 3,27 miljoner m³ förbrukas av hushållen, 0,09 miljoner m³ av offentliga sektorn och resterande 1,18 miljoner m³ av företag.

En skattehöjning på 1 krona per liter ger, med antagande om en oförändrad bensinvolymer, en bruttoeffekt inkl. mervärdesskatt på 4,08 mdkr ($=3,27 \cdot 1 \text{ krona} \cdot (1+0,25)$) från hushållssektorn. Eftersom skattehöjningen påverkar KPI, uppkommer en KPI-effekt året efter ikraftträdandet. Med KPI-effekten beräknas den varaktiga effekten från skattehöjningen för den konsoliderade offentliga sektorn till 3,39 mdkr ($=4,08 \text{ mdkr} \cdot (1-0,1690)$)⁵⁵.

Effekterna för staten, ålderspensionssystemet och kommunerna redovisas i Tabell 8.11 genom att använda fördelningen av KPI-effekten i Tabell 2.2 i Kapitel 2. Den del av förbrukningen som ingår i den offentliga sektorn redovisas under posten förbrukningskostnad för kommunsektorn, men denna förbrukning påverkar inte den sammanlagda nettoeffekten eftersom förbrukningskostnaden samtidigt redovisas som en inkomst för staten.

För den del av förbrukningen som sker i företagssektorn (som får lyfta av moms), blir bruttoeffekten av höjningen 1,18 mdkr. Bruttoeffekten övervältras enligt Tabell 8.10. På kort sikt ger övervältringen på vinsten lägre intäkter från skatt på företagsvinster. Effekter av övervältringen på priset redovisas inte därför att i beräkningen förutsätts att KPI-effekten och mervärdesskatteeffekten tar ut varandra. Övriga effekter på kort sikt beror på övervältringen relaterade till lönerna. På lång sikt antas hela skattehöjningen övervältras på lönerna. Detta påverkar såväl den kommunala skattebasen som kommunernas lönekostnader och ger en långsiktig nettoförsämring av den kommunala ekonomin med 0,09 mdkr. De sänkta lönekostnaderna medför att intäkterna från den statliga inkomstskatten minskar men även statens intäkter från sociala avgifter. Den samlade effekten på statens intäkter uppgår långsiktigt till 0,92 mdkr. Samtidigt reduceras dock statens utgifter för löner och de intjänade förmånerna med 0,12 mdkr. Den varaktiga nettoeffekten för staten av bensinskattehöjningen på företagsidan redovisas till 1,05 mdkr. Övervältringen av skattehöjningen på lönerna ger likartade långsiktiga effekter för ålderspensionssystemet; lägre inbetalda avgifter men även lägre förmåner. Netto innebär detta en intäktsökning på 0,02 mdkr. Den varaktiga nettoeffekten för den konsoliderade offentliga sektorn från företagets bensinförbrukning redovisas till 0,97 mdkr.

Den totala varaktiga effekten för den konsoliderade offentliga sektorn av en bensinskattehöjning med 1 krona per liter redovisas till 4,36 mdkr ($=3,39+0,97$). Budgetförstärkningen år 2009 för den konsoliderade offentliga sektorn beräknas bli 5,08 mdkr ($=4,08+1,00$).

⁵⁵ Siffran 0,1690 utgör den sammanlagda indirekta KPI-effekten, se kapitel 2.

Tabell 8.11 Periodiserad redovisning av effekter som följer av att energiskatten på bensin höjs med en krona per liter

Mdkr, fasta priser och volymer

Hushåll				
Bruttoeffekt inkl. mervärdesskatt				4,08
Nettoeffekter, År	2009	2010	2011	Varaktigt
<i>Konsoliderad offentlig sektor</i>	<i>4,08</i>	<i>3,39</i>	<i>3,39</i>	<i>3,39</i>
Kommunsektorn	-0,09	-0,03	-0,03	-0,03
Summa intäkter	0,00	0,10	0,10	0,10
Summa kostnader	-0,09	-0,13	-0,13	-0,13
Ålderspensionssystemet	0,00	-0,30	-0,30	-0,30
Summa intäkter	0,00	0,07	0,07	0,07
Summa kostnader	0,00	-0,37	-0,37	-0,37
Staten	4,17	3,72	3,72	3,72
Direkta skatter på arbete	0,00	-0,29	-0,29	-0,29
Energiskatt	3,36	3,54	3,54	3,54
Mervärdesskatt	0,82	0,82	0,82	0,82
Summa intäkter	4,17	4,06	4,06	4,06
Summa kostnader	0,00	-0,34	-0,34	-0,34
Företag				
Bruttoeffekt				1,18
Nettoeffekter, År	2009	2010	2011	Varaktigt
Konsoliderad offentlig sektor	1,00	0,99	0,98	0,97
Kommunsektorn	-0,05	-0,07	-0,08	-0,09
Summa intäkter (Kommunal inkomstskatt)	-0,17	-0,26	-0,30	-0,34
Summa kostnader (Lönekostnad)	0,12	0,19	0,22	0,25
Ålderspensionssystemet	0,01	0,01	0,02	0,02
Summa intäkter	-0,03	-0,05	-0,06	-0,06
Summa kostnader	0,04	0,06	0,08	0,08
Staten	1,03	1,04	1,04	1,05
Direkta skatter på arbete	-0,03	-0,04	-0,05	-0,06
Skatt på företagsvinster	-0,08	-0,04	-0,02	0,00
Indirekta skatter på arbete	-0,10	-0,15	-0,18	-0,20
Energiskatt	1,18	1,18	1,18	1,18
Summa intäkter	0,97	0,95	0,93	0,92
Transfereringar (förmåner)	0,02	0,04	0,05	0,05
Lönekostnad	0,04	0,05	0,06	0,07
Summa kostnader	0,06	0,09	0,11	0,12

Bilaga: Översikt över skattebaser och skattesatser för inkomståret 2009

Mdkr och procent

År	Skattebas	Skattesats
	2009	2009
Direkta skatter		
Direkta skatter på arbete		
Kommunal inkomstskatt (vägd genomsnittlig skatt)*	1 673	31,44
Statlig inkomstskatt skikt 1	99	20,00
Statlig inkomstskatt skikt 2	95	25,00
Allmän pensionsavgift	1 276	7,00
Skatt på kapital		
Skatt på kapital, hushåll		30,00
Överskott av kapital	168	
Underskott av kapital	82	
Avkastningsskatt pensionskapital	86	15,00
Avkastningsskatt kapitalförsäkringar	8	27,00
Kommunal fastighetsavgift**		
Småhus	1 765	0,75
Hyreshus	792	0,40
Skatt på företagsvinster	403	26,30
Indirekta skatter		
Indirekta skatter på arbete		
Arbetsgivaravgifter inklusive allmän löneavgift	1 301	31,42
Egenavgifter inklusive allmän löneavgift	41	29,71
Särskild löneskatt		
Juridiska personer	106	24,26
Fysiska personer	6	24,26
Skatt på konsumtion och insatsvaror		
Mervärdesskatter		
25-procentområdet	996	25
12-procentområdet	178	12
6-procentområdet	74	6
0-procentområdet	9	0

*Skattebaserna och skattesatsen för vägd kommunal inkomstskatt är prognoser för 2009.

**Från och med inkomståret 2008 har den statliga fastighetsskatten på bostäder ersatts av en kommunal fastighetsavgift. För 2009 beräknas den kommunala fastighetsavgiften uppgå till 6 349 kronor per småhus, dock högst 0,75 procent av taxeringsvärdet, och 1 269 kronor per lägenhet i flerbostadshus, dock högst 0,4 procent av taxeringsvärdet.